

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

P. D.: DOHODEK NAJ BO OD-
VIŠEN OD GOSPODARNO-
STI, NE OD REGRESOV

Janez Voljč: ČLOVEK Z DVEMA
OBRAZOMA

Mariola Kobal: PESEM BREZ
KONCA?

Sestanek v uredništvu: KDO PO-
TREBUJE NAJVEČ POMOČI?

Milan Maver: OBISK PRI ŽELE-
ZARJIH V ŠTORAH

Sobota, 20. maja 1961
Štev. 20, leto XIX

V OKVIRU

Prve ekonomske enote, prve lastovke in znanilke pomladi, so v prvem letu pokazale, da jim veter, ki so ga nekateri prestrašeni računovodje, komercialisti in tudi upravni prikažovali kot vihar, ne bo delal prevelikih težav. Res, ta polet ni miren niti udoben. Zmogli pa ga bomo!

Prvi izračuni, prvi prejemki kažejo, da kljub slabostim pokazateljev, še ne dovolj izdelanim merilom dela, korak nazaj ni več mogoč. Delavci so spoznali, da jim ekonomske enote nudijo tisto, po čemer so davno hrepeneli. Sredstva za proizvodnjo, ki so bila v davni odzeta njihovim prednikom, se spet vračajo v njihovo svobodno razpolaganje. Uresničuje se davni sen!

Ob izračunih se pojavljajo različne oblike in tehnike. Vendar bistvo ni v tehnikah, je v novih materialnih odrazih, je v svobodnem odločanju, kako bodo ustvarjeni in kam razporejeni vidiki opredmetenega dela.

To pa je seveda spremenilo tudi miselnost. Prihraniti, smotrno izkoristiti vse možnosti, organizirati na tehten način,

PRVA LASTOVKA

skratka — povečati proizvodnjo in produktivnost. Pojem NASE je postal bližji in konkretniji. Računpništvo, negospodarnost, uvidevnost za posameznika na razni skupnosti, vse to je dobilo drugačno podobo. Staro ne velja več! Išče novo, ker je boljše.

Tako se je v iskanju novega, boljšega pokazala prva lastovka v Mariborski tekstilni tovarni:

TOVARNIŠKEMU ODBORU SINDIKALNIH
PODRUŽNIC MTT tu.

ODS lesnega obrata je na svoji redni seji dne 18. 4. 1961 sprejel

sklep

da se z dnem 19. 4. 1961 ukinejo vse privatne usluge vršene v izven delovnem času v mizarski delavnici. Samo že načeta dela se dokončajo.

V bodoče bo ODS odobril le dela članom kolektiva MTT, ki so v zvezi s popravilom stanovanja kot so vrata, okna, podi, nikakor pa ne opreme stanovanja. Prošnje bo reševal ODS lesnega obrata.

Sklep je sprejet na osnovi tega, ker ODS smatra, da privatne usluge vršene v izven delovnem času kvarno vplivajo na ekonomske enote mizarske delavnice.

Maribor, dne 19. 4. 1961.

Predsednik ODS:
(Kolarič Stevo)

KOLEKTIV PLANIKE SO GOVORICE O UKINITVI PROIZVODNJE OBUTVE RAZBURILE

ALI ODLOČA O SVOJI USODI KOLEKTIV?

O delovnem kolektivu industrije obutve Planika v Kranju zadnje čase v kranjski komuni veliko razpravljajo. Ne morebiti zato, ker jim je uspelo ob dvodostotnem zmanjšanju zaposlenih v proizvodnji povečati proizvodnjo za sedem odstotkov, marveč zaradi načrtov elektrokombinata Iskre, zaradi česar je predlagana ukinitve proizvodnje obutve v Planiki in preusmeritev v proizvodnjo za elektroindustrijo. Ne mislim se tu spuščati v to, ali je rentabilnejše in za skupnost donosnejše proizvajati v planiških prostorih z dva tisoč zaposlenimi delavci v elektroindustrijski panogi letno za okoli 7 milijard dinarjev proizvodov ali pa s 1060 zaposlenimi za okoli 4 milijarde parov obutve. Hočem povedati le nekaj stvari, ki kažejo morda na preuranjenost in nezadostno premišljenost omenjenega predloga. Dokončno sodbo o tem pa prepuščam javnosti.

Kolektiv Planike je med najmlajšimi čevljarstvi v Sloveniji, saj bo slavil deseto obletnico obstoja šele čez dve leti. Vendar proizvaja letno okoli poldrugi milijon parov obutve ter tako izdelava v Sloveniji na industrijski način okoli 40 odstotkov, v jugoslovanskem merilu pa okoli 10 odstotkov čevljev.

Kadar govorimo o Planiki in njenem razvoju od tistih dni, ko so izdelali v njej na dan komaj nekaj sto parov, in ko govorimo o njej danes, ko izdelava v isti stavbi že več kot 5250 parov na dan, ne smemo pozabiti, da so vsi dosedanja uspehi plod vztrajnega dela tega kolektiva in stalnega pritrgovanja od ust, kadar je šlo za delitev dohodka.

Prav gotovo bi razširjeni kombinat Iskra leta 1971 s predvidenimi 47,5 milijarde bruto proizvoda veliko prispeval k na-

šemu gospodarskemu napredku, vprašanje pa je, ali je prav, da se uresničuje ta načrt delno tudi na račun drugih, manjših kolektivov? Ali je prav, da Pla-

nika ukine proizvodnjo obutve ter odstopi svoje delovne prostore in zaposlene Iskri, ker razvijajoči se elektrokombinat sam nima sredstev za gradnjo novih delovnih prostorov. Morda — če bi tako kazali ekonomski izračuni.

Nikakor pa, menim, ni prav, če vemo, da v Planiki stalno zaostrejo varčevanje s sredstvi, v Iskri pa so se odločili na primer, da bodo potrošili kar okoli 40 milijonov za cenejši letni dopust zaposlenih članov kolektiva, njihovih žena in otrok. Delavci v Planiki ne nasprotujejo ugodnostim, ki jih nudi Iskra svojim članom, seveda pa se razburjajo, ko slišijo govornice o ukinitvi svojega podjetja in o pripojitvi k Iskri, ker Iskra nima sredstev, da bi zgradila nove delavnice.

Še bolj pa so nezadovoljni v Planiki tisti delavci — in takih je okoli sto — ki so pred upokojitvijo. Vprašujejo se, kaj bodo delali, če se Planika pripoji k Iskri, kako se bodo priučili novim delovnim postopkom in kako bo z njihovimi zasluzki. Tudi veliko mlajših delavcev, ki so se v Planiki priučili večim delovnim operacijam ter obiskujejo sedaj tehnično čevljarstvo šolo, razne tečaje in predavanja, se vprašujejo, čemu se potem izpopolnjujejo, ko potemtako ne bodo delali tega, česar se učijo. Toda odgovora ne vedo.

Vsak dan sicer govorimo o delavskem samoupravljanju, o neposrednem sodelovanju proizvajalcev pri upravljanju podje-

PRVA SPOZNANJA

Dejali bi lahko, da se zaenkrat še niso odražala v »plači« posameznika, dramila pa so le v ljudeh skrbnejši odnos do dela v enoti. Tako se je primerilo, da predstavnik strojarne ni priznal električarju šest ur opravljenega dela, ker je pač presodil, da bi bilo tisto delo lahko opravljeno v dveh urah. Zakaj bi obremenjeval svojo enoto po nepotrebnem! Naj plača enota elektroinstalacij.

Iz tega je sledil prepir. O njem je razpravljala delavski svet.

MOJSTRI PRIHAJAJO

Nemara se je prav s primerom »električarja« sprožilo! Pr-

»Proces je pravzaprav dolgotrajnejši kot smo si to kdajkoli predstavljali. Sestoji, iz stoterih, marsikdaj le bežnih ugotovitev, ki sicer počasi, toda zanesljivo oblikujejo naš sistem dela in notranjo delitev dohodka. Ogibamo se administrativne birokracije, trmoglavke spremljevalke naših prizadevanj; iščemo v človeku samostojnega upravljalca, ki z zavestno odgovornostjo vodi proizvodnjo!« — Tako pravijo v INDUSTRIJI USNJA »STANDARD« V KRANJU, v tovarni, ki upravičeno vzbuja pozornost z dokaj pogumnimi organizacijskimi spremembami, ki kažejo pot uveljavljanja ekonomskih enot.

vega v mesecu, ko mojstri podpisujejo v upravi obračune, je nastal zastoj. Nekateri mojstri niso hoteli podpisati vsega, kar jim je administracija zaračunala v breme njihovih enot. Planirali so toliko, porabili pa so dvakrat več. Kdo bi podpisal? No, naročilnice so opravile svoje. Mojstri so nejevoljno zmajevali pred tovrstnimi dokumenti.

Ze naslednji mesec so enote bolj preudarno naročevale, so se bolj držale stroškovnega plana. Tako so samo v oddelku strojarne s skrbnejšo uporabo strojil prihranili nekaj milijonov.

TARIFNA POSTAVKA

Prihranki — cela vrsta jih je v materialu, v boljši organizaciji dela, v višji produktivnosti — pa se še zmerom niso nikjer poznali. Pač, v »dobičku«, ki ga je uprava glede na tarifne postavke »pravično« razdeljevala med delavce. Pri tem je bilo seveda vseeno, kdo, katera predračunska enota je prištedila dinar, dobili so vsi, vse enote enako. Ljudje so bili zadovoljni, vsaj na začetku...

Ob tem pa so bile še zmerom prizadevnosti v enotah dokaj različne. Kar je nekdo po-

rabil, je drugi plačal. Kar je nekdo gradil, je gradil tudi za tistega, ki je medtem držal križem roke. Tarifa je bila alfa in omega vsega obračunavanja. Delo, proizvodnja, storilnost so torej morali drzno presekat s tradicijo!

NIKAKRŠNIH TARIF

Ves ta uvod, malone kronika življenja in odnosov v kranjski industriji usnja, je potreben zavoljo razumevanja današnjega, povsem novega oblikovanja sistema delitve dohodka, zavoljo uveljavljanja vsebinsko jasnih, ne zgolj formalnih ekonomskih enot.

Izhodišče je vsekakor v ugotovitvi, da tarifnih postavk v »Standardu« ni več! Od tod dalje si vsak reže takšen kos kruha, kakršnega mu odmerja njegovo delo, delo njegove enote in nič več administrativno določena, birokratska utemeljena tarifa.

Nič več torej o tarifnih postavkah, ne o akordih in ne o normah. So samo delovne obveznosti in delitev ustvarjenega dohodka. Ključ za delitev je sistem točkovanja, ki ima za osnovo ovrednotena delovna mesta.

Včeraj tarifna postavka, danes točka. To je tehnika obračuna, vendar nam predvčerajšnjim izplačan dohodek govori o celovitem načinu nagrajevanja: individualni učinek, delež od uspeha ekonomske enote in uspeha vsega podjetja. To sestavlja prejemek posameznika.

NERAZUMEVANJE

Delavci splošno niso domeli, nekateri niso hoteli ali pa niso mogli razumeti notranjih izprememb v delovnih odnosih, v razdeljevanju dohodka. Prisostvoval sem sestanku. Enemu izmed mnogih! Ljudje so segali drug drugemu v besedo:

»Prej sem vedel, koliko bom nesel domov prvega, zdaj pa sploh ne vem več, ko smo ukinili tarife!«

»Se izračunati si ne morem več ničesar, ko ni več nobene norme, akorda!«

Mlad usnjar se je dobro razhudil:

»Vrag naj razume tole tematiko, če pa nihče ne ve, kaj mu pripada za opravljen posel!«

Dosti, dosti je bilo tega. Toda ljudje so se pogovarjali med seboj. V enotah, ob strojih, pa na sestankih, na ulici, doma...

VSADKANJI ODMEVI

»Dumeli smo. Ne vsi, a vsaj večina. Pravzaprav je res težko razložiti vse skupaj!« — mi je dejal Ante Blaj, delavec v tovarni, »navajeni smo na ono staro, stoletno...«

Potem se je začelo. Strojari so izračunali prihranek za tatin. V korist svoje enote. Tatin pomeni 20 odstotkov vrednosti v izdelku.

Lužarna je postala pozorna na kvaliteto kože. Opozorila je nabavo. Odkupovala bo od nje samo kože po kategoriji. Ne pa, da kupi prvorazredno kožo, ki se pozneje izkaže kot tretjerazredna. Takšno potem lahko prodaja dalje. To je dobršna izguba, saj je koža 60 odstotkov vrednosti proizvoda.

Nabava je postala pozornejša do prodajalcev. Uvozna podjetja, ki dobavljajo kože, se prav nič ne zastopijo na usnjarstvo. Kolikokrat kupijo »mačka v zaključu!« Nabavni oddelek zdaj pošilja k dobaviteljem svojega odkupovalca, strokovnjaka, četudi tja v Holandijo.

Prodajni oddelek proučuje potrebe tržišča. Ekonomske enote so ga opozorile na nesmisel, da zdaj, v tem času, proizvajajo vrsto usnja, ki ne gre v prodajo poleti, pač pa samo in predvsem pozimi.

Trg je pomemben atribut poslovanja...

SAMO DINARJI...?

Nekdanje obračunske enote so se torej začele oblikovati v ekonomske. Spodbudnik v tej akciji je bil dinar! Boljše, smotrnejše gospodarjenje, višji osebni dohodki.

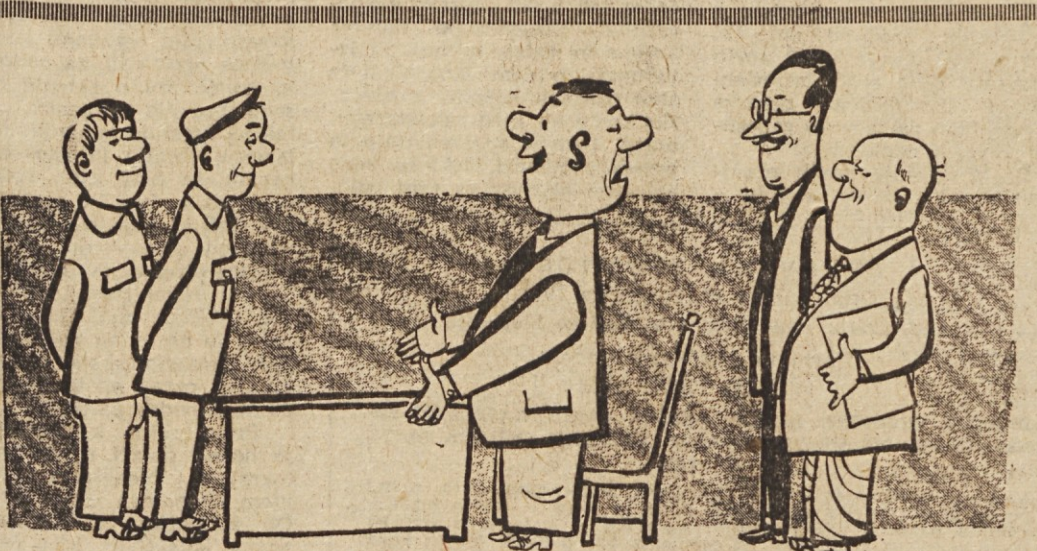
Nov sistem delitve dohodka pa opozarja na pomanjkljivost v upravljanju. Delavski svet tovarne ne more biti več kos neštetim problemom, ki se iz dneva v dan rojevajo v posameznih enotah. Kdo bi o vsem presojal, razpravljal? Delo ukazuje na nepogrešljivost delavskih svetov v ekonomskih enotah. Brez njih ne more biti dobrega poslovanja, ne more biti upravljanja.

Miha Čemažar, član kolektiva v »Standardu« pravi:

»Razdeljevanje ustvarjenega dohodka po ekonomskih enotah šele pomeni najneposrednejše gospodarjenje s proizvodnimi sredstvi. Gospodarjenje pa zahteva organiziranega delavca, organiziranega v upravnih odborih, v delavskih svetih, v sindikatu...«

DUŠAN KRALJ

DUŠAN REBOLJ

Dva obraza — dvoje prepričanj

Ekonomske enote? Ampak seveda, to je najbolj revolucionarna preobrazba... Saj se nikamor ne muči; iz tega tako ne bo nič!

Karikatura: MILAN MAVER

krivost, nepoštenost svetlobe.

Da bi pospešili proces
bliževanja samopravljanja
posrednemu proizvajalcu v
tih in ekonomskih enotah, na
plenumu predlagali, naj ob-
ski sindikalni sveti čimprej
pišejo vlitve v obratne
ske svete. Predlagali so, na-
volili vsi člani kolektivov
meznih obratov, ki so v
nem razmerju, torej tudi
ki še niso stari 18 let.

2 DELAVSKA ENOTNOST — štev. 20 — 20. maja 1961

Dohodek naj bo odvisen od gospodarnosti, ne od regresov

V gospodarski dejavnosti so določene panoge, kjer je glede na značaj dela potrebna določena enotnost — seveda samo z vidika tehnološkega procesa. Med te velja šteti železniški, pošto-telegrafsko-telefonski promet in proizvodnjo, prenos in razdeljevanje električne energije. Kljub tej nujni tehnični enotnosti je hkrati možna in nujno potrebna ekonomska samostojnost manjših, bolje rečeno, osnovnih organizacijskih enot.

V prvih dveh dejavnostih, to je na železnici in pošti, je načelo ekonomske samostojnosti osnovnih organizacijskih enot že uresničeno. Kolektivni elektrogospodarskih podjetij pa so še vedno utesnjeni v okvire zakonskih načel, sprejetih pred štirimi leti.

Tedaj je bilo še vzdržno, da je organ, ki sicer nima značaja gospodarske organizacije, skrbel za vsklajevanje proizvodnje in izkoriščanje zmogljivosti, predlagal in predpisoval splošne dobavne pogoje, tarife in cene. Dalje, da je skrbel za razširjeno reprodukcijo na podlagi študij in raziskav, odobral investicijske programe in dodeljeval kredite ter skrbel za mednarodno izmenjavo električne energije.

Priznanje poslovnih stroškov in normiranje dohodka na osnovi normativov in meril ter marsikaj od prej naštetega, že dolgo ni v skladu z našim družbeno-ekonomskim sistemom. Sproščeno gospodarjenje, uveljavljeno z letos sprejetimi zakonskimi predpisi, pa naravnost terja, da je potrebno zasnovati ekonomske odnose in organizacijo elektrogospodarstva, od osnovnih organizacijskih enot do skupnosti teh podjetij, tako v republiškem kot zveznem merilu, na povsem drugačnih osnovah. Potrebno je torej čimprej spremeniti in dopolniti omenjeni zakon in ga prilagoditi sedanjim načelom sproščenega gospodarjenja.

V elektrogospodarstvu so sedaj zasnovani ekonomski odnosi podjetij, torej oblikovanje njihovega dohodka na enotnih cenah, enotnih dobavnih pogojih in enotnem tarifnem sistemu za proizvedeno in prodano električno energijo. Nosilec celotne realizacije, zbrane na osnovi enotnih cen, oziroma tarifnega sistema, je na svojem področju republiška elektrogospodarska skupnost. (Teh je šest.) S tako zbranimi sredstvi, so kriti normirani stroški proizvodnje, prenos in razdelitve. Cena za električno energijo pa ne zadostuje za kritje stroškov štirih elektrogospodarskih skupnosti. Na to vpliva med drugim neugodna struktura proizvodnje (odnos hidro in termoelektre) in struktura potrošnje (privilegirani potrošniki). Zato je treba primanjkljaje regresirati, in sicer iz sredstev Skupnosti jugoslovanskega elektrogospodarstva, ki združuje republiške skupnosti. Ta sredstva se oblikujejo iz prispevka, ki ga odstojajo republiške skupnosti iz dohodka podjetij za proizvodnjo in prenos električne energije.

Zaradi tako zasnovanih ekonomskih odnosov so začeli čedalje številnejši kolektivi terjati več sredstev, dokazovali so, da imajo večje stroške poslovanja kot to določajo normativi. Takšen sistem je spodbujal vse skupnosti, brez razlike k stalnemu povečanju stroškov poslovanja, povečevanje izgub energije pri proizvodnji, prenosu in razdelitvi.

V »Delavski enotnosti« št. 13 z dne 1. 4. 1961 je objavil tov. Rado Miklič članek pod naslovom »Kdo čiti zakonitost: Direktor ali kolektiv?«. V članku kritično obravnava vsebino sodbe Višjega gospodarskega sodišča LRS v Ljubljani z dne 10. 8. 1960, v kateri je sodišče zavzelo stališče, da je za imenovanje polnopravnega namestnika direktorja potrebno soglasje ljudskega odbora, tako kakor to velja za postavitev direktorja.

Brez dvoma je koristno in zaželeno, da se sodne odločbe z načelno in perečo vsebino v javnosti obravnavajo. Javna razprava lahko mnogo doprinese k vsestranski osvetlitvi določenega družbeno ali gospodarskega pomembnega pravnega vprašanja in na ta način tudi lahko pripomore k boljši rešitvi vprašanja. Vendar je razprava koristna samo takrat, kadar je objektivna in stvarna. S tega stališča pa terja prispevek tov. R. M. nekaj kritičnih pripomb.

Članek se ne strinja s stališčem sodišča, da je potrebno tudi za postavitev polnopravnega direktorjevega namestnika soglasje ljudskega odbora. Pri tem deloma netočno reproducira sodne razloge za navedeno stališče, deloma pa pripisuje sodišču naziranja in težnje, ki jih v resnici navedeni sodbi ni. Zlasti očitna sodbi, da enostransko in pretirano poudarja vlogo direktorja kot čuvarja zakonitosti v poslovanju podjetja, da ne upošteva njegovih prvenstvenih operativno-organizacijskih nalog in da zanemarljivo vlogo delavskega samoupravljanja v podjetju. Razen tega graja naziranje sodišča, da imajo nadzorne dolžnosti direktorja javno-pravni značaj, trdi da sodi-

Podjetja za razdeljevanje energije pravzaprav samo zbirajo denar za potrošeno energijo, in sicer za posamezne elektrogospodarske skupnosti. Ob vsem tem seveda ni moč govoriti o samostojnosti teh elektrogospodarskih podjetij. Na namreč niso ekonomsko spodbujena za uresničevanje tarifnega sistema in dobavnih pogojev in ne za ekonomizacijo in racionalizacijo potrošnje električne energije na svojem območju.

Podjetja za proizvodnjo in prenos električne energije nimajo ob tako zasnovanih ekonomskih odnosih večji dohodek, če zmanjšujejo izgube v prenosnem omrežju. Če skrbneje gospodarijo, je namreč njihov posamični uspeh del uspeha skupnosti in je potlej tudi enakomerno porazdeljen med vse kolektive.

Samo našete pomanjkljivosti, ki pa niso edine, opozarjajo, da bo nujno potrebno čimprej urediti ekonomske odnose v elektrogospodarstvu tako, da bodo le-ti zagotovili čim večjo ekonomsko samostojnost posameznih podjetij v elektrogospodarstvu. Ti novi odnosi naj bi spodbudili večji interes kolektivov za bolj racionalno in gospodarno poslovanje in investiranje. Z njimi naj bi omogočili tudi na tem področju uresničitev načel, da podjetja elektrogospodarstva samostojno oblikujejo dohodek in ga dele tako kot v drugih gospodarskih organizacijah — po delu.

Ali so možne kakšne drugačne rešitve, drugačna organizacija elektrogospodarstva Ju-

goslavije? Na to vprašanje odgovarjajo teze za ureditev ekonomskih odnosov in organizacije v elektrogospodarstvu, ki jih je te dni sestavil Republiški odbor sindikata kovinskih delavcev Slovenije na osnovi dosedanjih številnih razprav tako v kolektivih kot tudi na svojih sejah. Naštetimo samo nekaj najbistvenjših predlogov:

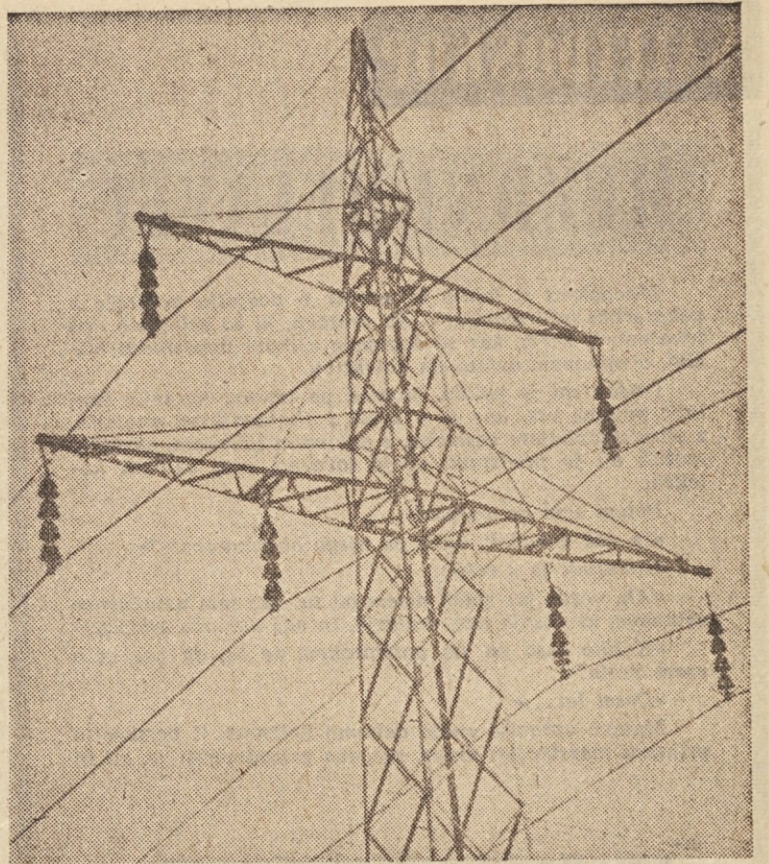
Glede na enotnost tehnološkega procesa na podlagi delitve dela po dejavnostih, naj bi bila tudi vnaprej podjetja organizirana za: proizvodnjo, prenos in razdeljevanje električne energije. Podjetja za proizvodnjo in za prenos bi oblikovala svoj dohodek po lastni proizvodni ceni kot ostale gospodarske organizacije. Podjetja za razdeljevanje pa naj bi kupovala električno energijo na predajnih mestih prenosnega omrežja ter jo prodajala praviloma vsem potrošnikom na svojem področju. Prodajna cena naj bi bila določena s tarifo, ki vsebuje nakupno ceno, povečano za lastno ceno storitev, ki so potrebne za razdeljevanje na področju podjetja. Določila naj bi jo podjetja sama, odobraval pa prizadete komune. Zvezni ali republiški izvršni svet bi lahko predpisal gornjo raven cen za posamezne potrošniške kategorije, da bi bilo preprečeno neupravičeno povišanje prodajnih cen.

Medtem ko bi bila lahko glede svoje dejavnosti podjetja za razdeljevanje povsem samostojna, lahko podjetja za proizvodnjo in prenos dosežejo najboljše gospodarske uspehe in izkoristek vseh naprav, če med

seboj tesno sodelujejo. Prav zato naj bi se le-ta združevala v elektrogospodarske skupnosti na določenem območju.

Področje elektrogospodarske skupnosti naj bi se obvezno združevalo v skupnost jugoslovanskega elektrogospodarstva. Ta skupnost naj bi skrbela za tehnično enotnost in skladen razvoj elektroenergetskega sistema.

Tudi v bodoče bo treba graditi večino elektroenergetskih objektov iz sredstev splošno investicijskega sklada, vendar naj bi te zadeve urejali na podlagi predlogov in soglasij skupnosti jugoslovanskega elektrogospodarstva. Združevanje lastnih sredstev elektrogospodarskih podjetij ali združenih sredstev pri področnih skupnostih za financiranje elektrogospodarskih investicij zveznega značaja naj bi bila prepuščena svobodni odločitvi zainteresiranih podjetij ali skupnosti.

Kolektivni elektrogospodarskih podjetij pričakujejo, da bodo z novo organizacijo elektrogospodarstva dobili večje pravice in več pristojnosti. Sami naj bi gospodarili s svojimi sredstvi, sami naj bi odločali o načinu in oblikah povezovanja z ostalimi elektrogospodarskimi podjetji

Pot v avtomatizacijo

Dvoje središč tekstilne industrije v Kranju — »Inteksa« in »Tiskalina« — napoveduje z združitvijo obratov 250 milijonov višji čisti dobiček

Referendum ima besedo: 23 sestankov v proizvodnih dvoranih »Inteksa« ter »Tiskalina« prav te dni razpravlja o umestnosti združitve obeh tekstilnih gigantov v ENO SAMO SREDIŠČE KRANJSKE TEKSTILNE INDUSTRIJE. Glasovanje članov dveh kolektivov bo osnova za uresničenje preudarne zamisli občinskega zbora proizvajalcev!

Tu ni nobenega natolcevanja, češ, tega ali drugega je prerasel čas in išče zdaj pomoči! Tu je podčrtan zgolj moment gospodarnosti, ki ve, da novi gospodarski instrumenti vsekakor dovoljujejo tovarnana, da z enakim naporom neprimerno več ustvarita skupaj, kot pa sta doslej, vsaka zase.

Zakaj ne — kooperacija? »Inteksa« odgovarja: kooperacija pride v poštev le pri podjetjih sorodnih strok!

»Tiskalina« dodaja: združenje nam poenostavlja poslovanje, nam zmanjšuje proizvodne stroške!

V razlago: Z ureditvijo centralnih skladišč se zmanjšajo izdatki vskladiščenja za polnih 20 odstotkov.

Skupna obratna sredstva poslovanja prihranek 120 milijonov na surovinah.

Enotna nabavno-prodajna mreža, združena in smotrno izkoriščena prevozna sredstva, enotnejša politika gospodarjenja, tehnična služba in laboratorij, knjigovodstvo, politika štipendiranja in skrb za kadre, skratka, izračun nam pove, da je vrsta ugodnosti, zavoljo katerih lahko prihranimo obe industriji na leto — 250 milijonov dinarjev, če le združita poslovanje omenjenih dejavnosti.

250 milijonov pa pomeni — za 50 milijonov bogatejši skladi in za 200 milijonov višji osebni dohodek! To število pa je enako 15 odstotnemu povišanju osebnega dohodka tkalk in predic, 3500 delavcev novega industrijskega središča.

Pomembna pri tem ugotavljanju pa je ugotovitev, ki kaže na neprimerno boljše pogoje za vstop v avtomatizacijo. Niti ne »Inteksa«, niti ne »Tiskalina«, bi

ne mogla z osamljenimi sredstvi streti oreha, ki je dokaj trmoglavo zagoden na poti od več deset let starih strojev tja do najsodobnejše avtomatizacije, mehanizmov, ki delajo pod nadzorstvom elektronskih očes.

Skupna proizvodnja — 30 milij. 500 tisoč kvadratnih metrov tkanin, daje tudi skupnega čistega dohodka v višini treh milijard in pol. Od tega ostaja v skupnih skladih vsako leto — 350 milijonov dinarjev.

Zgolj številke, ki pa že opozarjajo na možnost hitreje realizacije urejenih predilnic, sodobnejših tkalnic, moderno opremljene oplemenilnice, barvarne, filmskega tiska blaga...

O vsem tem prav te dni razpravlja posamezne ekonomske enote v obeh tovarnah. Sestanki so živi, polni ugovorov in dokazovanj, pretehtanih besed in zgovornih statistik. Šele referendum, odločitve ekonomskih enot, bodo imeli odločilno besedo pred dvema centralnima delavskima svetoma, ki bosta zasedala ob koncu meseca. Njun sklep bo nemara utemeljil datum — 1. julij — kot rojstni dan združene kranjske tekstilne industrije.

K. D.

Zaščita zakonitosti v poslovanju podjetja

šče zgrešeno ocenjuje vprašanje odgovornosti direktorja in očitno sodbi nezakonitost. Vse te svoje trditve opira članek na nepopoln in netočen izvleček iz navedene sodbe.

K izvajanjem članarja R. M. je treba pripomniti sledeče:

Predvsem ni bila naloga in dolžnost sodišča, da v svoji sodbi obravnava poleg vloge direktorja tudi področje vseh drugih družbenih organov v podjetju in izven njega, ki jim je poverjeno nadzorstvo nad zakonitostjo v poslovanju podjetja. Spor se je nanašal edino na konkretno vprašanje, ali je za postavitev polnopravnega namestnika direktorja potrebno soglasje ljudskega odbora, tako kakor je to potrebno za postavitev direktorja. Sodišče je zavzelo k temu vprašanju pritrilno stališče, z utemeljitvijo, da govorijo za to prav isti razlogi, ki so zakonodajalcu narekovali potrebo po sodelovanju ljudskega odbora pri imenovanju direktorja. Ti razlogi so bili v tem, da opravlja direktor v podjetju po izrecnih določbah temeljnega zakona o gospodarjenju z gospodarskimi podjetji po delovnih kolektivih in po skladnih predpisih uredbe o ustanavljanju podjetij in obrtov, poleg svojih operativno-organizacijskih nalog tudi vrsto zelo važnih nadzorstvenih dolžnosti. Po navedenih zakonitih predpisih, ki so tudi še danes v veljavi, mora direktor skrbeti za izvajanje obstoječih pravnih predpisov, dolžan je opozoriti samoupravne organe v podjetju na event. nezakonitost določenega sklepa,

upravičen je zadržati izvršitev sklepa, ki ga smatra za nezakonitega. Če samoupravni organ vztraja pri svojem sklepu, je direktor po navedenih predpisih dolžan o tem obvestiti ljudski odbor ozir. pristojno inšpekcijo. Sodišče je v tej zvezi zavzelo stališče, da je prav zaradi teh važnih dolžnosti direktorja, ki so za razliko od ostalih njegovih operativno-organizacijskih nalog brez dvoma javno-pravne narave (o tem je soglasnega mnenja skoraj vsa naša pravna literatura), potrebno tudi pri postavitvi polnopravnega namestnika soglasje ljudskega odbora. Nikakor pa ne izhaja iz takega stališča zaključek, da ne bi bili tudi organi delavskega samoupravljanja ter sam delovni kolektiv dolžni skrbeti za zakonitost v poslovanju podjetja, ozir. da bi bil samo direktor zadolžen s to nalogo, kakor to članek R. M. v svojih izjavah niti sodišču neutemeljeno pripisuje. Še manj je mogoče iz navedenega sodnega stališča povzeti zaključek, da pomenijo navedene direktorjeve zakonite pravice in dolžnosti omejevanje delavskega samoupravljanja v podjetju. Delavsko samoupravljanje v gospodarskih organizacijah, kot temeljna ustavna pravica proizvajalcev v gospodarstvu, je nekaj povsem drugega kakor vprašanje zakonitosti pri izvajanju veljavnih predpisov in delavskega samoupravljanja samega. Dejstvo, da se obseg in vsebina pravic delovnih kolektivov pri upravljanju poverjenega jim družbenega premoženja stalno

širita in rasteta, nikakor ne pomeni, da odpade s tem na sedanjostni stopnji razvoja tudi že potreba po vsakršni družbeni kontroli. Družbena kontrola je danes očitno še zelo obsežna, saj jo izvaja še cela vrsta drugih družbenih kontrolnih organov, kakor n. pr. družbeno knjigovodstvo, finančna inšpekcija, tržna inšpekcija, inšpekcija dela, devizna inšpekcija, sanitarna inšpekcija itd. Menda ne bo nihče trdil, da pomenijo vse te oblike družbene kontrole omejevanje delavskega samoupravljanja v podjetjih? — Ena izmed oblik družbene kontrole pa je po sedaj veljavnih zakonitih predpisih nedvomno tudi zgoraj obravnavana nadzorstvena funkcija direktorja v podjetju. Povsem mogoče je, da bo ta »preživela« in »varška« funkcija direktorja, kakor jo imenuje članek R. M., v bližnji ali daljši bodočnosti odpravljena. Ni pa naloga niti pravica sodišča, da presoja umestnost te kontrolne funkcije direktorja in da odreče tzd. pozitivnemu zakonitemu predpisu veljavo in obvezno moč. Sprejemanje, spreminjanje in odpravljanje zakonitih predpisov je izključna ustavna pravica pristojnih zakonodajnih organov, sodišča pa so dolžna veljavne zakonite predpise uporabljati in jih smiselno tolmačiti. — Vse to so sicer jasne in splošno znane stvari, vendar jih je treba spričo članka R. M. znova poudariti in pribiti. Prav na podlagi veljavnih zakonitih predpisov o službeni dolžnosti direktorja v podjetju ter na podlagi predpisov o načinu

imenovanja direktorja je sodišče s smiselno razlago cit. predpisov zavzelo stališče, da je tudi za postavitev polnopravnega namestnika direktorja potrebno soglasje ljudskega odbora. V zvezi s takim stališčem je sodišče izrazilo mnenje, da bi vsako drugačno tolmačenje utegnili imeti za posledico izločitev družbene kontrole (v tem primeru po namestniku direktorja) nad zakonitostjo v poslovanju podjetja. Iz te ugotovitve pa seveda ne izhaja, da bi bile zaradi tega okrnjene kontrolne pravice in dolžnosti drugih oblastvenih kontrolnih organov ter tzd. dolžnosti samih organov delavskega samoupravljanja v podjetju.

Brez podlage je nadalje trditev članarja, da napeljuje cit. sodba podjetja k postavitvi namestnikov direktorja. Sodba o tem sploh ne govori, temveč obravnava vprašanje soglasja ljudskega odbora k postavitvi namestnika edino za primer, da se je podjetje samo odločilo za postavitev namestnika. Prav tako nestvarna je trditev, da navaja tudi okrožnica Občinskega ljudskega odbora Maribor-Center na podlagi cit. sodbe podjetja na svojem območju k postavljanju namestnikov. V resnici navedena okrožnica le priporoča podjetjem, ki so si po lastnem predjarku že postavila direktorjeve namestnike, pa le-ti še niso registrirani, da si priskrbijo soglasje ljudskega odbora v skladu s stališčem navedene sodbe.

Neutemeljena je nadalje trditev R. M., da je sodišče v svoji sodbi zavzelo stališče, da odgo-

varja direktor za svoje delo samo oblastvenim organom, ne pa tudi organom upravljanja v podjetju. V resnici ugotavlja sodba, da je direktor le za nadzorstveni del svojih nalog odgovoren oblastvenim organom. Ta odgovornost pa jasno izhaja iz določb čl. 94, čl. 96 in čl. 99 uredbe o ustanavljanju podjetij in obrtov, po katerih je v primeru, da ravna direktor pri svojem delu mimo ali v nasprotju s predpisi, pristojna inšpekcija (poleg delavskega sveta) upravičena zahtevati odstavitev direktorja, ljudski odbor pa je upravičen o takem predlogu odločiti.

V zaključku svojega članka izraža R. M. mnenje, da je odločba sodišča, ki je odklonilo registracijo direktorjevega namestnika zaradi pomanjkanja soglasja ljudskega odbora, pravzaprav sama po sebi pravilna, le da je obrazložitev te odločbe napačna. Po njegovem mnenju bi moralo sodišče zavrniti registracijo iz povsem drugega razloga, t. j. zaradi tega, ker stalen namestnik direktorja podjetju sploh ni potreben. Članek pa pri tem prezre, da bi prav tako stališče sodišča pomenilo grobo in nedopustno vmešavanje sodišča v pravice samoupravnih organov v podjetju. Vprašanje, ali je podjetju namestnik direktorja potreben ali ne, spada brez vsakega dvoma v izključno pristojnost organov delavskega samoupravljanja v podjetju. Samo pri izbiri primerne osebe sodeluje ljudski odbor na način, kakor je to za postavitev direktorja v zakonu obvezno predpisano.

Iz vsega navedenega izhaja, da kritika tov. R. M. očitno ni bila stvarna niti utemeljena.

DR. IVO DOUGAN

MEZDNI DELAVEC

Mnogokrat ti lahko že vratar v podjetju postreže z nekaterimi informacijami. So vratarji, ki so zelo zelo »na tekočem« z vsem, kar se dogaja v njihovi neposredni bližini, v njihovem delovnem kolektivu.

Ondan mi je nekdo, Matevž po imenu, natanko razložil malone vse, kar je v zvezi z ekonomskimi enotami, z obračunavanjem zasluga, z delovnim učinkom, skratka, možak mi je predstavil svojo tovarno, svoj delovni kolektiv.

Potem sem ga vprašal:

»In vaš dohodek, kako pa njega obračunavate?«

Zamahnil je z roko:

»Ah, veste, jaz sploh nisem od tu. Jaz sem uslužbenec ustanove, ki posoja nas, vratarje, in nas kar ona plačuje!«

»Koliko časa pa ste potemtakem že tu, da vse in o vsem veste?«

»Deset let...«

Matevž opravlja svojo delovno dolžnost. Z vestnostjo prihrani marsikateri dinar, njegova prizadevnost je, ali bi

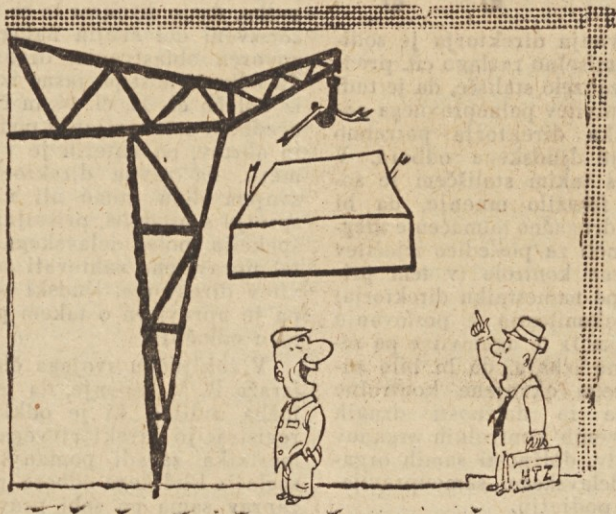
vsaj morala biti, tesno povezana s proizvodnimi uspehi kolektiva. Kdo bi razpredal! Kljub temu pa si delavci dele dohodek, Matevž pa opravi vsak mesec le s svojo, administrativno določeno plačo. Včasih smo temu denarju rekli — mezda.

Nedoumno je, da Matevž ni član delovnega kolektiva, v katerem dela že deset let, čeprav je z njim, z njegovimi člani tesno povezan. Kot bi bil bela vrana v podobi preverjenega, zanesljivega uradnika, ki mu ne odmerja zasluga njegovo delo, pač pa birokratska presoja nekakšnega aparata, ki pozna le njegovo ime in rojstne podatke.

»To je naša stvar!«

Razen v največjem podjetju, se v tej občini le malo menijo za higiensko tehnično varnost pri delu. Komistije HTZ obstajajo le na papirju, razen tega pa si v podjetju tudi kaj čudno predstavljajo njih dejavnost.

Dogodilo se je na primer, da je ekspozitura okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v tej občini nekako hotela spodbuditi dejavnost HTZ komisij oziroma služb po podjetjih. Prigovarjanje zlepa ni nič zaleglo in na zavodu so se poslužili preskušene poti: paragrafov. Neki predpis namreč določa, da sodnik za prekrške na predlog pristojnega organa (to pa je tudi socialno zavarovanje) lahko kaznuje delavca, ki se ponesreči po lastni krivdi ali ki noče upo-

rabljati zaščitnih sredstev. Takih primerov je v tej občini precej. Bilo pa bi jih nedvomno manj, če HTZ varstvo podjetjem ne bi pomenilo devete skrbi.

Rečeno — storjeno. Neki delavec se je ponesrečil po svoji krivdi. Sodnik za prekrške mu je odmeril 2000 din kazni. Če bi se prizadeval proti temu pritožil, bi to vsakdo razumel. Toda protestiralo je njegovo podjetje, točneje — njegov delavski svet. Češ da oni sami najbolj vedo, v kakšnih okoliščinah je prišlo do nezgode (ki k sreči ni bila preveč huda, da zato ne razumejo, zakaj se zavod za socialno zavarovanje meša v njihove zadeve, zganja birokracijo in tako dalje).

Oni sami najbolj vedo, kako je prišlo do nesreče, oni so imenovali komisijo HTZ, ki ne napravi nič tistega, kar bi morala, delavec pa je plačal kazen. Kolektiv je prepričan, da so po krivem prizadele njegove samoupravne pravice. Enako mislijo tudi v ostalih podjetjih, kjer glede higiensko-tehničnega varstva pri delu, kot že omenjeno, ni nič bolje.

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

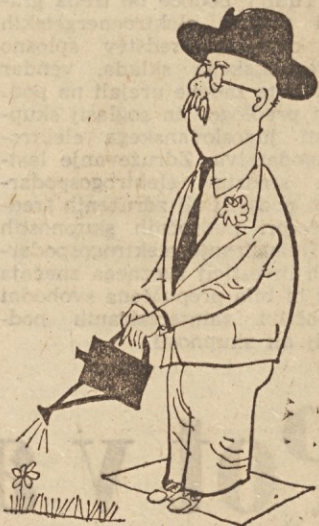
1. Kranj — D. KRALJ

2. Ekspozitura Zavoda za socialno zavarovanje, Lendava M. GOVEKAR

Človek z dvema obrazoma

Čudne reči se dogajajo na tem svetu.

Poznam starčka, knjigovodjo — ves je, kot bi ga iz fascikla vzel, služil je že obem monarhijam in sedaj se honorarno ubada z republiko — ki si je omislil naslednji dnevni red: Dopoldan, med uradnimi urami, je »tovariš« (in hud je, če mu ne rečeš »tovariš knjigovodja«): saj vendar takrat »slu-

ži socializmu«. Popoldne, med prostim časom, ko ga pesti zapeka in ko zaliva rože ter sanja o preteklosti, pa je »sam svoj gospod« (in bog ne daj, da mu ne bi rekel »gospod ta in ta«). S to koalicijo dopoldanskih in popoldanskih občutij, pogledov na svet in na zakone je kar zadovoljen in se ne vprašuje, če so tudi drugi zadovoljni z njo. Je pač starikav starček, knjigovodja...

Toda to še ni nič.

Prečudne reči se dogajajo na tem svetu.

Poznam človeka, ki je v zadnjih nekaj mesecih »telovadil« takole:

Torek, 28. februarja

POMENEK V TOVARNI

»Pri nas, tovariš, je vse v redu,« mi je dejal. »V zadnjem letu smo povečali proizvodnjo za osemnajst odstotkov in proizvodnost dela za devet odstotkov. Kupili smo nekaj novih strojev. Delovna disciplina se je povečala. Odkar smo uvedli penale za izostanek od dela, se je odstotek obolenj zmanjšal od enajst na osem. Kakih sedemnajst odstotkov naših delavcev letuje ob morju in v gorah, in to je precej, če upoštevamo, da je pred letom dni koristilo naše počitniške zmogljivosti samo trinajst odstotkov delavcev. Kolektiv je kompakten, tovariš, in pri nas je vse v redu... Kje pa boste večerjali?«

Torek, 28. februarja

PO VEČERJI

»Drži, kar sem vam povedal že v tovarni. O proizvodnji in o proizvodnosti dela, disciplini in o letovanjih. Seveda drži, toda...« Sepetaje: »Roko na srce, med nama, saj veste, no, kako že pravijo, ni vse zlato, kar se svetli...« Tako tiho, da komaj slišim: »Naš direktor ni najboljši, ne, sploh ni dober. Slab je, da vam povem, diktator je, ukazuje, saj drugega ne zna. Kakšen strokovnjak neki, sam jezik ga je. Iz podjetja, v katerem je prej delal, je prinesel načrt za nekakšno novost, tam so mu ga naredili, on še s prstom ni mignil, in ga je pri nas prodal za reči in piši sto petdeset tisoč dinarjev. Pomislite, in naši so mu dali ta denar, in delavskemu svetu so rekli... in kaj sem hotel, tudi jaz sem bil za to. Kjer je večina... Sploh pa naš delavski svet... Naš delavski svet je direktor. Kar on reče, to velja. Pomislite samo, trikrat je potoval v Svicco za piškava dva stroja. In delavski svet mu je velikodušno odprl blagajno. Eh, koliko je tega. Vso noč bi vam lahko govoril. Pri nas nekaj ni v redu, vam rečem, nekaj ni v redu, nekaj je gnilega. Potrebna je odkrita in odločna beseda...«

Sobota, 4. marca

PRVO NJEGOVO PISMO

»Tovariš! Povedali so mi, da ste v sredo, prvega tega meseca, torej po najinem razgovoru, govorili še z nekaterimi tovariši iz naše tovarne o razmerah v našem kolektivu. Vse kaže, da so ti tovariši med vašim pomenkom z njimi čutili, da vi

že nekaj veste, da ste že obveščeni o naših razmerah, in lahko se zgodi, da osumijo mene... Ne zanima me, kaj so vam povedali, jaz s tem nimam in nočem imeti ničesar. Vsak naj odgovarja zase, za svoje iz-

V kombinatu gume in obutve Borovo so hoteli pomagati tistim, ki prvič pridejo v kolektiv. To je vse, kakor hvale vredno.

Pravzaprav ne gre za posebno novost, saj tako delajo posamezna podjetja iz praktičnih razlogov že vrsto let. Novi delavci se v podjetju nekaj dni seznanjajo s pravicami in dolžnostmi, z organizacijo dela in

Ljudem iz kombinata gume in obutve se je verjetno zdelo, da bi bilo dobro, če bi se novi delavci seznanili s svojimi bodočimi voditelji, zato je v tem prostoru tudi posebna plošča s fotografijami voditeljev podjetja. Tako si lahko novi delavci ogledajo slike direktorja podjetja, direktorjev posameznih sektorjev, pa tudi delavcev in drugih. Na plošči so fo-

menijo v političnem in družbenem življenju.

Res je, eno so organi vodstva, drugo pa upravljanja. Na plošči so slike prvih.

Tako bi se morda lahko glasil odgovor na pripombo tistega, ki bi podvomil o pravilnosti tega »ikonostasa«.

Vendar pa odgovor ni popoln: tako eni kakor drugi so odgovorni za poslovanje. Naše

»IKONOSTAS«

z vsem tistim, kar jim pripomore, da se laže živijo v novo okolje.

Praksa je razumljiva in seve koristna. Narekovali sta jo potreba in razumevanje človeka.

Prav zato je kombinat gume in obutve uredil blizu tovarniškega vhoda poseben prostor za tiste, ki pridejo prvič na delo. V zelo lepo urejenem prostoru sedijo delavci kot na seminarju; tam dobijo prve podatke o okolju, v katero prihajajo.

tografije kolegija, pod vsako izmed njih pa je zapisano ustrezno ime.

Vse je lepo urejeno. Kakor po hierarhični lestvici se vrstijo slike najbolj odgovornih ljudi v kombinatu. Koristno za tiste, ki se kot novi delavci zaposlijo v podjetju.

In vendar se človeku vsiljuje posebna misel, ko gleda to ploščo. Zaman namreč išče tudi sliko predsednika delavskega sveta ali kakega njegovega člana. Tudi članov upravnega odbora ni na slikah in prav tako ne ljudi, ki kaj po-

prakse se ni več mogoče predstavljati brez obstoja obojih in brez njihove skupne akcije.

Zakaj so potem pozabljeni tisti drugi?

Kje drugod bi morda kdo ob tem pomislil na namerno podcenjevanje organov samoupravljanja. O borovskem kombinatu tega prav gotovo ni mogoče reči.

Zakaj torej?

Morda malomarnost nehoti, po naključju? Morda odsev starih pojmovanj v zavesti ljudi? Morda...

DJ. VITEZ

variš, se spominjate, da sem vam povedal: »Potrebna je odkrita in odločna beseda...«

Iskreno vaš...

Pripovedovali so mi o starčku, knjigovodji, ki je služil obem monarhijam in se sedaj honorarno ukvarja z republiko in si je v sebi ustvaril nekakšno koalicijo novih in starih pogledov na življenje in delo je dopoldne »tovariš«, popoldne pa »gospod«.

Takrat sem se smehljajal. In kaj naj bi storil drugega? Pač — starček...

Po vseh teh razgovorih in pismih pa nisem mogel iztisniti iz sebe niti kančka, pa čeprav kislega smeha. Res, nisem mogel.

P. s. Vsakomur, ki bo v teh vrsticah videl sebe, svečano izjavljam, da nisem mislil nanj. Ne, mislil sem na nekoga drugega.

JANEZ VOLJČ

Sreda, 5. aprila

DRUGO NJEGOVO PISMO

»Dragi tovariš! Sporočam vam, da se je vse tisto, o čemer sem vam govoril, izkazalo za resnično. Vedel sem... Danes je moj dan. Moje slutnje in napovedi so se uresničile. Moj boj proti vsemu, kar je slabe in škodljivega, nedemokratskega, nezakonitega in našemu razvoju neprimerne, je obrodil zaželene sadove. V našem kolektivu je škodljivcem odklenalo. Res je bilo vse, kar sem vam povedal. Občinska komisija je ugotovila, da je vse tisto res in direktor je šel, moral je iti, bil je potres, toda bil je prepotreben potres in vesel me, da sem jaz prvi, ki sem ga napovedal, za katerega sem živel, ki sem ga pozdravil. Ja, to-

Nerešena prošnja

Pred časom je gradbeni servis stanovanjske skupnosti Maks Durjava poslal na upravo prošnjo, v kateri prosi, naj le-ta privoli, da se iz gradbenega servisa razvije v obrtno podjetje. To svojo prošnjo pa je približno takole utemeljil:

»Osnovna sredstva gradbenega servisa so se v poslednjem obdobju tako povečala, da je zdaj njegova kapaciteta že približno dvakrat večja, kot pa so potrebe stanovanjske skupnosti. Pa tudi sicer je moral servis v minule obdobju večkrat iskati gradbeno dela izven stanovanjske skupnosti. Zaradi skromnih finančnih sredstev hišnih svetov ni imel vselej zagotovljene dela.«

Tej utemeljitvi pa je gradbeni servis še dodal:

»Seveda pa bodo imeli hišni sveti še naprej prednost in ni

zaradi tega nobene bojazni, da bi bila stanovanjska skupnost pri popravilu stavb ali pa drugih gradbenih del odvisna od drugih gradbenih servisov mariborskih stanovanjskih skupnosti ali pa gradbenih podjetij. Mislimo pa tudi, da bomo lahko s prehodom v obrtno gradbeno podjetje cene našim uslugam še pocenili.

Na stanovanjski skupnosti Maks Durjava pa niso bili nič kaj posebno navdušeni nad to prošnjo.

»Razumemo to težnjo, saj bi gradbeni servis s prehodom v obrtno podjetje prav gotovo lahko povečal svoj dohodek. Toda...«

Ta »toda« pa ima naslednjo vsebino:

Stanovanjska skupnost Maks Durjava je prepričana, da je smisel servisov — pa naj že gre za pralne, krpalne ali pa gradbene — da lahko nudijo ceneje in hitre usluge. Zaradi tega so tudi oproščeni številnih davkov. V tisto pa, da bi imeli hišni sveti oziroma stanovanjska skupnost kot celota prednost pred drugimi naročniki in da bi gradbeni servis svoje usluge lahko pocenil, če bi se razvil v obrtno podjetje, ne verjamejo kaj posebno.

»Sprva morda že še, kasneje pa prav gotovo ne več. Ali pa naj takrat spet ustanovljamo nov gradbeni servis in ko se bo ta razvil in okreplil, mu spet dovolimo, da postane obrtno podjetje, in nato ustanovimo spet nov servis...«

Toda do odločitve še ni prišlo in prošnja še vedno leži v enem izmed predalov na upravi stanovanjske skupnosti Maks Durjava. Rešitvi pa sta možni samo dve: ali da se gradbeni servis spremeni v obrtno podjetje ali pa da ostane pri starem, le s to razliko, da preselimo, ki jih servis ustvarja ne bodo več vlagali samo v njegova osnovna sredstva, temveč raje v osnovna sredstva drugih servisov te stanovanjske skupnosti.

Dokončno sodbo o tej zadevi in dokončni odgovor na to prošnjo pa bo dala skupščina stanovanjske skupnosti.

Počakajmo torej do tedaj.

BOJAN SAMARIN

PESEM BREZ KONCA?

- **BOLNIKI:** Ne puščajte nas cele mesece brez zdravil.
- **LEKARNARJI:** Pritožite se trgovcem.
- **TRGOVCI:** Preskrbite nam dovolj deviz in pritisnite na domačo farmacevtsko industrijo.
- **UPRAVA ZA FARMACEVTSKO SLUŽBO IN MEDICINSKO PRESKRBO:** Potrošnja deviz je v zdravstvu prav tako planirana kakor v gospodarstvu. Roke imamo zvezane.
- **FARMACEVTSKA INDUSTRIJA:** Ne morete nas prisiliti, da bi delali nerentabilna zdravila, pa naj so še tako potrebna.
- **BOLNIKI:** Vsem vse verjamemo. Samo to povejte, kako naj si pomagamo?

Razgovor je skonstruiran, ni pa plod moje domišljije. V obeh zajetnih beležnicah, popisanih med službenimi obiski pri lekarnarjih, zdravnikih in oblastvenih predstavnikih zdravstvene službe, bi poleg teh stavkov našli še marsikaj, kar upravičuje naslov članka, zaskrbljenost bolnikov in tistih, ki jih zdravijo, kaže pa tudi vzroke navidezne brezhodnosti.

Po atke sami komentirajte. Po možnosti ne samo v družinskem krogu, ampak javno, kjer bodo besede kaj zalegle. Novi zakon o zdravstveni službi nas celo zadožuje, da pomagamo urediti zdravstveno službo, katere sestavni del je tudi zdravilstvo...

»VČASIH BI SE ZJOKALA«

»Boham na želodcu in žolču,« nam je pisala naša bralka, »zdravnica mi je predpisala enzynorm zoper pomanjkanje žledčne kisline, pa ga že štiri mesece ne dobim. Ker ne jemljem zdravil, se mi je vnela žrelnica in jezik mi oteka. Teka nimam in sem tako oslabela, da se mi ob stroju stemni pred očmi... Večkrat zmanjka tudi buscopana in chologita; žledčnim težavam se zato pridružijo še žolčni napadi. Delo v tovarni še bolj pa jaz. Da enzynorma z tanjka, še nekako razumem, ker ga uvažamo, chologit pa izdeluje beograjska tovarna Galenika in buscopan tovarna Zdravilje iz Leskovca. Vsaj domača zdravila bi menda lekarnar lahko imele zmeraj na zalogi. Ali bolnik, ki kljub telesnim nadlogam dela, ne zasluži več pozornosti?«

S tem pismom sem stopila v Centralno lekarno v Ljubljani. Magistra, ki ga je prebrala, je brezvoljno zamahnila z roko: »Ljudje se pač skopeljejo na tistega, s katerim imajo opravka, ker ozadja ne poznajo. Oglejte si kopijo naših naročilnic, ki jih razpošiljamo trgovcem z zdravili po vsej državi, in dobavnice. Polovico naročil nam prečrtajo ali vsaj občutno zmanjšajo. Pismeno se obračamo na lekarnarje v Bosni, Srbiji in Makedoniji zaradi zdravil, ki pri nas poidejo v nekaj dneh, v zdravstveno zaostalih krajih pa ostajajo.

Enzynorm je zmanjkal okoli novega leta, tistih nekaj škatel, kolikor smo jih dobili kasneje od lekarnarja z juga, so bolniki dobesedno razgrabili. Avtobusni šoferji prihajajo vsak dan s šopi receptov k nam... Toda enzynorm SE DA VSAJ ZA SILO NADOMESTITI S CVIČKOM IN DOMAČIM PEPSANOM, huje je, kadar zmanjka kardiotonikov. Včasih bi se zjokala, ko odslavljam srčne bolnike brez zdravil, ki so zanje življenjskega pomena. Buscopan in chologit za silo nadomestimo z drugimi zdravili, C-dilanida pa ne moremo. Domači digitalin je enakovreden nadomestek, toda srce je preveč občutljiv organ, da bi zdravilo menjali brez posveta z zdravnikom. Te pravice tudi nimamo. Zakaj se ne pogovorimo med seboj? Res bi bilo veliko manj zadrege, če bi zdravniki vedeli, katera zdravila imamo na zalogi, in mi, kako naj doziramo nadomestke zanje.

Ze sedem let ugotavljamo na občini zborih Farmaceutskega društva Slovenije, da v preskrbi z zdravili ni reda, da domača farmacevtska industrija iz najrazličnejših vzrokov pušča zdravstvo na cedilu, da uvoz ni vedno načrten, da je naša farmakopeja prestroga, da je treba okrepiti bazno industrijo, da... Kaj smo s tem dosegli, presodite sami: praskov in tablet zoper razne bolezni je trideset vrst, domačih in uvoženih, C vitamina pet vrst, antialergikov devet, neka-

terih antibiotikov, methergina, brez katerega ginekološki oddelki ne morejo biti, pa trenutno ne dobite v vsej državi.

PREMALO ZAUPAMO V DOMAČA ZDRAVILA

Predstojnik Zdravstvenega doma Ljubljana-Vič je izjavo magistre dopolnil:

»V precejšnji meri so pred sodki krivi, da zdravnik piše recepte za uvožena zdravila, čeprav vemo, da domače tovarne proizvajajo paralelna zdravila, ki so klinično dobro testirana in zaradi naših, v marsičem prestrogih predpisov o zdravilstvu brezhodna. Po mojem je digitalin, ki ga izdeluje tovarna Lek, enakovreden C-dilanidu, švicarskemu preparatu, ki ga zdravstvo uporablja že štirideset let, če ne celo boljše. Toda pri C-dilanidu poznamo vse reakcije, medtem ko je digitalin novost. Ubiramo pač lažjo pot, čeprav ni upravičena, ne gospodarna. Mislim, da nasploh zapostavljamo proizvode domače industrije, če niso izdelani po tujih licencah.

Obsojam pa tudi to, da najpotrebnejših uvoženih zdravil vsake toliko časa zmanjka. Če se že odločimo za uvoz, potem

Prepustimo besedo uvoznikom.

KEMOFARMACIJA:

»Rezultat našega prizadevanja, da bi se povečala devizna kvota za zdravila, je enak ničli. Za široko potrošnje namenjenih deviz, s katerimi kupujemo tudi zdravila, je sicer letos precej več, toda zdravstvo ne bo zato na boljšem. Za zdravila jih je namreč odmerjenih samo 11,75 %, medtem ko smo jih lani dobili 12,5 %. Iz te vsote se oskrbuje tudi zobozdravstvo in zdravstvo z uvoženim medicinskim materialom.

Oskrbovanje z uvoženimi zdravili je tembolj zapleteno, ker deviz ne dobivamo v enakomernih intervalih in vsotah. Lani smo majsko pošiljko uvoženega blaga razprodali v desetih dneh, naslednje omembe vredno devizno kvoto pa smo dobili šele decembra. In sicer na intervencijo republiškega sveta za zdravstvo. Ves julij, avgust in september smo bili z lekarnami vred brez deficitarnih zdravil, za katera ni domačih nadomestil.

Če se vsi skupaj ne zavzamemo, leti ne bo bolje. Uprava za farmacevtsko službo v Beogradu nam je naproseno devizno kvoto zmanjšala od 55 milijonov na 29.375.000. S pomočjo zdravnikov in farmacevtov smo pregledali spisek zdravil, ki smo jih nameravali uvoziti, in najprej zmanjšali količine. Ker to ni zadoščalo, smo nekatera potrebna zdravila kratko malo črtali. Naročilo za enzynorm smo na primer zmanjšali od 1500 škatel (po pet sto tablet) na 600 škatel in, kakor groteskno zveni, sporazumno črtali toferanil, zdravilo zoper duševne depresije, češ naj si bolniki pomagajo z vinom. O nabavi novih zdravil, ki so jih klinike dobile v poskušnjo in jih priporočile, ni govora... Če naslednje kvote deviz ne dobimo čez štiri mesece, kakor nam

Zadnje delo z zdravili, preden pridejo bolniku v roke

uvoženega blaga je torej popolnoma usahnil, deviz pa dobimo toliko kakor 1953. leta, ko je bil promet za 315 % manjši. Razen tega smo lani in predanskim čakali nič več in nič manj ko tri n ajst mesecev na uvoženo blago, akreditiv smo morali štirikrat podaljšati, medtem so nam obrestni na posojilo porabale vso maržo...

SANOLABOR:

»Pred časom smo Upravo za farmacevtsko službo naprosili, naj nam odobri uvoz blaga. Razmeroma hitro smo dobili odgovor, naj pošljemo naročnico Jugoleku, češ da ima želeno robo »na lageru«. Jugolek je to zanikal in na Upravo je romala nova prošnja. Sicer pa to ni osamljen dokaz, da imajo tam slab pregled nad jugoslovanski-

pošlje obenem dovoljenje za uvoz. Nato uvoznik zaprosi Narodno banko za odprtitev akreditiva. Če gre za manjšo vsoto, uredi zadevo republiški zavod, pri večjih deviznih zneskih pa pošlje dokumentacijo Deviznemu obračunskemu oddelku Narodne banke FLRJ. Po tej odobritvi (ki se tudi pri zdravilih lahko zavleče za več mesecev) pošlje grosist naročilo tuji firmi.

Nabavo pa zavlačujeta še dva postopka: carinski, ki ni nič manj zapleten, za kemikalije je treba deklarirati, kakšno kemično strukturo imajo, v katero skupino sodijo, določiti davčne obveznosti (pri neregistriranih zdravilih, četudi so neobhodno potrebna, se uvoznici cenijo približno 30 % carine, 23 % prometnega davka, 20 % kurzne

štanj je že določila vsoto in pooblastila Kemofarmacijo, da poskrbi za uvoz. Zadnji trenutek pa je vsa stvar padla v vodo. NARODNA BANKA JE V SKLADU S PREDPISI PREPOVEDALA, DA BI DEVIZE, NAMENJENE ZA UVOZ ELEKTRIŠKEGA MATERIALA, PORABILI ZA ZDRAVLJENJE LJUDI. In zdravljenje poklicnih bolnih bo še naprej prepuščeno stihijnosti našega zdravilstva in uvoza. Delovni človek se je po nizko umaknil bojzani, da bi zmanjkalo deviz za stroje in mrtev material...

OBČESTVO NEDOTAKLJIVIH?

Farmaceutska industrija uporablja 90 % uvoženih surovin, kupljenih za enake devize kot izgotovljena zdravila, misli pa predvsem na lastni žep. S »štančanjem« in pakiranjem tablet iz uvoženih sestavin se pač najboljše zaslužijo, investicije za to so majhne, prodaja ni riskantna, ker civilizirani svet na debelo uživa analgetike...

Seveda so tudi objektivni razlogi, da se ta industrija razmeroma počasi razvija. Naši predpisi o zdravilstvu — farmakopeja — so tako strogi, da še nekatere švicarske zdravilne surovine ne pridejo v poštev; domača kemična industrija je vse premalo razvita, da bi lahko zalagala tovarne zdravil s svojimi fabrikati. Drugi resen razlog za počasno uvajanje novih proizvodov pa so plafovirane nabavne cene zdravil, ki včasih pripravljajo proizvajalca ob poštno zasluženi dohodek zaradi nerealnih izračunov.

Od tod tudi dejstvo, da nekatere tovarne opuščajo proizvodnjo manj iskanih zdravil, četudi jih zdravstvo potrebuje. Teže pa je razumeti, zakaj pred ukinitvijo produkcije ne obvestijo Uprave za farmacevtsko službo, da bi uvozniki pravočasno zamašili vrzel. Prav tako je neobveste, če napovedanega novega zdravila bodisi zaradi pomanjkanja surovin ali ambalaže ne morejo dati ob dogovorjenem času na tržišče. Tovarna Galenika je na primer obljubila, da bo še v oktobru založila zdravstvo z antibiotikom širokega spektra. Uprava za farmacevtsko službo je na podlagi tega črtala vsem trgovcem uvoz tovrstnih ampul in zdravstveni delavci so ostali praznih rok, ker Galenika, kakor je post festum pojasnila, ni dobila primernih — steklenič in zamaškov. Enako je bilo z injekcijami, s katerimi naj bi Serovakcinalni zavod v Beogradu nadomestil uvožene ampule.

Podobnih pomanjkljivosti, ker koordinator domače proizvodnje in uvoza ni dobro in sproti obveščen o proizvodnih načrtih farmacevtskih tovarn, pa je še veliko. Preveč, da bi administrativni aparat, ki šteje nekaj ljudi, lahko dobro opravljal svojo misijo.

Bodimo optimisti in upajmo, da bo naša novo ustanovljena strokovna komisija za razvoj farmacevtske proizvodnje in medicinskih instrumentov pri Sekretariatu Izvršnega sveta za industrijo in obrt, ki je že razpravljala o teh vprašanjih, pomagala zdravilstvu in zdravstveni službi z majavih tirnic.

MARIOLA KOBAL

Magistra, ki v Centralni lekarni sprejema recepte za zdravila, se ne more pritoževati, da nima dela

naj bo zadosten. Zdravniki nismo vsevedni in večkrat pišemo recepte tjavdan, če lekarnar zmanjka zdravil. Zdravljenje se zavlačuje, bolezen se poslabša, bolniki imajo nepotrebna pota, mi z njihovimi ponovnimi obiski izgubljammo čas, v isti sapi pa iščemo vse možne načine za izboljšano delovno organizacijo in poslovanje...

ZOPER

DUŠEVNO DEPRESIJO: VINO

Devize za uvoz zdravil in sanitarnega materiala se delijo po številu prebivalstva in ne po ravni zdravstvene kulture oziroma po potrebah. Te pa iz leta v leto naraščajo. Na deset zdravstvenih zavarovancev so izdale lekarnarje 1950. leta za 2668 dinarjev zdravil, 1958. leta pa za 33.155 dinarjev. Devizna kvota pa se vsa leta ni skoraj nič povečala, čeprav smo pri mnogih zdravilih vezani izključno na uvoz.

je bilo obljubljeni, bomo jeseni spet brez zalog.

DENTAL:

»V šestnajstih letih, odkar delam v tem podjetju,« nam je rekel direktor, »še nikoli nismo imeli vsega, kar potrebuje zobozdravstvo. Če imam klešče za desne kočnike, jih za leve ni, zdaj manjka odtisne mase, zdaj igel za živce in pilic za zobne kanale. Zobozdravstveni delavci nam sede na vratu, naj jim zaboga preskrbimo diamantne svedre, češ da jih plomba stane sto dinarjev manj, če vrtajo z njimi — navadni se hitro lomijo, vrtanje traja tri najst minut dlje in pacienta bolj boli — pa jim ne moremo pomagati. Če ni deviz, jih ni. Nekaj let nazaj so nam druge republike odstopale precej uvoženega materiala, 1957. za 35 milijonov dinarjev, 1959. za 9,3 milijona, lani samo še za milijon, ker se zobozdravstvo pač povsod hitro razvija. Naš dodatni vir

mi zalogami zdravil in drugih zdravstvenih pripomočkov. Če je v prodaji hkrati devet domačih in uvoženih zdravil s podobnim delovanjem, potem...

ZAKAJ ENOSTAVNO, ČE JE LAHKO ZAPLETENO

Normalen uvoznik postopek traja dva meseca, četudi gre za življenje bolnikov. Predpisi so predpisi...

Naj vašo potrpežljivost preizkusimo z opisom uvoznega postopka? Če se prekopljete do konca, vam čestitamo.

Bolnišnice in lekarnarje pošljejo naročilnice uvoznikom. Ti po cenikih za uvožena zdravila sestavijo približnostni račun in na podlagi tega zaprosijo Upravo za farmacevtsko službo za uvoz. Če se ta strinja, določi, ali se zdravila uvožijo s carino ali ne, in pošlje predlog za uvoz Državnemu sekretariatu za finance. Odobritev gre nazaj na Upravo za farmacevtsko službo, ki nato obvesti prosilca in mu

razlike za ameriški dolar in še 0,5 % splošnega prometnega davka), nakar gre vsa serija uvoženih zdravil v kemično analizo...

Dva dolga meseca traja celoten proces in niti intervencija republiškega sveta za zdravstvo, ki odgovarja pred družbo za urejene zdravstvene razmere, ga ne more pospešiti, naj gre za še tako urgentne primere, ker nima ustreznih pooblastil.

DA JE MERA ZVRHANA

Mariborski farmacevti so skušali devizno krizo na lastno pest omiliti. Tovarniškim kolektivom so predlagali, naj odstopijo nekaj deviz za uvoz zdravil. Se razume, da bi pošiljke porabile njihove obratne ambulante. Videti je, da delavci vedo, kaj pomenijo zdravila za proizvodnjo, zakaj v Kidričevem, ruški tovarni dušika, mežiškem rudniku svinca in Elektrarni Šoštanj so predlog brez pomislekov sprejeli. Elektrarna Šo-

PISMA NA NAŠ NASLOV

Kje naj bo leški kulturni dom?

Zelja prebivalcev Lesc in okolice, da bi imeli svoj kulturni dom, je stara že več let. Ze pred desetimi leti so imeli pripravljeno vse potrebno za začetek gradnje, vendar ni bilo nikogar, ki bi prispeval sredstva. V Lescu pa je vedno več delavcev in tudi turistov, zato je gradnja doma vse bolj potrebna. Delavski svet Tovarne verig v Lescu je pred dnevi, ko je razpravljal o razdelitvi sredstev, namenil tudi 45 milijonov dinarjev za gradnjo objektov družbenega standarda izven podjetja. Tako so sklenili, naj bi iz teh sredstev gradili tudi kulturni dom, ker sedaj nimajo v tem kraju nobenih prostorov za kulturno-prosvetno življenje. Za začetna dela so namenili 15 milijonov dinarjev, razen tega pa 14 milijonov za gradnjo cestišč do novozgrajenih stanovanjskih blokov, 6 milijonov za gradnjo in opremo uslužnostne delavnice in 10 milijonov za združeno gradnjo stanovanj.

Toda sedaj, ko so sredstva tako rekoč tu, so nastale težave zaradi lokacije novega kulturnega doma. Delavci in delavski svet Verige menijo, da naj bi dom stal poleg sedanjega nogometnega igrišča v središču Lesc, medtem ko v Radovljici oziroma na občinskem ljudskem odboru vztrajajo, da naj bi dom postavili med Les-

cam in Radovljico, ker se bosta ti dve naselji po urbaniškim načrtu v perspektivi združili v eno mesto. Delavci in delavski svet Verige menimo, da bi odgovorni na občinskem ljudskem odboru v Radovljici morali upoštevati to, da v Lescu ni nobene kulturne ustanove oziroma nobenih prostorov za kulturno življenje, medtem ko imajo v Radovljici že dva doma. Tudi perspektivni razvoj teh dveh krajev ne bi smel biti ovira za gradnjo doma v Lescu, kajti s tolikšnim povečanjem prebivalstva, da bi nastalo iz teh dveh krajev združeno mesto, bi tako terjalo izgradnjo še drugih kulturnih ustanov in sedanja doma v Radovljici in novi dom v Lescu ne bi zadoščali potrebam. Zato menimo, da vse to lahko le škodi iniciativi kolektiva Verige, ki je ne bi smeli ovirati, temveč le podpreti in to ne le občinski ljudski odbor v Radovljici, temveč tudi druga bližnja podjetja, kot na primer Tovarna čokolade, TIO, Almira in drugi. Menimo, da bi morali ti kolektivi tako moralno kot tudi finančno podpreti tovarne iz Verige, ki so se lotili tako pomembne in zahtevne naloge. Morda bodo tudi drugi kolektivi iz naše komunne povedali svoje mnenje o tem.

N. B., Lesc

V TRBOVLJAH USTANOVILI SREDNJO TEHNIČNO ŠOLO

Računica v prid šole

Tehnično srednjo šolo v Ljubljani in Krškem obiskuje sicer več kot 200 dijakov iz bivšega trboveljskega okraja, vendar je to še vse pre malo za potrebe zasavske industrije. Zanimanje za te šole je sicer veliko, toda nekateri starši ne zmorejo visokih stroškov za šolanje svojih otrok v Ljubljani ali drugje.

Zato so odborniki ObLO Trbovlje že nekajkrat razpravljali o tem, da bi ustanovili srednjo tehnično šolo v Trbovljah za vse zasavske občine skupaj. Zadnje dni aprila pa sta oba zbora občinskega ljudskega odbora sklenila, da bodo tako šolo v Trbovljah tudi ustanovili. V odločbi o ustanovitvi te šole predvidevajo že v novem šolskem letu ustanovitev prvega letnika z dvema oddelkoma, in sicer strojni ter elektro oddelke. Prostor trboveljske Tehnične srednje šole bodo začasnno v prizidku glasbene šole. Predvidevajo pa tudi, da bi ustanovili druge oddelke srednje tehnične šole, posebno še, če bodo zgradili novo poslopje.

In zakaj so se odločili za ustanovitev te šole v domačem kraju? Po temeljitih izračunih in analizah so ugotovili, da bi morala občina Trbovlje za vsakega svojega dijaka, ki se šola v TSS v Krškem, plačati letno

»ELEKTROSTANDARD«
V TRBOVLJAH SE RAZVIJA
IZ LEHA V LETOServisne službe
za pralne stroje

Trboveljska tovarna Elektrostandard se razvija iz leta v leto. Medtem ko so pri 72 zaposlenih v letu 1958 ustvarili 64 milijonov dinarjev, so v letu 1960 pri 100 zaposlenih ustvarili že blizu 180 milijonov.

Tovarna izdeluje opremo za pralne stroje (pralne stroje opremljene s centrifugo, pralne baterije, električne kuhinjske lonce za perilo in stojce 80-litrske električne bojlerje), enoploščne kuhinjske s regulacijo, navadne in vodotesne silinske svetilke in sobne svetilke različnih oblik, polindustrialne proizvode (tekalit mazalke vseh oblik, kovinske uvodnice, vezne tulce za kabelske vode in spojni material za električna prevodna sredstva) in opravlja razne usluge drugim podjetjem (odlivanje raznih odlitkov iz barvnih kovin).

V podjetju imajo precejšnje težave, zlasti še s kadrom. Zaposlujejo namreč povprečno 30 % kvalificiranih in 70 % nekvalificiranih delavcev, predvsem delavk. Težave so zlasti zaradi pomanjkanja kvalificiranih strojarjev, navijačev strojev in kvalificiranih livarjev. Tudi oprema, ki jo imajo v Elektrostandardu je zastarela in delno neuporabna. Vzdrževanje neustreznih prostorov stane podjetje letno čez 4 milijone dinarjev, zato potrebujejo nove prostore, da bodo lahko organizirali serijsko proizvodnjo.

Poseben problem predstavlja za podjetje organizacija servisne službe. Elektrostandard ima za zdaj servisno službo le v Ljubljani in Beogradu. V Beogradu imajo na primer okrog 500 pralnih strojev Elektrostandarda in imajo tam dva monterja. Trboveljski občinski ljudski odbor je oprostil podjetje plačila prispevka iz dohodka, zato da bodo lahko kupili potrebne avtomate, ki jih potrebujejo za povečanje proizvodnje.

M. LIPOVŠEK

S prvo fazo rekonstrukcije bodo v cementarni Anhovo dokončali do 29. novembra. Na sliki: montaža sodobne 104 metre dolge peči, v ozadju pa gradnjo 57 m visok dimnik. Kljub rekonstrukciji je kolektiv plan za prvo četrtletje uspešno izpolnil (Foto: J. Perat)

DOPOLNILNI PRORAČUNSKI PRISPEVEK V MARIBORSKIH
OBČINAH

Odločijo naj volivci

Dopolnilni proračunski prispevek od osebnih dohodkov delavcev in uslužbenecv postaja vsako leto izdatnejši vir sredstev občinskih proračunov. V mestnih občinah v Mariboru računajo, da jim bo letos prinesel več kot 300 milijonov dinarjev.

Ker se dopolnilni proračunski prispevek plačuje od čistih osebnih dohodkov, bi bilo potrebno, da bi imeli volivci večji vpliv na trošenje teh sredstev. Nekateri občine uporabljajo ta sredstva namensko in na osnovi sklepov zborov volivcev, drugod pa jih kar združijo s proračunom. V občini Maribor-Center na primer zbirajo dopolnilni proračunski prispevek v skladu za družbeni standard, katerega bodo uporabili 96 % za gradnjo obrata družbene prehrane, za šole pa samo štiri odstotke. V Ptujju je ta prispevek v celoti dohodek občinskega sklada za šolstvo, v Slov. Bistrici

ogromni stroški za prevoz učenecv z vlakom, razen tega bo ostajalo dijakom-vozačem neprimerno več časa za študij. Tisti šolarji, ki bi se vozili iz Zagorja ali Hrastnika in Radeč, bi zamudili s prevozom največ eno uro dnevno, medtem ko sedanji dijaki-vozači izgube dnevno na vožnji v Ljubljano ali Krško tudi po 5 ur in so zdoma po 12 ali še več ur, čeprav traja pouk samo 5 ur.

Za vzdrževanje šole bodo prispevala svoj delež podjetja kot STT Trbovlje, Rudnik, Cementarna, razna kovinska in druga podjetja, ki potrebujejo strokovni kader, nekaj pa bodo dobili tudi iz sklada za šolstvo.

Češko

OBČNI ZBOR V AJDOVŠČINI:

Poiskati notranje
rezerve

Na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta v Ajdovščini so med drugim ugotovili, da gospodarske organizacije gledajo nove gospodarske ukrepe vse preveč le skozi knjigovodske izračune. Vodstva so ugotovila položaj podjetja v novih pogojih gospodarjenja in pri tem je v večini primerov tudi ostalo, čeprav je nekaj podjetij, ki niso v rožnatem položaju in bi zato morali iskati nekakšen izhod — morda v notranjih rezervah. Med najbolj prizadejimi podjetji v občini sta LIP in Splošno gradbeno podjetje. Medtem ko so v Splošnem gradbenem podjetju vsaj formalno že osnovali ekonomske enote, v LIP še proučuje možnosti. O preusmeritvi proizvodnje nekaterih izdelkov, izpolnjevanju sistema proizvodnje in podobnem še vedno razpravljajo le načelno, brez konkretnih predlogov.

Na občnem zboru so poudarili, da je prav decentralizacija samoupravljanja ter razvijanje ekonomskih enot najuspešnejša pot k urejanju notranjih problemov v kolektivih. S tem, da bo vsak proizvajalec sodeloval v razpravah in sodeloval, bo tudi z večjim interesom delal na delovnem mestu. Zadržali so se tudi ob manjših, predvsem obrtnih podjetjih, kjer so življenjski in delovni pogoji zaposlenih slabi in kjer se tudi ni uveljavilo delo sindikata. Novi izvršni odbor bo zato moral spremljati delo tudi teh organizacij in jim pomagati.

L. K.

se polovico steka v sklad za komunalno dejavnost, druga pa v sklad za šolstvo. V občini Maribor-Tabor je v družbenem planu predvideno, da se stekajo ta sredstva v komunalni sklad, ki se bo uporabljal za odplačevanje anuitet, gradnjo cest, ambulanc v Limbušu, mosta preko Drave, kino dvorane in restavracije, 5 % pa gre v sklad za stipendije.

Okrajna komisija sindikata državnih uslužbenecv v Mariboru, je predlagala mestnim občinam, naj bi s 1. januarjem 1961 ukinili dopolnilni proračunski prispevek, vendar ta predlog ni bil sprejet. Na letni konferenci občinskega sindikalnega sveta v Dravogradu so predlagali, da bi morali volivci odločiti za kakšno obliko družbenega standarda se naj uporabljajo dopolnilni proračunski prispevek, kakor tudi o vrstnem redu teh investicij.

K. A.

Še preveč razprav za zaprtimi vrati

V anketi, ki so jo pred nedavnim izvedli v 41 podjetjih koprškega okraja na pobudo odbora za gospodarstvo pri RSZS kaže, da se je večina gospodarskih organizacij začela temeljito pripravljati na spremembe, ki jih prinaša novi gospodarski sistem.

Ekonomske računi in nekatera pripravljala dela za uvedbo obračunov po ekonomskih enotah, kar so opravili v večini podjetij konec preteklega leta strokovni delavci, so (v času ankete marca ali aprila) že takoj skrajša pokazali, kam naj posamezne gospodarske organizacije usmerjajo svoja prizadevanja. V nekaterih večjih podjetjih, kot so kombinat Delamaris in Mehanotehnika v Izoli, Splošna plovba v Piranu, Intereuropa v Kopru in drugod, so sicer dobro zastavili delo, vendar ni moč mimo ugotovitve, da urejajo marsikje vprašanja bodočih ekonomskih enot preveč enostransko in z očitnimi tendencami za postavljanja osrednje naloge — približati samoupravljanje proizvajalcem. Res da gre pri ustanavljanju ekonomskih enot za začetno fazo in da so zato priprave usmerjene predvsem na ekonomske izračune in urejanje materialnih odnosov in se zato srečujejo s številnimi tehničnimi problemi. Toda osnovne slabosti se kažejo že prav tu, ker se pri teh razpravah ogražujejo in so običajno vse akcije domena ožjega kroga strokovnjakov, ali pa so kolektivni razpravljali o

vsem tem le načelno, ne da bi se ob tem seznanili z razmerami v svojem podjetju.

Pri odpravljanju takih in podobnih pomanjklivosti so v zadnjem času odigrale pomembno vlogo politične organizacije. Tako so v nekaterih podjetjih, kot na primer v Lesonitu, pri Splošni plovbi, Slavniku in drugod, približali sindikalne organizacije proizvajalcem s tem, da so v ekonomskih enotah ustanovili več sindikalnih pododborov, ki so važen nosilec politične akcije pri poglobljanju delavskega samoupravljanja. Zopet drugod pa so sindikalne in druge politične organizacije storile premalo za razprave in odločanje na širši ravni. To je značilno predvsem za nekatera manjša podjetja, kjer so sicer osvojili koncept razdelitve podjetja na ekonomske enote, ne vidijo pa potrebe po decentralizaciji organov upravljanja. Tako so se v večini primerov odločili za en sam organ upravljanja, poslanstvo neposrednega odločanja pa naj bi

po njihovem mnenju opravljale tudi razne komisije, kot so tarrifna, disciplinska, komisija za investicije in podobno. Vendar te komisije v večini primerov nimajo pravice odločati, ampak lahko samo posredujejo določene predloge osrednjemu organu upravljanja.

V gospodarskih organizacijah ponekod še sedaj menijo, da gospodarska zakonodaja ne daje zakonite osnove za delo organov upravljanja nižjih organizacijskih enot v podjetjih. Sploh je nekaterim še zelo nejasno, čemu in kakšni naj bodo ti »vmesni organi« med proizvajalci in

centralnim delavskim svetom, kar je ponoven dokaz, da v podjetjih premalo razpravljajo o prenašanju pristojnosti odločanja neposredno na proizvajalce.

Ze ti povzetki iz ankete kažejo, da so nadaljnji napori za dosledno izvajanje nalog novega gospodarskega sistema v dobrih meri podrejeni povečanemu sodelovanju najširšega kroga članov kolektivov pri vseh vprašanjih okrog uveljavljanja novega gospodarskega sistema, doslednim in vsebinsko utemeljenim akcijam političnih organizacij ter končno večjemu prizadevanju strokovnih služb.

-sky

OBČNI ZBOR OBČINSKEGA S INDIKALNEGA SVETA
RIBNICA

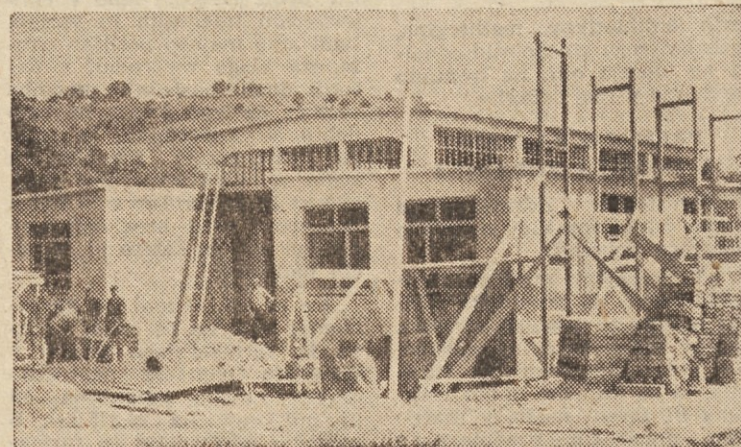
Letni dopust za poljska dela

Na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta v Ribnici so delegati govorili predvsem o

tem, kaj ovira posamezne gospodarske organizacije in gospodarstvo vse komunne pri hitrejšem gospodarskem razvoju in prepočasnem uveljavljanju novih gospodarskih ukrepov. Podjetja so imela težave predvsem s tem, ker se je zaposlovalo v proizvodnji veliko nekvalificiranih delavcev, ki jih je bilo treba usposabljal tako za delo v proizvodnji kot za sodelovanje pri delavskem upravljanju. Zato so priredili za delavce precej seminarjev, ki so dobro uspeli.

Precej težav imajo tudi zaradi slabega izkoriščanja letnih dopustov za oddih in rekreacijo. Na občnem zboru so menili, da bi morale sindikalne organizacije posvetiti več skrbi temu, kako zaposleni koristijo svoje dopuste. Značilno je, da več kot pol zaposlenih izkoristi letni dopust za delo na polju in to prav tedaj, ko so predvidena najtežja poljska dela. Tako izkoriščanje dopustov prav gotovo ne koristi večji storilnosti zaposlenih. Pričakujejo pa, da se bodo stvari vsaj delno uredile sedaj, ko bodo imeli v Piranu svoj poletniški dom.

Viktor Dragoš

Plinarna Lendava se bo že čez nekaj mesecev preselila v nove prostore. Tako delavcem tega podjetja ne bo treba več delati na prostem in pod napušč. Se letos pa bodo začeli za novo zgradbo (na sliki) zidati proizvodne prostore v velikosti 500 kvadratnih metrov. Plinarna je namreč sklenila pogodbo o sodelovanju z mariborsko Hidromontažo, ki bo v obrat v Lendavo prenesla proizvodnjo velikih pralnih strojev (Foto: M. Govekar)

KAJ MENIJO ČLANI DELAVSKIH SVETOV RUDNIKA TRBOVLJE-HRASTNIK O DELU
SAMOUPRAVNIH ORGANOV

PREMALO ZADOVOLJNIH

Ob seminarjih za člane osrednjega in obratnih delavskih svetov rudnika Trbovlje-Hrastnik za območje občine Trbovlje, je tamkajšnja Delavska univerza anketirala člane teh delavskih svetov o delu njihovih samoupravnih organov. Anketa je bila anonimna in so jo izpolnjevali po štirih skupinah.

Tako je na vprašanje: »Ali ste zadovoljni s pripravami za seje delavskega sveta?« — odgovorilo v prvi skupini z »da« 56 %, z »ne« 32 % in z »delno« 12 % članov; v drugi skupini je bilo »zadovoljnih« 68 %, »nezadovoljnih« 9 in »delno zadovoljnih« 23 %; v tretji skupini 68 %: 24 %: 8 %; v četrti pa 52 %: 31 %: 17 %.

Na vprašanje »Ali ste pravočasno seznanjeni s problemi, o katerih boste razpravljali?« — je odgovorilo z »da« v prvi skupini 41 %, v drugi 77 %, v tretji 24 % in v četrti 43 %, medtem ko je odgovorilo z »ne« v prvi skupini 33 %, v drugi 5 %, v tretji 28 % in v četrti 35 %. Ostali pa so odgovorili z »delno«.

Naslednje vprašanje je bilo: »Od kod prihaja največ predlogov za program sej delavskih svetov?« Odgovarjali so takole:

	I. skup.	II. skup.	III. skup.	IV. skup.
od članov DS:	23 %	23 %	22 %	13 %
od komisij:	16 %	14 %	22 %	17 %
od kolektiva:	10 %	31 %	13 %	13 %
od uprave:	42 %	32 %	42 %	57 %

Tako so odgovarjali člani delavskih svetov, pretežno taki, ki so na novo izvoljeni in samoupravne organe rudnika.

Odgovori pa jasno kažejo, kam bo morala sindikalna organizacija usmeriti svoje delo. Predvsem bodo morali v podjetju več razmišljati o pripravah na zasedanja, o posvetovanjih s člani delavskih svetov, kjer se se bodo dogovorili o programu oziroma dnevnem redu zasedanj itd. Le tako bo anketa lahko dosegla tudi svoj cilj. Če pogledamo samo to, da je le 50 % članov delavskih svetov zadovoljnih s pripravami na seje delavskih svetov in nekaj manj

kot 50 % meni, da so pravočasno seznanjeni s problemi, o katerih bodo razpravljali na sejah, dajo ti odgovori nedvomno dovolj nalog za bodoče delo. Treba po poskrbeti, da bodo dobili pravočasno gradivo za seje, da bo gradivo dobro dokumentirano, poleg tega pa se bodo morali lotiti tudi novih oblik priprav na seje, tako da bodo člani delavskih svetov dobili predlog dnevnega reda, ki ga bodo izpolnili s svojimi pripombami in se pred tem pogovarjali tudi v svojih enotah. Sam postopek bo tu nekoliko daljši, vendar pa bo le tako moč zagotoviti demokratičnost in temeljito sodelovanje vseh članov.

T.

PO KATEREM ČLENU?

Odpoved vodji
knjigovodstva

M. G., Ljubljana: Na podlagi sklepa upravnega odbora je direktor izdal odločbo, s katero gospodarska organizacija odpoveduje delovno razmerje vodji knjigovodstva. Ali je taka odpoved zakonita ali ne?

Odgovor: Za odpoved delovnega razmerja vodji knjigovodstva veljajo vsa ustrezna določila zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo prenehanje delovnega razmerja z odpovedjo (317. člen — 338. člen). V vašem primeru so bila ta določila ZDR pravilno uporabljena, niso pa bili uporabljeni posebni predpisi, ki se nanašajo na odpoved vodji knjigovodstva.

Določilo 59. člena uredbe o knjigovodstvu gospodarskih organizacij (Ur. list FLRJ, št. 27/55) v zvezi z 9. členom uredbe o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov in njihovih organov (Ur. list FLRJ, št. 52/57) predpisuje, da je za odpoved delovnega razmerja vodji knjigovodstva potrebno soglasje Sveta za finance občinskega ljudskega odbora, na katerega območju ima gospodarska organizacija svoj sedež.

V vašem primeru pa gospodarska organizacija ni dobila so-

glasja k odpovedi pristojnega organa in je zato taka odpoved nezakonita.

Disciplinska kazen —
takojšen odpust

K. O., Celje: Na disciplinski obravnavi pred disciplinsko komisijo sem bil kaznovan z disciplinsko kaznijo takojšnjega odpusta iz gospodarske organizacije. Kasneje sem prejel pismo o odločbo, zoper katero se nisem pritožil. Kdaj mi je prenehalo delovno razmerje?

Odgovor: Po 273. členu zakona o delovnih razmerjih je predvidena najstrožja kazen odpust iz gospodarske organizacije. Zakon ne pozna kazni takojšnjega odpusta. Disciplinska kazen odpusta iz gospodarske organizacije ima za posledico prenehanje delovnega razmerja in je to poseben način prenehanja delovnega razmerja po odločbi disciplinskega organa. Po določilu 314. člena ZDR preneha delovno razmerje z dnem, ko postane odločba disciplinskega organa, s katero je bil delavec kaznovan z odpustom iz gospodarske organizacije, pravomočna. V vašem primeru ni prenehalo delovno razmerje z dnem razglasitve kazni, temveč šele z dnem, ko je potekel rok za pritožbo 8 dni.

7 dni v sindikatih

● **Ljubljana:** Prejšnji petek je bila v Ljubljani razširjena seja predsedstva Republiškega odbora sindikata kmetijskih, živilskih in tobačnih delavcev Slovenije. Razpravljali so o nalogah sindikata pri izvajanju novih gospodarskih predpisov. Ugotovili so, da v vseh kmetijskih organizacijah razpravljajo o potrebi decentralizacije delavskega upravljanja in o ustanovitvi ekonomskih enot, hkrati pa s številnimi razlogi opravičujejo odlaganje sklepov — na primer, da so posamezni obrati nerentabilni, neekonomski, če ne kmetijskih proizvodov, pomanjkanje sredstev za investicije, nizki skladi in podobno. Vendar vse to ne more biti ovira za ustanovitev ekonomskih enot in uveljavljanje takšnih oblik upravljanja, v katerem bi sodelovalo čimveč proizvajalcev, kajti le to lahko zagotavlja, da bo v prihodnosti manj izgub, proizvodnja večja pa tudi boljši odnosi v gospodarskih organizacijah.

● **Maribor:** Z občinskega sindikalnega sveta Maribor-Center poročajo, da je v sindikalni podružnici obrtnih delavcev, zaposlenih pri privatnih obrtnikih, le 24 članov, čeprav bi jih — glede na število zavarovanih — moralo biti vsaj za dve ali tri podružnice. Sodijo, da je potrebno več sodelovanja z organizacijo SZDL na terenu, ker bo samo s skupnim prizadevanjem mogoče pritegniti v sindikalno organizacijo tudi te delavce.

V manjših, predvsem obrtnih podjetjih, prihajajo zadnje čase na dan razni problemi in nepravilnosti, tako na primer v obrtnem podjetju »Uniforma« in v podjetju »Pečar«.

Na občinski sindikalni svet Maribor-Tabor prihajajo delavke iz Tovarne volnenih in

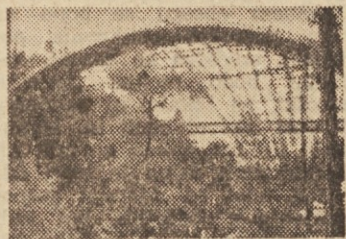
vigorne izdelkov, ki so dobile odповed; občinski sindikalni svet je že stopil v stik s posredovalnico za delo, da bi jim le-ta našla novo zaposlitev.

Komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij v podjetju Reklama — Tabor se je ponovno pritožila Inspekciji dela zaradi tega, ker je direktor samovoljno odpustil neko uslužbenko. Na seji delavskega sveta, ki ga sestavlja celoten kolektiv, je bil odvzet mandat komisiji za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij. Na tej seji, kakor tudi na prejšnjih, je bilo opaziti, da vlada med grafičnim oddelkom in drugimi oddelki tega podjetja nezaupanje in spor. Prizadevanje občinskega sindikalnega sveta, da bi se v tem podjetju stanje uredilo, ni uspelo, tako da bodo postavili to vprašanje na dnevni red seje Sveta za industrijo in obrt.

● **KRANJ:** Skupina članov plenuma občinskega sindikalnega sveta je na osnovi zaključkov občnega zbora analizirala organizacijsko politično problematiko v sindikalnih organizacijah ter izdelala predlog programa dela za organizacijsko politično komisijo, ki so jo ustanovili na prvi seji plenuma.

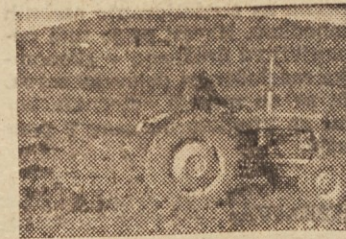
Druga skupina članov plenuma je obravnavala program negospodarskih investicij v kranjski občini. Ugotovili so, da obstaja letos resna nevarnost, da plan teh investicijskih gradenj ne bi uresničili. Največja investicijska dela so začeli pri čoli na Planini, na mostu čez Kokro, na stadionu, plačnem bazenu in poročnišnici. Sredstva niso zagotovljena tudi za spomenik Revolucije, za komunalna dela (ureditev parka) itd. Iz razgovorov s predstavniki nekaterih gospodarskih organizacij kaže, da le-te ne bodo mogle prispe-

vati svojega deleža za ureditev teh splošno družbenih potreb. Skupina odbornikov je namreč pregledala predračune posameznih gradenj ter ugotovila, da večino teh objektov ne gradijo po prvotni zamisli in po sprejetem programu, zaradi česar so — razen podražitve materiala — občutno porasli tudi drugi stroški gradenj, ponekod celo za 100 % in več. Člani plenuma sodijo, da je tako politiko investiranja težko zagovarjati pred kolektivi, zlasti še zato, ker so o prvotnih programih razpravljali zbori volivcev proizvajalcev in delavski sveti. Vse poznejše korekture, ki pomenijo podraži-

tev, pa so opravili na posameznih svetih ljudskega odbora. Kolektivov niso seznanili s temi spremembami, pa tudi ljudski odbor sam je bil o tem obveščen šele na zadnji seji. Menijo, da bodo morali za to odgovorni ljudje take postopke obrazložiti pred javnostjo. Ker pa imajo začeti objekti velik pomen za standard zaposlenih, jih je treba dokončati in v ta namen zbrati čimveč sredstev, iz investicijskih programov pa črtati vse nepotrebne izdatke, da se gradnje navedenih objektov zaključijo letos in v prihodnjem letu.

● **LJUBLJANA:** Tajništvo Okrajnega sindikalnega sveta Ljubljana je na svoji seji razpravljalo o problemih finansiranja zdravstvenih zavodov s strani Zavoda za socialno zavarovanje. Ugotovili so, da zdravstveni zavodi mnogokrat izsiljujejo od Zavoda za socialno zavarovanje pretirano visoka sredstva za osebne dohodke. So primeri, da nekateri zdravstveni domovi zahtevajo zvišanje osebnih dohodkov od 16 pa celo do 70 % v primerjavi z lanskeoletnimi osebnimi dohodki. Pri tem se postavljajo na stališče, da je treba njihove osebne dohodke vskladiti z osebnimi dohodki v gospodarstvu. To svojo zahtevo pa podpirajo z neutemeljenimi primerjavami. Trdijo, na primer, da ustreza položaj upravnika zdravstvenega doma položaju direktorja gospodarske organizacije; le-ta se sudejo mesečni osebni dohodki od 60 do 90 tisoč dinarjev, torej naj bi imeli tudi upravniški zavodovi osnovo v tej višini. Pozabljajo oziroma ne povedo pa, da so upravniški zdravstvenih domov že lani prejeli skupne osebne dohodke v največ primerih nad 100.000 dinarjev mesečno (vključno s honorarnimi urami, ki jih opravljajo tudi v rednem delovnem času, raznimi pavšali itd.). Podobno je tudi z zdravniki. Tajništvo je sklenilo, da je treba sklicati v kratkem posvetovanja po bazenih z organi družbenega upravljanja zdravstvenih domov, sveti za zdravstvo ObLo, predstavniki občinskih odborov SZDL in ObčSS ter skupaj razčistiti vprašanja okrog finansiranja zdravstvenih storitev.

● Na Kmetijskem posestvu Barje je prišlo pred kratkim do prekinitve dela. Prenehalo je delati okrog 40 delavcev, ki delajo na silaži. Zahtevali so zvišanje osebnih dohodkov. To zahtevo so utemeljevali s tem, da se predvideva podražitev kruha in še nekaterih drugih prehranskih artiklov. Zanimivo je, da so to bili sezonski delavci, ki za 10-urni delavnik zaslužijo mesečno 35.000 do 40 tisoč dinarjev, medtem ko zaslužijo stalni delavci na posestvu povprečno okrog 20.000 din. Sezonski delavci se namreč zavedajo, da je te dni sezona silaže na višku in da so na posestvu trenutno nujno potrebni, pa so tako hoteli izsiliti višje osebne dohodke. Po sestankih, ki jih je organiziral vodstvo podjetja, sindikat in razni sindikalne organizacije so se vsi, razen starih, ki so zapustili podjetje, vrnili na delo.

IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN

● PETRINJE:

Gradijo si ceste

Voda, ceste in pašniki so najpogostejši predmet razprav v Slovenskem Primorju in na Krasu. V zadnjih petih letih se je položaj sicer izboljšal, vendar številne pobude zaradi pomanjkanja sredstev še vedno niso uresničene. Vaščani si sicer pomagajo s prostovoljnim delom, katerega pobudnik je Socialistična zveza. Tako so na območju koprsko občine v enem letu uredili okrog 21 km vaških cest in poti, asanirali vrsto zajetij pitne vode in podobno. Posebno zahtevne naloge so se lotili vaščani vaše skupnosti v Petrinjah v herpelski občini, kjer so v zadnjih dveh mesecih zgradili 80 m nove ceste in obnovili 260 m stare ter zgradili podvoz za živino pod glavno cesto Herpelje—Koper, kajti prav na tem odseku je bilo že več nesreč. Vaščani Petrinj so tudi sami prispevali gradbeni in ostali material, tako da znaša skupna vrednost opravljenih del več sto tisoč dinarjev.

● LIP AJDOVŠČINA:

Obratna ambulanta

V lesno industrijskem podjetju v Ajdovščini so pred nedavnim izročili svojemu namestu obratno ambulanto. Prostore zanj so uredili iz stanovanjske hiše. Skupaj so prispevali za gradnjo in nabavo opreme okoli 3 milijone dinarjev, vendar je vrednost del mnogo večja, ker so vse opravili v lastni režiji. To je prva ambulanta v podjetjih ajdovske občine.

L. K.

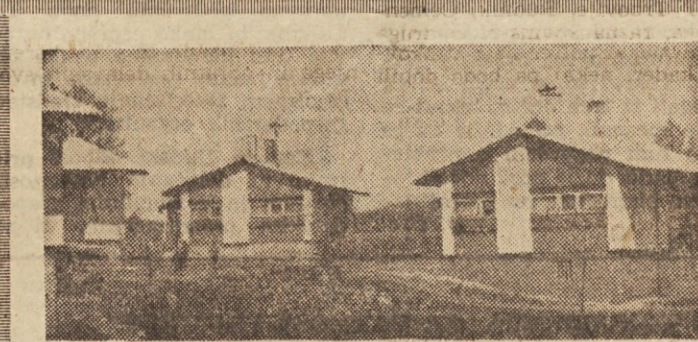
● RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU:

Pred zahtevnimi nalogami

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja v Radečah pri Zidanem mostu obratuje že več kot 200 let in je njihova strojna oprema močno iztrošena.

Zato so organi samoupravljanja sklenili, da bodo prešli v rekonstrukcijo, in sicer pretežno z lastnimi sredstvi.

Po načrtu predvidevajo, da bodo povečali sedanje prostore

Kmetijsko gozdarsko posestvo Kočevlje gledno skrbi za stanovanja svojih delavcev. Tako so v zadnjih letih obnovili stanovanjske stavbe na Mlaki, zgradili novo naselje v Starem Logu, Cvišerjih, Rajndolu in Knežji Lipi, razen tega pa še več logarnic v gozdu. Letos bodo oziroma so že začeli graditi v Kočevlju 65 stanovanj, od katerih bo 15 še letos vseh. Prav tako bodo začeli graditi stanovanjske hiše ob trzinici, novo zadržujoče naselje pa naj bi zraslo na Trati. Da bi izboljšali delavce in uslužbence k zadržanju gradnji in tako angažirali še njihova sredstva, bo podjetje dalo graditeljem po 500.000 dinarjev posojila. Na sliki: novo naselje v Cvišerjih pri Kočevlju bodo tudi letos povečali za nekaj hišic, tako da jih bo okoli 10. (Foto: D. Domaženko)

in dvignili poslopje za eno nadstropje. Dobili bodo tudi nov stroj za izdelavo papirja, ki bo dnevno proizvedel od 10 do 15 ton papirja. Kljub temu, da bodo morali poslej v Tovarni dokumentnega in kartnega papirja v Radečah pri Zidanem mostu varčevati s sredstvi, pa vseeno ne bodo odstopili od dosedanje že ustaljene prakse pomoči domačemu kraju. Tako je delavski svet že sklenil, da bodo dali za gradnjo novega šolskega poslopja v Radečah pet milijonov dinarjev in za deset milijonov dinarjev gradiva, seveda pod pogojem, da se zagotovi za gradnjo tega novega šolskega poslopja še potrebnih 20 milijonov dinarjev. Zraven tega bo Tovarna dokumentnega in kartnega papirja finansirala še rekonstrukcijo ceste Radeče—Papirnica in prispevala sredstva za gradnjo stanovanjskega bloka. (K)

● KOPER:

Aprila 20.900 ton prometa

V koprskem tovarnem pristanišču so aprila pretovorili skupno 20.900 ton blaga, med katerim je bilo več kot pol generalnega tovara, katerega pretovarjanje je najbolj donosno in se zanj potegujejo vsa pristanišča. Tu prevladuje predvsem južno sadje, papir in linijski tovor za Severno Ameriko. Sledijo nekovine (4000 ton), grad-

beni material (2300 ton), komaj znatno obdelan in neobdelan les in podobno. Omeniti velja, da je Jugoslovanska linijska plovba prevzela tudi izvoz večjih količin rezanega lesa za Bližnji Vzhod, kar za koprsko pristanišče veliko pomeni.

Tako je bil promet v koprskem pristanišču v prvih štirih mesecih letos kar za 26 odstotkov višji kot v istem obdobju lani. Razen tega pa so tudi letošnja mesečna povprečja veliko bolj izenačena kot kdajkoli doslej.

-sky

● RADOVLJICA:

Samo ena kmetijska zadruga

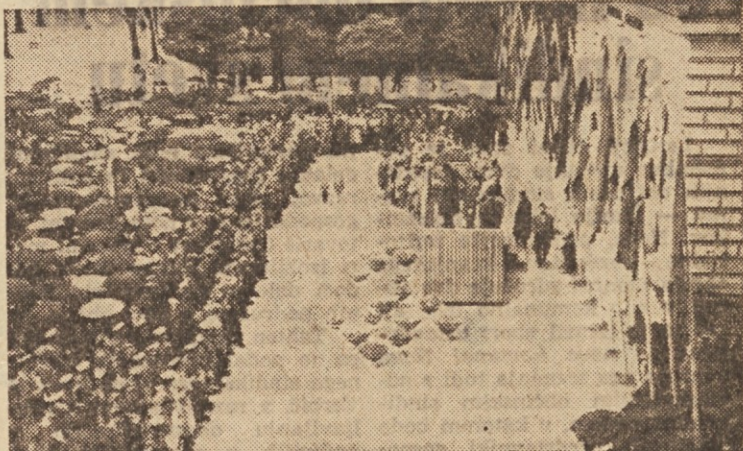
V radovljiški občini so bile konec lanskega leta štiri kmetijske zadruge, ki so razpolagale približno s 5000 ha gozdov. Te zadruge so bile prešibke, da bi organizirale lastno gozdarsko službo in niso imele za to strokovnega kadra. Zaradi tega je posebna komisija za reorganizacijo dosedanje poslovne zveze izdelala predlog o združitvi vseh kmetijskih zadrug v eno zadrugo s sedežem v Radovljici. Ob-

● POMURJE:

Prva partijska organizacija v kmetijski zadrugi

Pred dnevi so v kmetijski zadrugi v Križevcih ustanovili osnovno organizacijo Zveze komunistov. To je prva partijska organizacija v Pomurju, ki so jo ustanovili pri kmetijski zadrugi. Na ustanovnem sestanku so sprejeli program dela, po katerem bodo posebno pozornost posvetili ideološko-politični vzgoji svojega članstva oziroma vseh članov delovnega kolektiva. Skupaj s sindikalno organizacijo pa si bodo prizadevali, da bi čimbolj utrdili delo organov samoupravljanja.

činski ljudski odbor je ta predlog obravnaval in ga sprejel. Tako čaka sedaj novo, gospodarsko močno zadrugo, nemalo odgovornosti: gospodarila bo s 5000 ha površin, kjer posekajo letno okoli 12.000 kubičnih metrov iglavcev in 5100 kubičnih metrov listavcev. Gozdni načrti tudi predvidevajo, da bo treba povečati strokovno nadzorstvo nad izkoriščanjem zasebnih gozdov, ker sečnja ni najbolj gospodarna. Razen gozdarstva bo

V torek je bila pred Narodno galerijo v Ljubljani slovesnost ob predaji proletarske zastave odreda študentov ljubljanske Strojne fakultete, ki odhaja na partizanski pohod v Belo krajino in na Kozaro. Udeležencem je spregovoril prvi komandant partizanskih odredov Slovenije tovariš Franc Leskošek-Luka. Dejal je, da je ta zamisel študentov letos ob 20-letnici ljudske revolucije še toliko pomembnejša, saj se bodo tako na Bosanski Kozari sešli s tovariši s strojnimi fakultet Beograda, Zagreba in Sarajeva, ki so prav tako na poti na Kozaro (Foto: M. Sparovec)

● RUDNIK LIGNITA VELENJE:

Več kvalificiranih rudarjev

Cez dve leti bo moral rudnik lignita v Velenju nakopati 3 milijone ton lignita. Kaže pa, da bodo

za potrebe slovenske industrije morali odpreti še nov obrat, ki naj bi do leta 1970 dal nadaljnjih 3 milijone ton lignita. Tako računajo, da bodo do leta 1970 zaposlili še več kot 300 novih visokokvalificiranih in okoli 2500 kvalificiranih in priučenih rudarjev ter 120 rudarskih tehnikov. Zaradi modernizacije proizvodnje pa bodo morali menjati sestavo zaposlenih. Če na primer dela danes 48 odstotkov pomožnih delavcev, bodo njihovo število v bodočih letih zmanjšali na 10 odstotkov, medtem ko bodo število kvalificiranih povečali od sedanjih 30 na 40 odstotkov in priučenih od 18 na 40 odstotkov. Visokokvalificiranih pa bodo potrebovali 6 odstotkov več kot jih imajo sedaj. Prav zaradi tega v zadnjem času precej razpravljajo o vzgoji in pripravljanju načrte za štiristopenjsko izobrazbo rudarjev od triletnih rudarske šole do večerne šole za odrasle. V. V.

Kako bomo letovali?

V delovnih kolektivih se že nekaj časa pripravljajo na letošnja letovanja. Trudijo se, da bi se člani kolektivov in njihovi svojci na letovanju kar najbolje počutili. V Zasavju pa v zadnjem času na primer vse bolj razmišljajo o tem, DA BI ZA ČLANE KOLEKTIVOV GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ ORGANIZIRALI ENO ALI DVODNEVNE REKREACIJSKE IZLETE. Tako bi dosegli, da bi čimveč delavcev in uslužbenec skupaj s svojci, preživeli vsaj nekaj dni letnega dopusta izven domačega kraja. In zdaj še nekaj načrtov letovanj delovnih kolektivov:

RUDNIK RJAVEGA PREMOGA TRBOVLJE-HRASTNIK

Lani je letovalo iz tega kolektiva več kot 2000 članov v obeh počitniških domovih na Rabu in Bledu ter v nekaterih zasavskih planinskih postojankah. Predvidevajo, da bo letos letovalo še več članov njihovega kolektiva in da bodo delavce pritegnili k rekreaciji, predvsem z eno- in dvodnevni izleti.

PRELILNICA LITJA

Predilnica iz Litije ima v Novem gradu v Istri naselja weekend hiše, kjer imajo 60 ležišč. Lani je tam letovala okoli tretjina članov kolektiva. Letos pa bodo razen v Novem gradu letovali tudi v planinski postojanki na Jančah nad Litijo, kjer so rezervirali osem ležišč za svoje člane.

STEKLARNA HRASTNIK

Več kot 400 članov delovnega kolektiva Steklarne iz Hrastnika bo letos letovalo v počitniškem domu v Crikvenici, v Bohinju pa so kupili hišo, ki jo bodo preuredili v počitniški dom s 16 ležišči. Letos bodo podaljšali letovanje od 10 na 14 dni. Letovanje bodo organizirali skupno s člani kolektiva Tovarne kemičnih izdelkov iz Hrastnika.

TERMoeLEKTRARNA TRBOVLJE

Člani delovnega kolektiva Termoelektrarne iz Trbovelj bodo letovali v preurejenem počitniškem domu v Crikvenici, v domovih Elektrogospodarske skupnosti Slovenije na Rabu in Portorožu, nekateri pa tudi v zasavskih planinskih postojankah.

STROJNA TOVARNA TRBOVLJE

Lani je letovalo v počitniškem domu Strojne tovarne Trbovlje v Crikvenici več kot 300 članov tega kolektiva, v drugih počitniških domovih pa je preživelo dopust nad 70 članov kolektiva. Prizadevajo si, da bi letos preživelo dopust izven domačega kraja še več njihovih delavcev. Zato so začeli povečevati zmogljivosti doma v Crikvenici. Tako bodo zgradili stanovanjski paviljon, ki bo imel 12 sob z 38 ležišči, tako da bodo imeli v Crikvenici skupaj 85 ležišč. Zarok računajo, da bo letos

SPOŠNO GRADBENO PODJETJE GORICA

Delavci Splošnega gradbenega podjetja Gorica, ki so doslej lahko letovali le v skromnih prostorih lesene barake v Ankaranu, so letos začeli graditi nov počitniški dom v bližini Umaga. Dom, v katerem bo 46 ležišč, bodo kmalu dokončali. Ker ga

Tudi letos na morje

delajo v lastni režiji, bodo tudi stroški razmeroma nizki. Lani je letovalo le 180 članov kolektiva, letos pa jih bo v novem domu najmanj še enkrat toliko.

L. K.

Nekateri kolektivi kamniške komune so se že lani odločili, da bodo poskrbeli za oddih svojih delavcev tudi v planinah. Zato so se predstavniki nekaterih kamniških kolektivov odpravili na Veliko planoto, da bi pregledali teren (Foto: F. Svetelj)

Tako se pripravljajo v Zasavju. Verjetno nam bodo tudi drugi kolektivi sporočili, kako se pripravljajo na letovanje. Dobro pa bi bilo, da bi nam povedali tudi še kaj več o letovanjih, na primer kaj vse so pripravili za rekreacijo v teh svojih počitniških naseljih, koliko bo stala dnevna oskrba oziroma kako tudi finančno omogočajo delavcem preživeti njihov dopust na morju ali pa v planinah.

Ob novem občinskem sindikalnem svetu

Letošnji občni zbor je pomembno srečanje dveh dosedanjih občinskih sindikalnih svetov — Skofje loka in Železnikov. Nova, prikladnejša teritorialna razdelitev kranskega okraja namreč združuje dve občini v eno komunalno telo, ali kot se je izrazil zbor: *ustanovljena je nova komuna!* Nova komuna nas seznaja tudi z novoizvoljenim občinskim sindikalnim svetom, v katerem bodo sodelovali predstavniki gospodarskih in družbenih organizacij Skofje loka, Železnikov, Gorenje vasi, kratka Poljanske in Selske doline. Letošnjemu zboru so prisostvovali delegati obeh občin.

Pozornost so vzbudile uvodne besede predsednika ObSS Skofja Loka, tovariša Osoinikarja, ki je v skrbno pripravljeno analizo ovrednotil aktivnost zbora proizvajalcev in obenem opozoril na večkratno pasivnost sindikalnih organizacij pri reševanju vprašanih celotne komune. Z naštevanjem konkretnih, oprijemljivih nalog, ki

jih postavljata pred sindikalne delavce gospodarski in politični razvoj, zlasti pa urejevanje in gospodarjenje v novi komunici, je tovariš Osoinikar v dobri meri izoblikoval sklepe zbora, bodoči delovni program sindikalnih podružnic in novi občini.

Tehten prispevek k diskusiji pa je podal predsednik Okrajnega sindikalnega sveta, tovariš Verbič, z razmišljanjem o uveljavljanju decentralizacije v podjetjih, o nastajajočih ekonomskih enotah. Tovariš Verbič je dokaj ostro opredelil vlogo posameznikov, zlasti nekaterih strokovnjakov, ki vidijo v tovarni samo stroje in proizvodnjo in ki smatrajo decentralizacijo v podjetju kot predvsem donosnejšo obliko gospodarjenja. V ekonomskih enotah predvidevalo samo dinar in ne človeka. Ta pristranskost pa lahko prizadene delavca. Naloga sindikata je, da ob dinarju vse bolj učvrščuje družbeni položaj proizvajalca kot gospodarja proizvodnih sredstev, kot upravljavca proizvodnje. K. D.

TOLMIN:

ZDRUŽITEV OBČIN

Šele pri zadnji točki dnevnega reda — sprejem kandidatne liste — so postali udeleženci občnega zbora občinskega sindikalnega sveta Tolmin, bolj živahni. Končno so se zedinili, da naj novi plenum šteje 33 članov, in sicer, da naj bi izvolili v plenum najbolj sposobne in delovne člane iz vseh dosedanjih občin, sicer sorazmerno na število članov sindikata, nikakor pa ne po predstavnikiškem sistemu — iz vsake podružnice po enega »delegata«. Saj ni šlo za delegate, temveč za novo vodstvo organizacije v občini.

Morda je prav to razkrilo, zakaj je bilo vse dotlej v dvorani tiho, zakaj se delegati niso priglasi k razpravi (če odštejemo nekaj nebitnih »pri-pomb«). V skladu s težnjami, da bi bile občine res teritorialno in gospodarsko zaokrožene celote, so ljudski odbori občin Tolmin, Kobarid in Bovec sklenili, da se bodo imenovane občine združile v novo občino Tolmin. Tako je prišlo tudi do združitve sindikalnih svetov.

Kazalo je, da so prišli delegati na občni zbor samo zato, da izvolijo novo vodstvo.

Zato je geslo nad delovnim predstvom »Ustanavljanje ekonomskih enot — naša glavna naloga« ostalo na občnem zboru brez tistega odmeva, kot ga je pričakoval tudi pripravljani odbor občnega zbora. Ne moremo mimo ugotovitve predsednika okrajnega sindikalnega sveta Nova Gorica tovariša Gabrijela Lebara, ki je kot gost spregovoril na občnem zboru in povedal, da tako tihega občnega zbora v Tolminu še ni bilo. Pa je bilo vendar dovolj grdiva tako v predsednikovem referatu kot v posebej pripravljanih tezah za razpravo. Prav spričo novih gospodarskih ukrepov, ki dobesedno narekujejo uresničitev prej omenjenega gesla, bi moral tudi ta občni zbor izzveneti kot delovni dogovor. Pokazalo pa se je, da v tolminskih podjetjih delavci niso dovolj seznanjeni z novimi gospodarskimi predpisi, da niti izobrazevanje in ne obveščanje

delavcev ni tako, kot bi moralo biti, o decentralizaciji upravljanja pa — razen v soškem gospodnem gospodarstvu — težko govorimo. Lahko bi na primer delegati spregovorili, pojasnili ali vprašali, kako je mogoče, da so bili osebni dohodki nekaterih nevalificiranih delavcev v tolminski tovarni čevljev »Jelen« v prvih treh mesecih letošnjega leta 6000 dinarjev, kaj je vzrok nizkim osebnim dohodkom v vrsti drugih podjetij, kaj pa — na primer, zelo visokim osebnim dohodkom v tovarni volnenih izdelkov Bača v Podbrdu, kjer je imel v prvih treh mesecih 1961. leta (povprečno) direktor 120.000 dinarjev mesečno, vodilni kadri 78.500, visoko-kvalificirani delavci in višji strokovni uslužbenci 51.450 itd.?

Najbrž bo res držalo »pojasnilo«: Tokrat so se prvič sestali delegati iz treh občin, tokrat so se le spoznali, prihodnjic pa se bodo tudi pogovorili o problemih. Kaže, da je pred novoizvoljenim plenumom res precej naloga. D. D.

OBČNI ZBORI OBČINSKIH SINDIKALNIH SVETOV

OBČNI ZBOR REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA OBRTNIH IN KOMUNALNIH DELAVCEV SLOVENIJE

KOMUNA JE ODGOVORNA ZA RAZVOJ OBRTNO-KOMUNALNE DEJAVNOSTI

Z obrtno in komunalno dejavnostjo se srečujemo potrošniki vsak dan. Pogostokrat smo nejevoljni, ker moramo predložiti čakati na storitve ali ker so te slabe. Takrat po navadi zvrčamo vso krivdo na delavce, zaposlene v teh dveh gospodarskih panogah. Marsikdaj smo krivični. Razvoj obrti in komunalne dejavnosti namreč ni vselej in povsem odvisen od obrtnih in komunalnih delavcev, temveč tudi od drugih činiteljev, med drugim od razumevanja komune za razvoj teh dveh pomembnih dejavnosti. O svojih lastnih slabostih in o še premajhnem razumevanju komun za razvoj obrti in komunalne dejavnosti so v soboto spregovorili udeleženci občnega zbora Republiškega odbora tega sindikata.

Dosedanji položaj družbene obrti in komunalnih služb narekuje, je bilo rečeno na občnem zboru, da bodo morali sindikati v teh dveh panogah, organi delavskega upravljanja in vodstva podjetij, v bodoče posvetiti več skrbi izkoriščanju

notranjih rezerv. Te so v zaostali nesodobni organizaciji dela, nesodobni tehniki, pomanjkljivi delitvi dela. Dalje v razvijanju obrti še vse v preveč klasičnem čehovskem smislu, slabem izkoriščanju proizvodnih zmogljivosti in podobno. Z izkoriščanjem teh rezerv, spremembami na teh področjih, bi lahko pospešili razvoj obrti in komunalne dejavnosti in brez dodatnih vlaganj povečali njihovo zmogljivost. Seveda bi bilo napak trditi, da tako obrtni kot komunalne dejavnosti ni potrebno še vnaprej razvijati. Nasprotno, udeleženci občnega zbora so opozarjali, da je treba nameniti še več sredstev, tako za obrt kot tudi za komunalno. Z novimi naložbami naj bi predvsem modernizirali delo na tem področju, kajti to bo vplivalo na povečanje uslug, boljše kakovost storitev in znižanje cen. Novi gospodarski sistem in delitev dohodka terjajo tudi od obrti, da posluje vsaka gospodarska organizacija po rentabilnostnem računu. To pomeni, da si morajo kolektivi prizadevati, da bodo razpoložljiva družbena investicijska sredstva kar najbolj smotno uporabljena. Pri gradnji novih objektov, pomembnih za večje področje, bo potrebno združevanje investicijskih sredstev vseh prizadetih upravno področnih enot. To funkcijo bi lahko uspešno opravile tudi komunalne banke ob novem načinu poslovanja in ob smotrnem izkoriščanju sredstev gospodarskih organizacij.

Ker so ljudski odbori pristojni za določanje obveznosti obrtnih in komunalnih gospodarskim organizacijam, ki so

na pavšalnem obračunu, je od njihove politike v mnogočem odvisno, kako se bosta razvijali ti dve panogi. Od določanja obveznosti (višine in pravočasne-ga določanja) je odvisno, v kakšnem obsegu se bodo na tem področju oblikovala potrebna sredstva za razvoj, kolikšni bodo rečno poslovni stroški za lokale in podobno. Bodoči razvoj obrti in komunalne in raven cen obrtnih in komunalnih uslug je torej odvisen tako od dobrega gospodarjenja v podjetjih, kot tudi od razumevanja in politike občin.

Tako kot je bilo v preteklosti zanemarljivo investiranje v komunalne objekte, je bilo posvečeno tudi premalo pozornosti organizaciji in ekonomskim osnovam za boljše gospodarjenje v komunalnih kolektivih. Vse do nedavnega so vse te službe delovale v pretežni večini kot ustanove in zavodi, zaradi česar so se pojavljale določene pomanjkljivosti, zlasti v zamernarjanju in slabem vzdrževanju obstoječih komunalnih naprav in objektov. V zadnjih

dveh letih je moč opaziti spremembe tudi na tem področju. Ljubljanske občine so se že odločile, da bodo vsem dosedanjim komunalnim ustanovam priznale status gospodarske organizacije. O tem že razmišljajo tudi v nekaterih drugih krajih. Različne komunalne službe so zaradi tako neurejenega statusa namreč pogostokrat različno obravnavale, pravice in dolžnosti zaposlenih so bile zelo različne. V tem je med ostalim moč najti vzroke za vmeševanje občin v delitev dohodka za zelo skromno sklepanje pogodb o izvrševanju in plačevanju komunalnih uslug, za reorganizacijo služb brez pristanka zaposlenih, omejevanja zaslužkov na račun skladov in podobno. Glede na to je republiški odbor tega sindikata že pred časom zavezal stališče, da je status podjetja z organi delavskega upravljanja in samostojno ekonomsko politiko edina ustreza oblika, ki v celoti zagotavlja uspešen razvoj teh služb. Zato naj v letošnjem letu dobe vse komunalne službe status podjetja. Občni zbor je to stališče podprl. P. D.

MURSKA SOBOTA:

Nerazvito samoupravljanje

V razpravi na letošnjem občnem zboru občinskega sindikalnega sveta Murska Sobota so največ razpravljali o gospodarskem razvoju podjetij in komunice ter o vlogi sindikalnih podružnic v pogojih novega gospodarskega sistema. Vendar ne bi mogli oporekati očitkom nekaterih delegatov, da so premalom razpravljali o notranjih odnosih v podjetjih, predvsem o razvoju samoupravnih organov, ki so kljub vse večjemu uveljavljanju prav v zadnjem času, razmeroma še vedno slabo razviti.

Udeleženci razprave so opozorili na slabe odnose v nekaterih podjetjih. Tako imajo ponekod odločno besedo posamezniki, drugod pa celo delavski svet ne upošteva mnenj kolektiva ali pa zavrača predloge z utemeljitvijo, da niso v skladu s predpisi. Res je, da ti predlogi niso vedno v prid podjetju, čestokrat pa tudi člani samoupravnih organov zavzemajo pri urejevanju nekaterih problemov napačna stališča.

Tak delavski svet je na primer v tistem mizarskem podjetju v Murski Soboti, ki ni niti enkrat poročal kolektivu o svojem delu.

Vzrokov, da se samoupravni organi v gospodarskih organizacijah občine Murska Sobota niso zadosti uveljavili oziroma da niso povsod pravilno razumeli svoje vloge, je več. Ne smemo prezreti, da so skoraj v vseh podjetjih zavzeti s tehničnim izpolnjevanjem proizvodnje in da jim primanjkuje strokovnega kadra, ki bi izdelal pravičnejša merila za razdeljevanje osebnih dohodkov. Hkrati pa je tudi pomanjkljiva družbena — ekonomsko razgledanost delavcev vzrok, da se ne morejo odločneje boriti za ureditev odnosov v podjetju.

LENDAVA:

Zakaj taka mlačnost?

Iz poročil občinskega sindikalnega sveta Lendava na letošnjem občnem zboru je bilo razvidno, da so občni zbori sindikalnih podružnic potekali ob zelo dobri udeležbi članstva (85%) in konkretni razpravi o problemih posameznih podjetij. Zato pa so se poročila starih sindikalnih vodstev v glavnem izognila dejanskim problematikam njihovih kolektivov. Ta ugotovitev velja za vse kolektive v občini, razen za Industrijo lahke obutve v Turnišču — prej »Planika«.

Po takem uvodu, oziroma po skrbno pripravljenih poročilih, bi pričakovali najmanj tako živahno razpravo tudi na občnem zboru ObSS Lendava. Zal se pričakovanje ni izpolnilo. Razprava je bila, razen nekaterih izjem, dokaj mlačna. Prepustimo besedo nekaterim izmed njih:

Delegat iz podjetja »Mehani-ka«: Če ostanemo pri istih ce-

nah, pri enaki storilnosti in sedanjih organizaciji dela, ne bomo nič več zaslužili. Samo z izkoriščanjem notranjih rezerv si lahko pomagamo na bolje.

Delegat iz trgovskega podjetja: »Nikar take kritike na nove gospodarske instrumente. Če v našem podjetju ne bi poiskali notranjih rezerv, s tem mislim predvsem na samo organizacijo dela, bi tudi tenko piskali. No, zdaj pa poslušamo, kako dobro smo jo odrezali!«

Zgolj kot zanimivost pa se besede delegatke prosvetnih delavcev: »Prej smo imeli enotno sindikalno podružnico, pa ste nam jo razbili. Zato zadnje leto nobena teh podružnic ni skotila ničesar storila in tudi ne bo, dokler ne bomo spet skupaj. Problemov pa tudi med nami, prosvetnimi delavci, seveda ne manjka.«

M. GOVEKAR

KAJ UGOTAVLJA IN KAJ PRIPRAVLJA STALNA KONFERENCA ZA VARNOST PRI DELU

VARNOST PRI DELU V NOVIH POGOJIH

Pred kratkim je zasedala Stalna konferenca za varnost pri delu, ki je bila lani osnovana pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo. Dnevni red konference je bil:

— razprava o problemih in uspehih varnostnih delavcev;

— o položaju in problemih oddelkov za higiensko-tehnično varnost pri okrajnih zavodih za socialno zavarovanje, in

— o organizaciji Tedna varnosti v letošnjem letu.

Udeleženci konference so tokrat razčlenjevali anketo o delu, uspehih in težavah varnostnih inženirjev in tehnikov v gospodarskih organizacijah. Anketo je izvedlo Društvo varnostnih tehnikov in inženirjev. Pokazala pa je:

● da se varnostni delavci vsebolj uveljavljajo kot pomembni činitelji v prizadevanju za zmanjšanje števila nesreč pri delu. Njihova veljava narašča z njihovim delovanjem. V gospodarskih organizacijah, kjer ni čutili potrebnega prizadevanja in uspehov, je tudi njihov položaj, ugled in osebni dohodek manjši.

● V nekaterih gospodarskih organizacijah še vedno premalo skrbno izbirajo kadre za to področje dela. Prav tako še nimamo potrebnih šol, ki bi dajale širše teoretično znanje s področja varnosti pri delu.

In zaključek tega je bil, da bo delo inženirjev in tehnikov v podjetjih uspešnejše, če bo omenjena služba tesneje delovala v okviru kadrovske-socialnih služb, če bo njeno delo bolj v tesni zvezi z zdravstveno, socialno službo, centrom za strokovno izobraževanje in podobno. Služba za varnost pri delu bi morala sodelovati in vplivati

tudi na pristojne tehnične kadre, ki so razen za nenehno rast proizvodnje odgovorni tudi za varnost pri delu.

Težji pa je položaj omenjene službe v manjših gospodarskih organizacijah — v obrtni in uslužnostni dejavnosti, kjer je nesreč skorajda prav toliko kot v večjih gospodarskih organizacijah, oziroma so v zadnjem času še pogostejše. Izrečeno je bilo priporočilo, da bi kazalo

za obrtne in uslužnostne gospodarske organizacije, organizirati strokovno službo za varnost pri delu pri pristojnih zbornicah. To naj bi bil servis, ki bi pomagal strokovno organizirati sodobnejše oblike in metode dela v manjših gospodarskih organizacijah. Seveda pa bi morali tako v manjših kot v večjih gospodarskih organizacijah vse te zadeve obravnavati in urejati tudi družbeni organi gospodarskih organizacij.

Pri obravnavanju položaja oddelkov za higiensko in tehnično varnost pri okrajnih zavodih za socialno zavarovanje pa je bilo ugotovljeno, da so nekateri zavodi te oddelke že ukinitili. Ukinili so jih glede na novo zakonodajo o socialnem zavarovanju. Konferenca sodi, da je takšen ukrep preuranjen. Nesmiselno je namreč ukinitati določene službe, dokler še nismo

Železarji za preskrbo Jesenic

Tudi letos je Železarna Jesenice dala v občinski združevalni sklad 20 milijonov dinarjev. Ta sredstva je nakazala Železarna namensko za dokončno ureditev Kmetijskega posestva v Poljčanah, ki naj bi v bližnji prihodnosti preskrboval jeseniški trg z mlekom, mesom in zelenjavo.

Prav zaradi tega pa je bilo med člani kolektiva precej kritike, češ da v to posestvo ni vredno vlagati nobenega denarja. Da bi se prepričali o dejanskem stanju in gospodarjenju, so si člani upravne odbora Železarne Jeseniceogle-

dali omenjeno posestvo in ugotovili prav obratno. Posestvo se namreč lepo razvija in bo z izsušitvijo zemljišča 80 ha, z izgradnjo modernih hlevov, ureditvijo tekaških za živino in podobnim, sposobno gojiti preko 500 glav goveje živine. Ze v letu 1963 pa zagotavljajo, da bodo dnevno pošiljali v jeseniške mlekarne 3000 litrov mleka. Ta količina mleka bo zadostala za več kot 60% potreb jesniških potrošnikov.

Kritike v zvezi z gospodarjenjem na tem posestvu, kaže da so neutemeljene in nikomur koristne. S. T.

DRAGO BRATINA

DISKRETNOST IN UČINKOVITO

Danes ob 15. uri bodo trije helikopteri in dva torpedna čolna izkrcali na francoski obali v Evianu — to jih čakajo že dva meseca — alžirske delegate na konferenco za mizo, kjer se bosta sestala Francija in Fronta narodne osvoboditve.

Pred več tedni so se že novinarji zbrali v teh toplicah, ki bi želele, da bi bile v drugačnem središču pozornosti, kot so. Neki humorist je takole označil položaj v Evianu: tod bo golob miru izletel iz steklenice mineralne vode. Vendar se ta želeni mir ne bo odvil brez težav. 750 pripadnikov mobilne garde, 300 žandarjev in 500 novinarjev je preplavilo to malo mesto. Prebivalci Eviana so vznemirjeni. Kaj ne bi bilil vsi se še spominjajo, kdo in na kakšen način so ubili župana Camilla Blanca.

Helikopteri in torpedni čolni bodo danes popoldne pripeljali predstavnike Fronte narodne osvoboditve. Sprejeli jih bodo na mestnem trgu, ki so ga nalašč za to asfaltirali. Trg se razprostira ob izhodu iz Eviana, približno 50 metrov od hotela »Parka«, kjer bodo potekali razgovori. Hotel »Park« je eden izmed luksuznih hotelov v Evianu. Na razpolago je dal vse salone v prvem nadstropju. Dvorano, kjer bodo razgovori, to že krstili »Salon miru«. Dvajset sob v hotelu so spremenili v pisarne, ki so namenjene tehničnemu in administrativnemu osebju. Pred vvhodom v »Park« so zgradili paviljon, ki je rezerviran za Alžirce. Od tod bodo imeli direktne telefonske zveze s Tunisom in Zenevo. Louis Joxe, minister za alžirske zadeve, ki bo vodil francosko delegacijo, bo stanoval v hotelu »Jaentiani«, kjer bo imel direktno telefonsko linijo z Elizejsko palačo.

Štab mobilne garde, štab žandarmerije, urad za splošno obve-

stila in urad za uradna potovanja so izdelali plan »verižne akcije«, ki bo lahko vsak trenutek, podnevi ali ponoči, začela funkcionirati v roku petih minut. »Diskretnost in učinkovitost«, to so instrukcije, ki so jih zabičali policiji. Gre namreč za to, da ne vznemirjajo turiste in tiste, ki so prišli v Evian na zdravljenje. Evian so zaščitili tudi od možnih akcij komandosov organizacije tajne armade. Zategadelj so na strateških točkah v mestu pred poslopjem, v katerem so naprave z mineralno vodo, pred električnimi transformatorji, pred pošto in pred mestno občino postavili stražarja s strojnica, ki pa se zelo prijateljsko pomenkujeja s sprehajalci.

Ta teden je stopila pred jeruzalemske sodnike, ki bodo obsodili Adolfa Eichmanna, priča, ki je pritegnila s posebno pozornostjo vse, ki spremljajo to zgodovinsko sodno obravnavo. Priča je bil Michael Mussmann, sodnik Vrhovnega sodišča države Pennsylvanie (ZDA). To je tisti mož, ki je predsedoval vojaškemu sodišču v Nürnbergu, ko je sodil članom pripadnikom nacističnih odredov za iztrebljanje (Einsatzgruppen). Sodnik Mussmann je zasliševal v preiskavi tudi nacistične voditelje in funkcionarje o smrti Adolfa Hitlerja. Nekateri od tistih, ki jih je zasliševal, so omenjali tudi Adolfa Eichmanna.

Sodna obravnava v Jeruzalemu

MOŽ Z NEOMEJENIMI POOBLASTILI

Eichmanna, »kajti le-ta ima posebno misijo, ki mu jo je ukazal Hitler.«

Medtem ko je bilo ta dan v sodni dvorani slišati samo angleški jezik, pa je bilo v nadaljevanju obravnave slišati nemščino. Pred sodniki je nastopila prva priča iz Nemčije, in sicer je bil to protestantski duhovnik Ernest Gruber. Le-ta se je zelo junaško zavzel pod Hitlerjem za Žide in je zategadelj moral skozi številna koncentracijska taborišča, v katerih so ga hudo mučili. Ernest Gruber je zdaj star 75 let. Je zelo živahen in velik humanist. Ko je z nervoznimi besedami opisoval fizična in duševna mučenja Židov, s katerimi je sam prostovoljno povezal svojo usodo, je Gruber jokal. Tudi sodna dvorana je jokala.

»Meni so izbili vse zobe. Zelo slabo srce imam, vendar, kar sem preživel, ni moč primerjati s tistim, kar so morali pretrpeti moji prijatelji Židi,« je pripovedoval Gruber.

Ko je interveniral za Žide, se je duhovnik Gruber večkrat srečal z Eichmannom.

Državni tožilec je bil vprašan: »Ali bi zdaj spoznali obtoženega?«

»Večkrat sem se srečal s tem človekom, vendar ga zdaj ne bi mogel spoznati,« je odvrnil duhovnik.

Tako kot za druge priče, ki so Eichmanna prej poznale, obtoženec zdaj brez uniforme višjega gestapovskega oficirja in brez svojega biroja za uničenje Židov, ni več tisti Eichmann, ki so ga gledali in videli.

Na vprašanje, kakšen vtis je imel o Eichmannu, ko se je pogovarjal z njim, je priča rekel:

»Vtis sem imel, da je pred menoj plošča ledu, marmorna stena, od katere se vse odbija, ker je brez čustev. Za vse Žide, pa tudi za tiste, ki so se ukvarjali z usodo Židov, je bilo Eichmannovo ime simbol in to žalostni simbol. Mi smo gledali v njem tip »landskechta« (nemškega vojaka, najemnika iz starih časov). Mi razlikujemo vojaka od landskechta. Landskecht je tisti, ki, ko obleče uniformo, obesi na klin tudi svojo vest in razum. Takšen vtis sem imel o Eichmannu, pa ne samo jaz, tudi številni drugi, ki so z menoj sodelovali.«

Duhovnik Gruber je v koncentracijskih taboriščih izdelal številne psihološke študije o značaju ljudi v posebnih pogojih in je prišel do zaključka, tako je vsaj pripovedoval, da, ko nekdo dobi oblast in da ta nekdo nosi v sebi zlo, potem to zlo v njem rapidno raste in se satansko razvije. Gruber pravi, da je to primer z Eichmannom. Vendar Eichmann ni edini, ki je bil takšen.

»Ko sem bil v koncentracijskem taborišču Glesse v Franciji, so bili stražarji Francozi pod kontrolo nacistov. Mislili smo, da nam bo bolje, vendar so bili Francozi prav tako brezsrčni proti internirancem kot nacisti. Kjer so taborišča za mučenje ljudi, tam so tudi mučitelji. Eni ustvarjajo druge.

Ko je Eichmannov branilec dr. Servatius prišel na vrsto, da vprašuje pričo, je med njim in duhovnikom prišlo do zelo temperamentnega razgovora o tem, ali je Eichmann v resnici neobčutljiv, kot marmorna stena. Nemca sta željno razpravljala pred visokim izraelskim sodiščem in izraelskim občinstvom o nemškem značaju, o nemškem odnosu do oblasti, o odnosu Cerkev—Hitler in tako dalje.

Pred sodnike pa je stopila tudi neka 34-letna Židinja, ki je identificirala Eichmanna kot oficirja SS, ki ji je rekel, da bo »odšla skozi dimnik«, če bo govorila o strahotah, ki jih je videla v zloglasnem taborišču Ravensbrück. Charlotta Salzberger, ki je preživela strahote treh nacističnih taborišč, je izjavila, da jo je leta 1945 Eichmann osebno zaslišal.

Ta teden so na sodni obravnavi prebrali tudi nekaj dokumentov o položaju v taborišču Belzen v severni Nemčiji, kjer je bilo prostora za 3000 oseb, vendar jih je bilo po Eichmannovem ukazu tu desetkrat več. Od teh jih je 13.000 umrlo zaradi bolezni in lakote. Ko so taborišče osvobodili, so našli 13.000 nepokopanih trupel.

insistiral na tem, da bi ustrelili vse ujetе zavezniske pilote, ki so bili Židi. To mu je rekel general Karl Koller, zadnji načelnik Glavnega štaba nemškega vojnega letalstva Luftwaffe. Koller je rekel, da je bil pred koncem vojne Hitler »zelo razburjen« in da je ukazal, naj ustrelijo vse ujetе zavezniske pilote. Koller ni hotel izvršiti tega ukaza in je poskušal, da bi ga v tem podprli tudi načelniki drugih rodov vojske. Vendar pa je bil Adolf Eichmann pri tem kamen spotike in je insistiral, da je potrebno ustreliti vsakega zavezniskega pilota židovskega porekla.

Sodnik Mussmann je rekel, da mu je po koncu vojne vojna mornarica ZDA naložila, naj se pogovarja z ujetimi nacističnimi voditelji in naj poskuša zvedeti, ali je Hitler v resnici mrtev. Tedaj se je začelo v teh intervjujih ime Adolfa Eichmanna redno pojavljati.

Joachim von Ribbentrop, ki je bil nacistični minister za zunanje zadeve, je Mussmannu rekel: »Zelo mi je žal, ker je dal Hitler tolikšna pooblastila Eichmannu glede uničenja Židov.«

Ribbentrop je prav tako izjavil, da Hitler ni odgovoren za pogoje v koncentracijskih taboriščih. Za pogoje v taboriščih je bil odgovoren Adolf Eichmann.

Feldmaršal Herman Göring, ki je napravil samomor nekaj dni po razgovoru s sodnikom Mussmannom, je izjavil, da so bili za uničenje Židov odgovorni: Hitler, Himmler, zadnji Hitlerjev namestnik Martin Bormann, propagandni minister Götels, načelnik glavne uprave državne varnosti do leta 1942 Heidrich in Adolf Eichmann.

Hans Franck, nacistični guverner okupirane Poljske, je izjavil, da je sklenil medtem, ko se je vojna nadaljevala, »da ne bo več gazil po krvi«, vendar, »da se o tem nikakor ni mogel pogoditi z Eichmannom«.

Walter Schellenberg, šef nacistične obveščevalne službe, je izjavil, da je SS sodišče v Berlinu ukazalo, naj aretirajo Eichmanna in izdalo ukaz za aretacijo. Obtožili so ga zaradi korupcije v administraciji SS. Vendar Ernest Kaltenbrunner, ki je bil pozneje šef nacistične službe varnosti, je Eichmanna zaščitil in izjavil pred SS sodiščem, da sam nima nikakršnih pravnih pooblastil glede

Adolf Eichmann je bil tisti dan nekoliko bolj blede kot običajno. Očitno je napeto in s posebnim zanimanjem opazoval pričo. Priča je visok, suhljat, s pramenom sivih las. Pojavil se je kot priča obtožbe in dolgo pripovedoval o svojih razgovorih s Hermanom Göringom in drugimi nacističnimi voditelji.

»Vtis imam in ugotovil sem, da je imel Adolf Eichmann neomejena pooblastila v programu za uničenje Židov.«

Sodnik Mussmann je izjavil, da so ujeti nacistični voditelji drug za drugim navajali po imenu Adolfa Eichmanna med tistimi, ki so predvsem odgovorni za načrt o množičnih pokolih.

Precej bolj blede kot običajno je Adolf Eichmann redko umaknil pogled z obraza ameriškega sodnika. Od časa do časa se je Eichmannov obraz močno zgubal. In ko je Mussmann izjavil, da je bil Eichmann, ko je ukazoval svojim oddelkom, popolnoma svoboden, mu je senca šinila prek obraza, na papir pred seboj pa je nekaj zabeležil.

Sodnik Mussmann je izjavil, da je v razgovorih z ujetimi nacisti zvedel, da je Adolf Eichmann

vo! Samo laosko ljudstvo lahko reši ta vprašanja!

Po treh sejah konference o Laosu številni komentatorji menijo, da je moč pričakovati njen dober razvoj, kajti vse se je razvilo bolje, kot je bilo pričakovati. V govorih Homa, Gromika, Ruska in Čen Jija so stvari, ki jih je moč sprejeti, posebno tiste, ki govorijo o potrebi zagotovitve neodvisnosti Laos. Ton teh razgovorov na konferenci je bil pomirjujoč. Pričakujejo, da bodo prihodnji teden že lahko začeli razpravljati o bistvu predlogov. Seveda pa je na tako pravzaprav dobro ozračje vplivala novica o skorajšnjem sestanku Hruščev — Kennedy na Dunaju.

POTREBEN JE EN LAOS IN NE DVA, ŠE MANJ TRIJE!

Tolikokrat odložena konferenca o Laosu v Ženevi se je naposled minuli torek začela. Konferenca naj bi poskusila rešiti mednarodne probleme, ki so nastali z vojno v Laosu. Desničarska laoska delegacija je bojkotirala zasedanje in večkrat odbila, da bi sprejela predstavnike nevtralistične skupine princa Suvana Fume in gibanja Patet Laa. Šef države Kambodže princ Norodom Sihanuk, ki je predlagal to konferenco, je na začetku z govorom le-to tudi začel.

Na konferenco je najprej prišel indijski obrambni minister Krishna Menon, takoj za njim pa britanski minister za zunanje zadeve lord Home. Ko je v Palačo narodov prišel sovjetski zunanji minister Gromiko, se je smehljaj in z mahanjem rok pozdravil številne fotoreporterje in novinarje. Glavni ameriški delegat in minister za zunanje zadeve Dean Rusk je prispel z avtomobilom nekaj minut, preden se je konferenca začela. Kitajski maršal Čen Ji, s črnimi naočniki in v sivi uniformi, se je pripeljal s sovjetsko limuzino. Med prvimi, ki so prišli na konferenco, je bil tudi šef laoske nevtralne delegacije Kinim Fuma, prvak gibanja Patet Laa Fumi Vunvicit pa se je pripeljal s sivim nemškim »Opelom«.

Ko je princ Sihanuk začel konferenco, je med drugim rekel: »Nas cilj je, da najdemo pošten mednarodni status za Laos in ne da primerjamo prednosti dveh ideologij. Zategadelj apeliram, naj bomo v vseh prihodnjih razgovorih iskreni!«

Po govoru princa Sihanuka je konferenci predlagal, naj konvencija, in sicer Gromiko in lord Home. Le-ta se menjata po abecednem redu.

ČLOVEKOLJUB

Ko je označeval Adolfa Eichmanna, morala milijonov Židov v drugi svetovni vojni, je znani angleški komentator Casandra zapisal v londonskem »Daily Mirrorju«: »Če mongolskega vojskovođa Džingiskana primerjamo z Eichmannom, je bil Džingiskan pravi pravcati človekoljub.«

BAR V BAZILIKI SV. PETRA

Angleški časnik »Daily Express« je pred kratkim skušal odgovoriti, koliko bogat je Vatikan. Takole ugotavlja:

Vatikan je ena izmed najbolj bogatih dežel. Vlada te dežele-papež upravlja z najbolj široko razprostranjeno trgovino, kar je na svetu. To poslovno aktivnost vodi Vatikan neobičajno pazljivo in zelo uspešno. Vatikan igra tudi na ameriških borzah. Sredstva iz svojih skladov pa nalaga v številnih centrih širom po zahodnem delu sveta. V sami Italiji je Vatikan lastnik velikanskih industrijskih podjetij. To bogastvo je ocenjeno na približno 5 milijard funtov šterlingov.

Glavna osnova, na kateri je bilo moč ustvariti tako ogromno vsoto, je bil finančni sporazum med papežem Pijem XI. in Mussolinijem. Na ta način so zaključili razpravo med italijansko vlado in Vatikanom, ki je trajala še od 1870. leta. S tem sporazumom je Vatikan prejel 750 milijonov funtov šterlingov. V naslednjih letih je začelna vsota neprekinjeno sistematično

rasla. Na ta način Vatikan zdaj poseduje številne važne in znane banke, med katerimi so: Rimska banka, Banco di Santo Spirito in Credito centrale del Lazio. Vatikan »drži« dominantne interese v največjih italijanskih družbah za plin, elektriko, vodo, telefon, javni promet in v koncernih za nepremičnine, hotele in zavarovalna društva. Prek velikega koncerna »Bastoggi« regulira nepremičnine, železnico in cementno industrijo.

Vatikan ima močna »oporišča« v poslovnem svetu tudi v drugih deželah, med katerimi so predvsem Velika Britanija, Švica in ZDA. Ena izmed največjih telefonskih družb v Italiji TETI je last Vatikana, največja družba za nepremičnine prav tako pripada Cerkvi.

Velika vatikanska banka za mednarodne operacije se šarmantno imenuje »Istituto opera di religione«. Le-ta tako dobro posluje, da je znana po tem, da daje najbolj ugodne delovne zamenjave.

Ljudje, ki upravljajo s tem

ogromnim cesarstvom v papeževem imenu, imajo številne prednosti, ki jim jih zavidajo bankirji v drugih deželah. Ne poznajo davkov in ne boli jih glava zaradi kakršnih koli mahinacij. Nikoli še ni bila objavljena nikakršna bilanca. Nihče ni še nikoli, razen nekaj ljudi, vedel, za koliko se je povečalo vatikansko bogastvo in kje je v določenem trenutku kakšen njegov del.

Papež je imel vedno dobre finančne svetovalce. Pred leti je vse to vodil Bernard Hogara, po poklicu arhitekt, z izredno razvitim smislom za poslovne transakcije. Pred nekaj leti je umrl, ljudje, ki so prišli na njegov položaj, pa so na tem področju prav tako »finančno« zelo talentirani.

»Daily Express« piše v nadaljevanju, da je ena izmed posebnih prednosti poslovnih ljudi, ki služijo papežu, okoliščina, da lahko v miru in neovirano delujejo v velikem delu sveta.

Le-ti lahko uporabljajo tudi vatikanske diplomatske privile-

gije. Razpolagajo s številno in dobro organizirano armado agentov po vsem svetu: to so kardinali, škofje in zaupljivi katoliški laiki. Njihova mreža za zbiranje informacij je tako močna, da je nikakor ni moč primerjati s tisto, ki jo je imela Rothschildova hiša v tistih najbolj svetlih dneh.

Vatikan je tudi takrat tako moder in drži vse v tajnosti, ko gre za denar. Rim je izredno mesto za spletke. Le-te podpirajo hinavščina, opravljanje, veliki izdatki za luksuzno življenje nekaterih dostojanstvenikov na visokih cerkvenih položajih. Razumljivo je, da so izdatki Vatikanu zelo visoki. Stroški pri »režiji« raznih prizorov, privatna vojska, številni dvorci, morejo biti zelo visoki.

»Daily Express« je svoje poročilo z obiska v Vatikanu takole zaključil: V baziliki sv. Petra so nas povabili v bar, v katerem so prodajali odlične pijače od whiskeyja do gina in da nečesa kar je v tamkajšnji barman imenoval »avstralski rum«.

KDO POTREBUJE NAJVEČ POMOČI?

SESTANEK

V

UREDNIŠTVU

Neenakomeren razvoj delavskih univerz je normalen, nujen in celo potreben pojav • Vzroki: različna razvitost krajev in potrebe ljudi

Komaj druga sezona dela delavskih univerz gre h koncu. Njihova dejavnost pa je v tem razmeroma kratkem času doživela že vrsto sprememb, dopolnitev, vrsto uspehov pa tudi pomanjklivosti in težav. Celoten razvoj gospodarstva in celotne družbe zahteva tudi od delavskih univerz vedno novih metod, oblik, naloge so vedno širše, odgovornejše. Zlasti izstopajo nekateri problemi, kot delna neučinkovitost družbeno-ekonomskega in idejno-političnega izobraževanja, sodelovanje med delavskimi univerzami in drugimi izobraževalnimi in gospodarskimi organizacijami, vprašanje finansiranja in uvajanje novih oblik dela. Zato je bil cilj našega sestanka, na katerega smo povabili predvsem predstavnike razvitejših delavskih univerz, pogovor o praktičnih možnostih za delo, opozoritev na konkretne probleme, da

bi tako tudi manjše in manj razvite univerze lahko našle spodbude za svoj razvoj.

Sestanka v uredništvu so se udeležili: IVO TAVČAR, predsednik Zveze delavskih in ljudskih univerz Slovenije, TILKA BLAHA, tajnica Zveze delavskih in ljudskih univerz Slovenije, MILENKO ROŠ, Delavska univerza Ljubljana, JANKO BIDOVEC, Delavska univerza Kranj, ADOLF ANTON, Delavska univerza Slovenj Gradec, DUŠAN ČUK, Delavska univerza Kočevje, JANKO BOBERA, Delavska univerza Celje, FRANC ROGELJ, Delavska univerza Maribor-Center, ZDRAVKO BRDNIK, Izobraževalni center Cinkarne Celje, in DOLFKA BOŠTJANCIC, sestanke pa je vodila urednica kulturne redakcije SONJA GAŠPERSIC.

TILKA BLAHA: Praksa kaže, da se v industrijskih središčih delavske univerze hitreje razvijajo, kar je normalno. Zdaj gre za preprečevanje političnih organizacij in upravnih odborov, da je treba še bolj in hitreje razvijati DU v močnejših centrih, tem dati vso pomoč glede kadrov in materialnih sredstev. S tem ne bomo rešili samo položaja v večjih centrih, ampak tudi vrsto problemov v manjših, seveda, če bo sodelovanje med močnejšimi in slabšimi dobro razvito in elastično, brez občinskih pregrad. To je dosti bolj smotno tako za propagando kot za sestavljanje programov in delo servisov, boljše so izkoriščeni predavateljski kadri in finančna sredstva.

Tak konkreten primer je v Zavrčju. Sicer so DU po vseh krajih, vendar pa se je močnejše razvila samo ena, trboveljska, kjer so imeli na razpolago več kadrov in materialnih sredstev, kjer so tudi potrebe večje, obenem pa lahko uspešno nudi svojo pomoč tudi drugim. Seveda pa so uspešnost takega sodelovanja — pomoči kot tudi za delo vsake DU osnova skrbno — premišljeno sestavljeni programi.

TILKA BLAHA: Delavske univerze morajo priti do svojega samostojnega programa in ne ostati samo nekak servis, kateremu bodo politične in družbene organizacije prenašale naloge in naloge za posamezna predavanja in seminarje. Program mora stoneti na konkretnih potrebah pa tudi na temelju aktualnih dogodkov v občini in nasploh. Do tega pa je več poti.

JANKO BOBERA: Delavske univerze morajo imeti dober posluh za to, kaj, recimo, ljudje hočejo in potrebujejo. Ne gre, da bi samo čakali na glasove od drugod, ampak mora tudi DU sama nekaj ugotoviti in potem signalizirati družbeni ali gospodarski organizaciji. Pri vas je tako in tako in mi smo pripravljene nekaj narediti in pomagati. Glede programa pa se bomo skupaj pogovorili. Lahko vam pošljemo tudi kak osnutek, pa ga boste vi dopolnili ali pa ga napravite sami. Tej vlogi — analizi stanja in potreb — se DU ne bi smele odreči, ker drugače se lahko zgodi, da bo prišel nekdo drug iz Ljubljane ali Zagreba z izdelanim programom in mastnim računom, DU pa bo ostala brez dela.

JANKO BIDOVEC: Povezali smo se s komisijami za izobraževanje in kulturo pri krajevnih odborih SZDL — seveda s tistimi, ki želijo z nami sodelovati, ker posiljevanje nima smisla — in te naj bi sestavile programe in jih posredovale nam. Vsega res ne bomo mogli uresničiti, to je stvar dogovarjanja, vendar pa bi imeli vsaj nek konkreten program.

ADOLF ANTON: Predno smo začeli, smo napravili analizo o splošni in strokovni izobrazbi po podjetjih in ustanovah, da bi zvedeli kam usmeriti delo.

Tako ugotavljanje potreb in interesov s pomočjo analiz in sodelovanjem z drugimi političnimi in družbenimi organizacijami je istočasno že tudi pogoj, da programi ne bodo neživljenjski ali preširoki. Marsikje je bila in je še navada, da se pri družbeno-ekonomskem in političnem izobraževanju začne pri Marksu namesto od konkretnih problemov in situacije v podjetjih in na terenu. Potem seveda predavanja in seminarji nimajo pravega odziva. Smoter družbeno-političnega izobraževanja pa je samo pojasnjevanje načel, ampak reševanje posameznih vprašanj gospodarnosti in samoupravljanja.

TILKA BLAHA: Vodstva podjetij so včasih ob takem poseganju v aktualne probleme podjetij nekoliko ne-

jevoljna in pravijo tudi, da med delavci ni zanimanja za to ali ono predavanje. Vendar pa se pozneje izkaže, da je, če so govorili o konkretnih stvareh, zanimanje še kako veliko. Ob prvi taki akciji je tudi razumljivo pa tudi prav, da pride do odkritih kritik in sirskega razpravljanja delavcev o stvareh, ki so do tedaj bila morda le domena ožjega kroga. Po taki poti pa se lahko tudi DU močnejše afirmira kot politična sila.

JANKO BIDOVEC: Dokler ne bomo šli v podjetja, bodo DU nemočne in ne bodo mogle proizvajalcem pokazati potrebe po decentralizaciji, po ustanavljanju ekonomskih enot, zakaj je potrebno združevanje podjetij itd. Seveda pa je za tako delo potreben močan in sposoben kader. Tega pri nas zaenkrat še nimamo dovolj.

FRANC ROGELJ: Razvoj samoupravnih organov in nov sistem delitve dohodka sta sprožila vedno večje potrebe po družbeno-ekonomskem izobraževanju in to se vedno bolj prenaša v posamezna podjetja, kjer temeljijo predavanja na trenutni problematiki v podjetju. In vsa taka predavanja in seminarji so imeli uspeh, predvsem v tem, da so ljudje začeli bolj odločno govoriti in postavljati svoje zahteve, čeprav so včasih zaradi tega imeli tudi neprimke, ker nekaterim še vedno ne gre v račun, da bi spustili iz rok tisto, kar so doslej sami urejevali.

Tudi pri strokovnem izobraževanju imajo delavske univerze pomembno vlogo, zlasti v manjših podjetjih, kjer niso razviti izobraževalni centri, ne bi pa sme na račun tega zanemarjati družbeno-ekonomskega in političnega, čeprav je včasih res zahtevnejše. Se vedno pa je pogost pojav, da tudi pri strokovnem izobraževanju ni osnova poznavanje potreb.

JANKO BOBERA: Izobraževanje ima več stopenj. Začeti je treba pri analizi delovnih mest, pri kadrovski službi, organizaciji proizvodnje, pri

IVO TAVČAR: Glavno vodilo mora biti povsod interes in potrebe. Treba pa je potem najti ustrežajoče oblike in močno razviti sodelovanje med delavskimi univerzami kot tudi z izobraževalnimi centri. Pri vsem tem je namreč tudi važno, da zajamemo izobraževanje v celoti, gre za celovito potrebo po izobraževanju in ne smemo ostro ločevati splošno od strokovnega izobraževanja, ker v podjetju pa tudi izven njega se vse stvari med seboj prepletajo.

profilih, programih, planiranju kadrov, planu izobraževanja in sele nati pride izobraževanje oziroma usposabljanje in kot zadnje še preverjanje in kontrola. Postopoma se je treba lotevati posameznih stopenj. V praksi pa je žal večkrat tako, da začnemo od zadaj, pri izobraževanju. Tako imajo v nekaterih podjetjih različne jezikovne, knjižkovske in druge tečaje, če pa jih vprašate, ali imajo izdelan tehnološki proces, profile, pa odgovorijo: tu smo pa šele začeli. Ko bo ta vrstni red urejen, bo nujno samo po sebi prišlo do večjega sodelovanja med izobraževalnimi centri in delavskimi univerzami.

IVO TAVČAR: Na predavanjih in seminarjih, strokovnih ali družbeno

DUŠAN ČUK: Praksa je pokazala, da smo uspeli samo tam, kjer smo navezali tesne stike z izobraževalnim centrom. Za sedaj nam je taka povezava uspela samo v treh, a tu se čuti, da je center res namenjen upravljavcem. Delavci sami so prišli do tega, da nimajo prečiščenih pojmov o ekonomskih enotah in podobno in mi smo jim tako posredovali določena predavanja o novih instrumentih in drugih problemih v podjetjih.

ekonomskih in idejno-političnih se marsikje vidimo, da je precej manj žensk kot moških. Ne gre za poudarjeno posebnost izobraževanja žensk, saj imajo te teoretično iste možnosti kot moški. Dejstvo pa je, da je zaradi tega veliko manj žensk aktivno udeleženih pri samoupravljanju, pa tudi pri strokah, kjer prevladujejo ženske (n. pr. tekstilna industrija) je na vodilnih mestih zelo malo žensk, kar vsekakor ni normalno.

DOLFKA BOŠTJANCIC: Zakaj manj žensk kot moških? To je problem mentalitete, češ da so dom in gospodinjstvo važnejši kot ostalo, vzroki pa so najbrž še tudi drugod. Ni tu vprašanje, da bi bile ženske manj sposobne od moških — praksa je to povsod ovrгла. Lahko pa neke s propagando in prepričevanjem le nekaj storimo in iščemo oblike in metode, da bi to odpravili in da bo tako tudi po kvalifikaciji ženska delovna sila postala enakovredna moški.

DOLFKA BOŠTJANCIC: Se o problemu izrednega šolanja srednje strokovnih kadrov za t. i. negospodarske poklice n. pr. za zdravstvene kadre, za posamezne službe v stan. skupnosti itd. Ljudje bi si želeli izboljšati položaj in nekaj so pripravljene sami prispevati, a je to le veliko breme. Kdo bo tu posredoval?

JANKO BOBERA: Tudi oddelki za odrasle pri rednih šolah so zdaj v težavi, ker šole nimajo dovolj sredstev. Mislim, da bodo morali priti pod DU, tako zaradi denarja, ker mi nimamo dajatev pa tudi zaradi ekonomskega izkoriščanja prostorov in kadrov, saj lahko n. pr. slovenščino poslušajo istočasno slušatelji oddelkov različnih sol.

ZDRAVKO BRDNIK: Samo pri nas bi šlo rado 800 ljudi v večerno osemletko, pa tudi za gradbeno srednjo tehniško šolo je precej interesentov. Sicer pa je po anketi od 1200 ljudi izrazilo željo 680, da bi se radi še izobraževali, seveda bi jih moralo precej najprej končati osemletko. Vprašanje je, kdo naj to izvede.

Eno najbolj perečih vprašanj pri izobraževanju so nedvomno materialna sredstva. Posledica administrativnega sistema je, da se danes tudi delavske univerze iščejo sredstva v državnem proračunu. Vendar to ni več mogoče. Tudi v izobraževanju je treba vzpostaviti ekonomske odnose, finansira pa naj interesent — ti so zelo različni, od občine, pol. organizacije do podjetja — koliko in kdo, pa je stvar dogovarjanja.

IVO TAVČAR: Če se enkrat poudarim, da je treba izobraževati za potrebe, potem, je razumljivo, da bo tisti, ki bo nekaj potreboval, to tudi plačal, saj je izobraževanje prav

JANKO BIDOVEC: Delavske univerze si morajo zagotoviti svojo materialno bazo. Le ekonomsko in organizacijsko utrjene delavske univerze bodo lahko tudi vsebinsko močnejše, določnejše. V kranjski občini to posebno močno občutimo, ker je veliko industrije in so potrebe po izobraževanju večje. In prav to nas je doslej oviralo, da nismo mogli delo razširiti, posebno pri družbeno-ekonomski vzgoji.

tako činitelj večjega dohodka. Administrativnih virov bo vedno manj, čeprav so tu tudi še sredstva iz skladov, a ta bi bilo treba porabiti predvsem za razvoj in razširjeno dejavnost DU. (tehnična oprema — koliko DU nima dovolj individualnih sredstev, flanelogramov, magnetofonov i. p. — gradnje, proučevalno delo). vse drugo pa naj plača interesent. Seveda to ne bo tako preprosto, vendar bo potrebno najti načine in mož-

nosti. Odkrivati je treba potrebo po izobraževanju, videti kaj je družbeni interes, kaj družbeno koristno. Potem so kot interesi tu podjetja, organizacije, — ki bodo prav tako same razpolagale s sredstvi za vse potrebe, — in drugi; stremeti pa moramo, da močno okrepimo upravne odbore. Ti odbori so tista vez, ki naj združi in povezuje vse interese okoli po-

sameznih ustanov. Ti so pravzaprav pomoč družbe, da se lahko individualna ustanova naveže na interese te. In zdaj je odvisno samo od posameznih univerz, od njihove dejavnosti, od plačilnih storitev, kako bodo živele in se razvijale. Pri tem ne gre pozabiti na uveljavljanje novih oblik in metod, ki bodo interese prav gotovo bolj privlačevale.

ADOLF ANTON: Klasične oblike so se preživele. Zato smo začeli z nekaterimi novimi oblikami, ki so se kar lepo obnesle. Ena od njih je intervju. Tega vodi en tovariš s tremi predavatelji. Predavatelje se predhodno obvesti o temi in vsak odgovarja — okrog 5 minut, da se preveč ne zavleče — na tri vprašanja. Vse skupaj traja do 50 minut, teme pa so bolj informativnega značaja, kot n. pr. na kratko pomen nove delitve dohodkov, potovanje maršala Tita po Afriki, zakaj nove cene, komunalna vprašanja, letovanje delavcev itd. Drugo so predavanja za okroglo mizo. Vodja, nekaj koordinator, zastavlja vprašanja nekemu tovarišu, ta odgovarja, vmes se vplete drugi, ki se s tem ne strinja, priključi se debati še tretji.

ADOLF ANTON: Imamo skupnosti študij v političnih šolah, kjer skupna 8-10 ljudi samo proučuje nek problem, ki ga je predavatelj samo delno obdelal, potem predavanja v obliki razgovora, posvetovanja in podobno — vse čimbolj živo in neposredno. Videli pa smo, da se predavanja, ki so samo enkrat na teden, stareše uvedli predavanja vsak dan in uspeh je bil veliko večji.

MILENKO ROŠ: Lani decembra smo začeli z javno tribuno. Resda je potrebno za to obliko veliko pripravo in sredstev, vendar pa je pomembna zato, ker pritegne tiste ljudi, ki sicer drugače nikamor ne gredo. Letos je bil to bolj poskus, za prihodnje leto pa bomo sestavili program za celo leto, ki ga bomo seveda tudi še spreminjali. Izbrali pa smo si več smeri: predavanja o aktualnih temah (n. pr. sodobna Kitajska, Eichmannov proces), potem ciklus predavanj (3-4) za širši krog poslušalcev in pa ciklus predavanj oziroma pogovorov za manjši krog ljudi.

JANKO BOBERA: Zdi se mi potrebno omeniti še, da so pri teoretičnem strokovnem izobraževanju potrebni neke vrste izpiti, oziroma preizkušnje znanja. Ljudje so včasih malomarni, ne hodijo redno na predavanja, podjetja pa so le dala za ta neka sredstva za katera želijo, da jim jim neke povrnejo. Seveda pa na te izpite zelo poenostavimo in so bolj ankete ali neke vrste testi.

JANKO BOBERA: Pri strokovnih tečajih je poudarek po navadi ključno na strokovnem izobraževanju. Vendar pa to marsikje zahteva tudi še neko drugo znanje. Hotelo smo uvesti dopolnilne tečaje n. pr. pri knjigovodskem tečaju za matematiko, pa še za ekonomiko, pri strokovnem pisnem pa za slovenščino. Slušatelji so se sprva upirali, češ da vse ne znajo in šele ko smo jih praktično preizkusili in ko so videli, kako pomanjkljivo je njihovo znanje, so vsi odločili za te tečaje.

Se veliko stvari s sestanka ostalo nenapisanih. Vendar pa tudi iz kratki odlomki kažejo na živahno dejavnost in raznolikost problemov posameznih delavskih univerz. In smo uspeli opozoriti na nekatera, in tudi namen našega sestanka dosega.

Priredil: Valter Samida

STARE PODOBE SO »OŽIVELE«

Tako dinamičen je naš čas, tako polno angažira človeka, da mu največkrat preprosto zmanjkuje časa, da bi mirno presedel večer v operni hiši, zbrano sledil gledališki predstavi. A kaj šele da bi lahko videl in slišal vse, kar je novega v našem kulturnem življenju!

Prizadetost je izzvenela iz njenih besed, ko sva po predstavi Borisa Godunova v Zagrebu zapuščali gledališče.

Prav ima. Premalo razmišljamo o tem, kako bi poleg tistih že utrtih poti, klasičnih oblik posredovanja umetnosti, izkoristili tudi vrsto drugih možnosti za njevo popularizacijo, za to, da bi jo približali ljudem, tudi tistim, ki se jim odmika ne samo zaradi našega dinamičnega časa in preobremenjenosti z delom, temveč tudi zaradi tega, ker se jim še preprosto nikoli resnično ni približala.

RTV ZA KLUBE

Ta teden bo televizijski spored pesten tako za tiste, ki si žele gledati filmov, kot tudi za športnike, pa tudi za zabavo so nekaj poskrbeli.

Najprej TV drame. V ponedeljek zvečer bo RTV Ljubljana dala svojo PRIZADETOST VITOMILA ZUPANA drame BORISA GODUNOVA. V torek bo RTV prikazoval JUTRA za Sterijino dramo. V sredo bodo na programu Sava Severjeva, Vladimir Skrbnik, Nedeljka Kacinova, Janez Albreht in Tone Slodnjak. Režija — Miro Kravlj. To bo že druga televizijska predstava te uprizoritve, toda, kot se reče, tokrat v konkurenci s to nagrado Sterijinega pozorja. V sredo zvečer pa bomo lahko gledali na OSEBA v uprizoritvi Zagrebčanov. To je zgodba o ljudeh, ki stavijo svoj življenjski na kocko, da bi spravi vili nekega ilegalca na osvobojevo ozemlje. Pomislekov ni. Njihovo življenje je podrejeno tej nalogi. Režija — Mario Fanelli.

Posrebel vas opozarjamo, dragi bralci, na spominsko oddajo v četrtek ob 19. uri o naših prostovoljcih — borcih v španski revoluciji.

Ljubitelji resne glasbe bodo lahko v sredo zvečer prisluhnili zaključnemu koncertu »Glasbenega bienala« v Zagrebu. Skladatelji sami bodo dirigirali svoja dela. Ta nevsakdanji koncert nam bo predstavil nekaj posebnih kompozitiv svetovne moderne glasbe. Orkester zagrebške filharmonije bo izvajal dela Wolfganga Fortnerja, Milka Kelemena, Goffreda Petrassija in Andreja Jolliveta. V torek zvečer pa bomo lahko gledali prenos koncerta RTV, in sicer simfonični orkester, na katerega sporedu bo in Schumannov koncert za violončelo Kuriz, igral bo simfonični orkester Italijanske RTV.

In zdaj so na vrsti športniki. V sredo ob 15.55 bodo lahko gledali iz Rima ITALIJA : ANGELIA. V torek ob 16.15, v petek ob 15.30 in v soboto ob 16.15 pa bodo lahko sledili XLIV. GIRO D'ITALIA v organizaciji časopisa »Gazzetta dello sport«.

Namenoma pravim »ona njim približala«, kajti tudi v tem je neka doslej ne preveč izkoriščena možnost.

Na ta slučajnostni pogovor sem se spomnila, ko smo pred časom v galerijskem svetu Narodne galerije razpravljali o prošnji dr. Milana Hodaliča, upravnika zdravstvenega doma viške občine, v kateri prosi vodstvo te naše osrednje zakladnice stare slovenske upodabljajoče umetnosti, naj bi njihovemu domu posodili nekaj slik starih mojstrov iz svojih depojev, da bi z njimi za določen čas opremili prostore te moderne nove javne zgradbe.

Dokaj nenavadna prošnja, smo ugotavljali in sprva odkimavali. Slike so vendar vrednost. Vendar je bila ideja zanimiva. Našel se je ljubitelj umetnosti — porodila se mu je zanimiva zamisel možnosti, da približa ljudem, preprostejšim in zahtevnejšim, staro umetnost. Tako se je v skepo vrnilo zopet navdušenje, a vanj zopet neprijetne misli: ali bodo ljudje spoštovali umetnine, ali bodo prostori po svoji moderni arhitekturi in ostalih pogojih primeren ambient za ožviteve, pa tudi ohranitev teh umetnin? In vrsta drugih. In končno zadnje — ali ni to nedovoljen poseg v hram umetnin, kajti našel bi se lahko še kdo... in še kdo... A končno je naše pomisleke premagalo zdravniškovo ljubiteljstvo, misel na to, da vrsta umetnin starih mojstrov spriča premajhnih razstavnih prostorov »ne živi svoje življenje«, temveč dolgo časa domuje v zaprtih depojih in končno — ali lahko zagledani le v dejavnost znotraj ustanove odločno odklonimo tako pobudo iz javnosti.

Naj mi tovariši, s katerimi smo razpravljali o vsem tem, oprostite. Pred dnevi sem obiskala to zdravniškovo ljubiteljstvo, misel na to, da vrsta umetnin starih mojstrov spriča premajhnih razstavnih prostorov »ne živi svoje življenje«, temveč dolgo časa domuje v zaprtih depojih in končno — ali lahko zagledani le v dejavnost znotraj ustanove odločno odklonimo tako pobudo iz javnosti.

Naj mi tovariši, s katerimi smo razpravljali o vsem tem, oprostite. Pred dnevi sem obiskala to zdravniškovo ljubiteljstvo, misel na to, da vrsta umetnin starih mojstrov spriča premajhnih razstavnih prostorov »ne živi svoje življenje«, temveč dolgo časa domuje v zaprtih depojih in končno — ali lahko zagledani le v dejavnost znotraj ustanove odločno odklonimo tako pobudo iz javnosti.

Zdravnica v otroški ambulanti opazuje ta njihova srečanja. — Mnogi so presenečeni, ko vidijo to umetniške slike, gotovo pa so tudi taki, ki jih še spregledajo. Le malokoga moti stara podoba v modernem ambientu, Ljubljani vrsto reprodukcij. A

Dela starih slovenskih mojstrov paleta so našla na stenah ambulantnih, ordinacijskih sob in čakalnic novega modernega zdravstvenega doma viške občine dokaj nenavaden, a zanimiv ambient

mnogi so nad tem zelo navdušeni.

Nisem zapisala tega zaradi tega, da bi morda priporočala drugim ljubiteljem, naj zdaj v interesu umetnosti, ki naj postane res last ljudstva, izpraznijo depoje naših galerij. Mislim celo, in to tudi poudarjam, da je to res izjemen primer, lahko bi rekla v nekem pogledu eksperiment. Toda ni izjemen primer, če govorimo o možnostih, da bi približali ljudem umetnost tudi na doslej neobičajni način. Likovna razstava v foajeu gledališča je nekaj, kar lahko dopolnilno izpolni naš čas, ki smo ga namenili gledanju gledališke predstave. In koliko je še privatnih »depojev« naših slikarjev, kjer bi morda tudi uspeli izposoditi si za določen čas nekaj del, ki bi resnično zaživela na stenah v naših šolah, uradih, skratka javnih prostorih, kjer je vedno mnogo ljudi.

— Morali bi le najti pot do slikarjev. In seveda prevzeti odgovornost za te slike. Mislim, da ni vse, če človek sliko samo prodaja. Pred kratkim sem iskal nek svoj Avtoportret, ki mi ga je pred leti odkupila neka naša osrednja ustanova. Ni ga bilo nikjer, končno pa so ga privlekli zaprašenega s podstrešja. Ni vse sliko prodati, slika mora živeti, slika je narejena zato, da spregovori ljudem. In zato verjamem, da slikarji take pobude ne bi kar kategorično odbili.

Spominjam se odobravanja dijakov, ki so pred leti nek vzgojitelj, ljubitelj likovne umetnosti, razobesil po stopnišču in na stenalnih hodnikih internata STS v Ljubljani vrsto reprodukcij. A

preveč je v okolju, ki nas obdaja, še vedno tudi kičastih podob in likovnih izdelkov: v trgovinah, v stanovanjih in uradih, na plakatih. Trmasto s svojim vztrajnim prisostvovanjem oblikujejo slab okus. Tolikšna trmasta prisostnost resnične umetnosti v okolju, ki nas obdaja, zato ne bi učinkovala gotovo prav nič počasneje: vzbudila bi zanimanje za resnično likovno umetnost pri ljudeh, ki še niso stopili v razstavne prostore, a prijetno bi presenečala vse tiste, ki to sicer delajo, a jim v tem našem času včasih res za vse primanjkuje časa...

SONJA GASPERSIC

Knjižnica brez knjig

Javna knjižnica v Velenju je že skoro leto dni v svojih novih prostorih v poslopju Delavske univerze. Prostori so lepi in prostorni, saj imajo tu polic za okoli 30.000 knjig. Zal pa so te police skoro prazne, kajti knjižnica nima niti 4000 knjig. Toda zanimanje za knjige je veliko, saj so lani izposodili kar 3700 izposojalcev okoli 9000 knjig. Med njimi je največ mladine, in sicer polovico, ostalo pa so ruderji in gospodinjice, najmanj pa je uslužbencev. Čeprav je največje zanimanje za knjige med mladino, imajo v knjižnici ravno mladinskih knjig najmanj.

Občinski sindikalni svet in Socialistična zveza sta zato sklenila, da je treba problem knjižnice v Velenju čimprej urediti. Zato nameravajo organizirati veliko zborno akcijo v vseh podjetjih.

V. V.

TA TEDEN SMO IZBRALI

Luise Dornemann:

Klara Zetkin

Postavka, da skozi prizmo osebnosti, pomembne, dinamične, najlažje odkrivamo tudi globlje družbene silnice zgodovinskega razvoja, je prav pri tej knjigi upravičena. Knjiga nemške avtorice je več kot samo biografija ene najpomembnejših revolucionarnark, ki je ob prelomu našega stoletja z uporno silo in dosledno borbennostjo uresničevala načela proletarske partije, temveč je hkrati tudi pričevanje o borbi evropskega proletariata, ki se je bil skozi desetletja za osnovne pravice, za zmago svojih revolucionarnih zahtev. Knjiga je kot zbirna leča: v njej so zbrani žarki socialne strukture evropske družbe ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja, delavsko gibanje, boji, revolucionarni pretresi razreda, ki se bori za oblast; vse to začrtenje pa se preliva skozi osebnost, kakršna je bila Klara Zetkin.

Klara Zetkin — žena, borka, organizator, mislec. Vsak teh vzdevkov je le delček v mozaik njenega bogatega, neumornega življenja, delček petih desetletij, ki jih je preživela v krogih revolucionarjev Francije, Avstrije, nekdanje Prusije, Rusije... In sledeč njenemu razgibanemu življenju odkrivamo podobo marčne revolucije, Bismarckove diktature, vojne viharje na Daljnem vzhodu, revolucijo v Rusiji, malone nezadržno razraščanje kapitala in bedo delavskih množic. Vsa ta živopisna zgodovina Evrope je skrita v vrsticah, ki bi jih sicer suhoparen zgodovinar uklenil v nadrobno pa suhoparno nize dogodkov od Pariške komune pa tja do vzpona fašizma in nacionalnega socializma hitlerjevske Nemčije.

Knjiga je napisana živo, neposredno, z zanesljivim obvladanjem snovi, iz katere nazorno izstopajo biografske komponente revolucionarke hkrati z obrisi časa. To dragoceno in zanimivo knjigo je izdala Cankarjeva založba v Ljubljani.

»Mačka na vroči pločevinasti strehi«

Zdi se, da je istoimenska drama znamenitega ameriškega dramatika Tennesseeja Williamsa v filmski priredbi izgubila nekaj svojih dimenzij. Vendar je vprašanje, če je tudi film sam s tem kaj izgubil — morebiti je celo obratno.

Pa pustimo primerjave med gledališkim tekstom in filmom, ki ga te dni gledamo na naših platnih. Slednji je vreden omembe predvsem zaradi velikih umetniških odlik teksta, po katerem je posnet; da je solidno zrežiran in nadpovprečno dobro odigran, še nam zdi že skoraj samo po sebi umljivo, čeprav sicer filmi, ki bi imeli samo ti dve kvaliteti, niso pretirano pogosti gostje pri nas; poglavitno je — vse to gre seveda na Williamsov rovaš — pronicljivo, do kraja pošteno, neizprosno, umetniško prepričljivo upodabljanje sodobnih ljudi v sodobnih ameriških razmerah, tako verno in živo, da se nam zdijo skorajda bolj živi, bolj kompleksni in vsestranski, kakor mi, ki v dvorani sede gledamo to umetnino, obloženi vsak s svojimi drobnimi in velikimi skrbmi, radostmi in mukami. V vseh Williamsovih umetninah so pač najdragocenejši njegovi junaki, tako verno izražajoči resničnost sodobnega življenja. To pa je tudi poglavitna odlika tega filma.

—Šn

Wagnerjev »Lohengrin«

Letos že zlepa nismo imeli pri pisanju o naši Operi tako lahkega peresa!

Zadnja premiera (13. maja) je bila za gotovo višek letošnje sezone. Ne le zaradi zelo kvalitetnih pevskih in igralskih kreacij — tem smo bili priče tudi pri prejšnjih uprizoritvah — temveč zaradi ravni predstave kot celote. Oblikovali so jo trije umetniki: dirigent Demetrij Zebre, režiser Hinko Leskovšek in scenograf ing. arh. Viktor Molka. Težko bi kateremu izmed njih priznali prednost. V izredno značni, funkcionalno dobro pretehtani in z velikim okusom oblikovani sceni se je gibalo dejanje, ki ga je režiser stiliziral ravno do prave mere, ga odlično podprl z razsvetljavo ter se tako zavestno ognil nabuhlosti in patosu. Prav to je ena izmed najboljših strani uprizoritve: kdor pozna problematiko Wagnerjevih del, bo zlahka prepoznal njen pomen. — V isto smer je krenil tudi dirigent Demetrij Zebre, ki je to pot tudi od orkestra dosegel za naše razmere kar presenetljivo izvajalsko raven. Njegovo veliko prizadevanje se je poznalo vsem nastopajočim.

Tako je bila predstava ubrana enotno in je kljub izredni dolžini do konca obdržala prepolni auditorij v pravi premier-ski napetosti. Med protagonistini velja omeniti prav vse: sopranistki Vando Gerlovičeva in Vilmo Bukovčeva, tenorista Josipa Gostiča, basista Zdravka Kovača ter baritonista Sama Smerkolja in Edvarda Sršena. — Najbolj šibka točka uprizoritve je bil moški zbor, ki igralsko ni dovolj odgovorjal režiserjevi zamisli pa se tudi pevsko ni vselej dovolj izkazal. Toda kot celota — ponovimo si to! — je predstava Wagnerjevega Lohengrina nadse uspešna. Dodajmo k temu še veselje ob ponovnem srečanju z bayreuthskimi mojstri, ki je na naših opernih odrih (res, da iz mnogih objektivnih vzrokov) tako redko.

—i

REVIJA MLADINSKE DRAMATIKE

V sredo zvečer se je v gledališču »Tone Cufar« na Jesenicah začela Prva slovenska revija mladinske dramatike, ki jo je priredila Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije. Revija naj bi poživila dramsko amatersko dejavnost med mladino, hkrati pa pritegnila v to dejavnost čimveč slovenskih mladinskih piscev, da bi nam obogatili in popestrili dramsko literaturo z novimi, sodobnimi deli za mladino. Že lani je Svet Zveze pritegnil v Republiško revijo najboljši mladinski ansambel, letos pa so začeto delo nadaljevali ter pritegnili vrsto mladinskih ansamblov iz vse Slovenije. Rezultat: 37 mladinskih ansamblov z najrazličnejšimi, v večini sodobnimi dramskimi deli (komisija je uspela pregledati le 25 predstav). Pri tem so zastopana vsa področja, razen koprškega in murskosoboškega, kjer se mladinska dramska dejavnost še ni razmahnila.

Od prijavljenih predstav je komisija izbrala šest.

Na sliki: Predstavo »Kekca« v uprizoritvi anhovske dramske skupine so prvi večer gledalci nagradili z velikim navdušenjem

OB I. MEDNARODNI KONFERENCI ZA JEDRSKO ELEKTRONIKO V BEOGRADU

Naša jedrska elektronika

Na prvi mednarodni konferenci o nuklearni elektroniki je sodelovalo 300 strokovnjakov

Jedrska elektronika, ki se ukvarja s problemi in gradnjo elektronskih instrumentov in naprav, potrebnih za izkoriščanje in uporabo jedrske energije, je v naglem razvoju nuklearne znanosti in tehnike v zadnjih letih prerasla okvire splošne elektronike in postala njena nova, samostojna veja. Tudi rezultati raziskovanj na posameznih področjih uporabe jedrske elektronike so dosegli že takšno stopnjo, da se je vse bolj čutila potreba po mednarodni izmenjavi izkušenj in obvestil.

Zato je Mednarodna agencija za atomsko energijo (IAEA), katere članica je tudi naša država, sklenila, da v seznam svojih letšnjih znanstvenih posvetovanj vključi tudi Mednarodno konferenco o jedrski elektroniki v Beogradu. Ni zgolj slučaj, da je organizacijo tega posvetovanja Mednarodna agencija za atomsko energijo zaupala ravno naši državi. Gre za priznanje naši jedrski elektroniki, naporom in rezultatom, ki so jih dosegli naši strokovnjaki na tem področju do danes. Na te uspehe smo lahko upravičeno ponosni. V dobrih desetih letih razvoja naše jedrske znanosti in tehnike smo razvili domačo jedrsko elektroniko do take stopnje, da danes lahko samostojno rešuje tudi najbolj komplicirane probleme in naloge s tega področja.

Elektronika ima v okviru jedrske tehnike svoje specifično mesto. Njena dejavnost je usmerjena predvsem na gradnjo pospeševalnikov in elektrofizikalnih naprav, na razvoj elektronskih merilnih instrumentov za meritve v jedrski fiziki, za radiološko zaščito, za štetje in zaznavanje radioaktivnega sevanja pri praktični uporabi radioaktivnih izotopov ter za merilne in kontrolne naprave v zvezi z delovanjem jedrskih reaktorjev. Zaradi tako obširnih področij, ki jih obsega jedrska elektronika, so na I. mednarodni konferenci o jedrski elektroniki v Beogradu obravnavali predvsem detektorje radioaktivnega sevanja, elektronske naprave za klasično in hitro impulzno tehniko, instrumente za jedrske meritve in najnovejša razvojna dela s področja dozimetrijske tehnike. Niso pa obravnavali elektronike v zvezi s pogonom in delovanjem jedrskih reaktorjev in elektronskih računskih strojev. To bodo namreč teme posebnih mednarodnih konferenc. Skupno so na tej I. mednarodni konferenci o jedrski elektroniki, ki se

izdeluje tudi že najbolj zahtevne naprave za jedrsko elektroniko. Omenimo le elektronsko instrumentacijo, ki jo potrebujemo za delo z radioaktivnimi izotopi in njihovo praktično uporabo. Tako »Institut za elektrozeve« v Ljubljani, »Belinde« iz Beograda, »Zavodi RR« v Nišu in »Vlado Bagate« v Zadru izdelujejo usmernike, ojačevalce in števec vseh vrst. V Ljubljani, Nišu in Zagrebu lahko dobijo interese geigerške števecne cevi, v ljubljanskem »Institutu za elektroniko« pa izdelujejo celo fotopomnoževalke.

Naši strokovnjaki uporabljajo danes pri izdelavi domačih jedrskih elektronskih merilnih in kontrolnih naprav najsoodobnejšo tehniko. S tem v zvezi naj omenimo le pomemben uspeh sodelavca odseka za elektroniko na Nuklearnem inštitutu »J. Stefan« v Ljubljani. Pri gradnji jedrskih elektronskih instrumentov, katere so prikazali tudi na razstavi v Beogradu, so uporabili novo tranzistorsko tehniko in tehniko tiskanih vezij.

Uporaba tranzistorske tehnike v gradnji jedrskih elektronskih instrumentov ima pred dosedanjim uporabo elektron v te namene vrsto prednosti. Oglejmo si le nekatere.

Tranzistorje odlikujejo predvsem majhne dimenzije, majhna poraba moči, velika vzdržljivost in obratovalna zanesljivost ter daljša življenjska doba. Zato lahko z njimi uspešno zamenjamo elektronske vezi v vseh vezjih, ki se uporabljajo pri standardnih jedrskih elektronskih instrumentih. Te prednosti tranzistorjev so enako važne tako pri manjših prenosnih instrumentih kot tudi pri večjih elektronskih napravah.

Izredno majhne dimenzije tranzistorjev in drugih polvodniških elementov pa omogočajo skupno z miniaturnimi upori, kondenzatorji in drugimi elementi tudi gradnjo kompaktnih in zelo majhnih enot v tehniki tiskanih vezij, namesto dosedanjih žičnih vezij. Tehnologija teh vezij je že tako napredovala, da lahko tiskana vezja uspešno uvajajo tudi v standardne jedrske elektronske instrumente in naprave.

STANDARDIZACIJA IN...

Podobno kot v sodobni tehniki proizvodnje radijskih in televizijskih sprejemnikov, elek-

tronske impulzne analizatorje, pogostnostne merilnike, števecne naprave, scintilacijske spektrometre, večkanalne impulzne analizatorje itd. Čeprav gre predvsem za specialne jedrske elektronske instrumente, pa je nekatere izmed njih, kot n. pr. merilnik majhnih tokov, mogoče uporabiti tudi za različne namene v industriji pri merjenju gostot v flotacijskih postopkih in podobno.

Linearni ojačevalniki in merilniki majhnih tokov so pomembni sestavni deli varnostnih kanalov in regulacijskih zank pri jedrskih reaktorjih. Prvi delujejo v zvezi s plinskimi števci, drugi pa z uporabo ionizacijskih celic.

Enokanalni impulzni analizator je bistveni del scintilacijskega spektrometra, s katerim merimo odvisnost aktivnosti od energijskega nivoja.

Pogostostne merilnike uporabljajo kot indikacijske instrumente in kot sestavne dele reaktorjskih ter industrijskih regulacijskih naprav. Pogostostni merilnik in merilnik majhnih aktivnosti imata tudi zelo majhno porabo električne energije.

Dekadne števec uporabljajo kot merilnike aktivnosti, največkrat pa v zvezi z enokanalnimi impulznimi analizatorji v scintilacijskih spektrometrih. Njihova uporabnost v laboratorijih in za industrijske namene je zelo velika in vsestranska. Lahko jih uporabimo v zvezi z meritvami kratkih časov, v digitalnih mernih napravah (voltmetrih, ampermetrih itd.), za hitro štetje v zvezi s svetlobno občutljivimi električnimi elementi, itd.

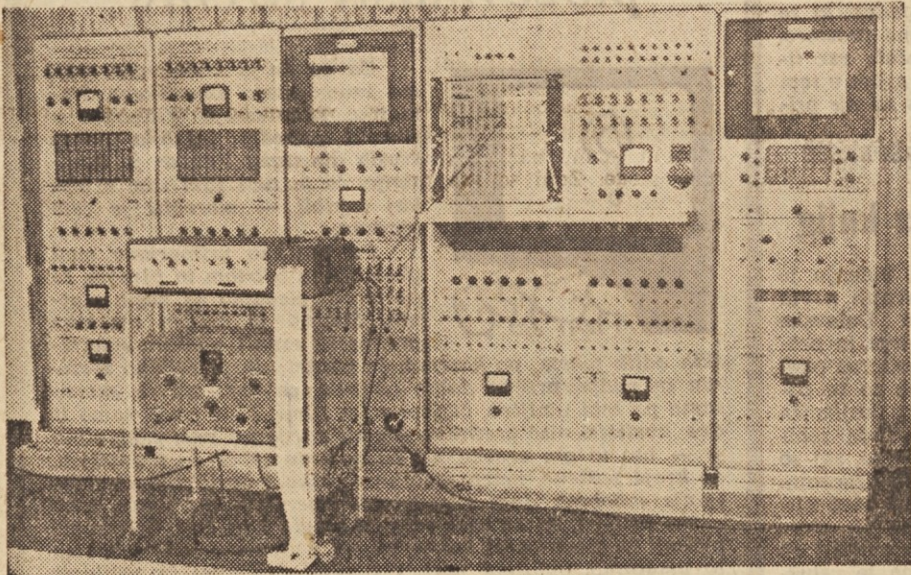
To je kratek, toda značilen pregled le majhnega dela naše dejavnosti, prizadevanj ter dosedanjih uspehov na področju jedrske elektronike. Kateri uspeh je pri tem večji, je težko reči. Gledano v celoti pa lahko ugotovimo, da — zahvaljujoč se delu naših elektronskih strokovnjakov — ne zastajamo za splošnimi razvojnimi težnjami na področju jedrske elektronike v svetu. Dosedanji rezultati, ki smo jih dosegli na tem področju, pa so tudi porok za nadaljnje uspehe.

Mednarodna konferenca o jedrski elektroniki v Beogradu v pogledu izmenjave mednarodnih izkušenj ni bila pomembna le za naše strokovnjake, temveč za splošen razvoj jedrske elektronike v svetu in za mirnodobno uporabo jedrske energije nasploh.

f. s.

22 brodarjskih društev in sekcij v naši republiki vključuje blizu 5000 članov, ki imajo na razpolago nekako 250 plovnih objektov. Ti čolni, kanuji, jadrnice in kajaki, so vsi izdelani iz lesa oziroma v kombinaciji lesa in platna. Minuli teden pa so na Zbiljskem jezeru pri Medvodah slovesno splavili prva dva v naši državi izdelana čolna iz plastične mase. Tovrstni plovni objekti se odlikujejo po veliki trdnosti, v primerjavi z lesenimi so precej lažji, primerni so za serijsko izdelavo stroški za vzdrževanje pa so minimalni. Po prvih predračunih bi 4-5 metrov dolg čoln iz plastične mase (poliesterska smola) veljal okoli 130.000 dinarjev ali najmanj tretjino manj, kot pa stane lesen čoln enake velikosti.

Elektronski računski stroji predstavljajo v jedrski elektroniki najbolj zahtevne naprave. Tudi take stroje že gradijo naši strokovnjaki. Na sliki: analogni računski stroj, ki so ga izdelali v Nuklearnem inštitutu »Jožef Stefan« v Ljubljani

je začela 15. maja, zaključena pa bo danes, prebrali čez 180 referatov in strokovnih poročil. Posvetovanja se je udeležilo čez 300 vodilnih elektronskih strokovnjakov in znanstvenikov iz blizu 30 držav ter več mednarodnih organizacij s področja jedrske energije. Njihovim referatom se bodo pridružili tudi referati sodelavcev elektronskih oddelkov naših nuklearnih inštitutov iz Beograda, Zagreba in Ljubljane. Zvezna komisija za nuklearno energijo je povabila k sodelovanju na tej pomembni mednarodni konferenci tudi naše druge ustanove in podjetja, ki se ukvarjajo z elektroniko, uporabno v jedrske namene.

NAŠI USPEHI NA PODROČJU JEDRSKE ELEKTRONIKE

Ob tako velikem mednarodnem zboru te znanstveno tehnične dejavnosti si je prav gotovo zanimivo ogledati naše uspehe, ki smo jih dosegli na področju jedrske elektronike. V času, ko uvajamo v našem gospodarstvu novo radioizotopno tehniko ter se pripravljamo na zgraditev novih jedrskih reaktorjev v naši državi in ko stojijo pred nami številni problemi avtomatizacije naše industrije nasploh, ima naša jedrska elektronika še posebno velike in odgovorne naloge. Zlasti bodoči razvoj naše jedrske energije postavlja pred naše elektronske strokovnjake vrsto zahtevnih nalog. To tako za razvoj in proizvodnjo standardne, kot tudi specifične elektronske jedrske instrumentacije.

Pred leti, v začetku razvoja naše jedrske znanosti in tehnike, smo bili glede jedrske elektronike popolnoma navezani na uvoz. Jedrske elektronske naprave pa niso le komplicirane, temveč tudi temu primerno na tujih tržiščih zelo drage.

V letih, odkar razvoj jedrske tehnike pri nas napreduje s hitrimi koraki, so elektronski oddelki naših jedrskih inštitutov uspešno osvojili in razvili tudi tehniko jedrske elektronike. Svoje znanje in izkušnje na tem področju so posredovali naši elektronski industriji, ki danes

tronskih računskih strojev itd. tudi v jedrski elektroniki uvajajo standardizacijo posameznih funkcionalnih enot.

Take funkcionalne sestavne enote gradijo na več načinov. Pri večjih in zahtevnejših elektronskih napravah po navadi gradijo take enote s posebnimi kontakti za zatikanje v kontaktne spojke, ki jih potem vežejo po funkcijskih shemah. Drugi način pa je uporaba pravokotnih montažnih plošč višine 10 cm, medtem ko lahko širino izberemo poljubno. Pritrditve in vezava teh plošč je normirana, v gradnji elektronskih jedrskih merilnih instrumentov pa imajo mnoge prednosti pred ostalimi načini gradnje. Predvsem omogočajo hitrejšo in enostavnejšo gradnjo. Posamezne enote pa lahko uporabimo pri različnih instrumentih. Če so pa te enote izdelane z enakimi napajalnimi in signalnimi lastnostmi, lahko z njimi po montažnem sistemu sestavljamo elektronske instrumente, ki so funkcionalno morda povsem različni. Razvoj na tem področju jedrske elektronike teži k temu, da bi izdelali sistem, ki bi omogočil hitro gradnjo jedrskih elektronskih instrumentov iz serijsko izdelanih sestavnih enot.

Številne funkcionalne elektronske enote, od katerih so nekatere razvili tudi v elektronskem odseku v Nuklearnem inštitutu »J. Stefan« v Ljubljani, lahko enako uspešno uporabimo pri avtomatičnih kontrolnih sistemih jedrskih reaktorjev, kot tudi v industrijskih, regulacijskih in upravnih sistemih. Zaradi večje uporabnosti so posamezne funkcionalne enote izdelane v obliki vtičnih enot, ki jih lahko, če se pokvari, hitro zamenjajo z rezervnimi enotami.

...VSESTRANSKA UPORABA FUNKCIONALNIH ENOT

Tranzistorske sestavne enote, ki so jih razvili, lahko uspešno uporabimo tako v merilnih instrumentih, ki prihajajo v poštev za instrumentacijo jedrskih reaktorjev kot tudi za najširše laboratorijske namene. Z zgrajenimi standardnimi elementi pa lahko sestavimo: linearne ojačevalnike, merilnike majhnih tokov, enoka-

KAKO PRIDOBIVAMO CEPIVO PROTI OTROŠKI PARALIZI KROTIILCI VIRUSOV

Laboratorij Higienškega inštituta Srbije na Torlaku pri Beogradu je razen medicinskih ustanov Sovjetske zveze edini proizvajalec živega cepiva proti otroški paralizi

Pred novim, pravkar dograjenim poslopjem sredi polja blizu Beograda je takole pripovedoval dr. Ljubinko Stojković, nagradjenec z lansko Oktobrsko nagrado za delo pri proizvodnji cepiva proti otroški paralizi: »Te male opice tu so naša največja dragocenost. Z njimi se začne proizvodnja cepiva. Ko je vse pripravljeno, opice prve dobijo zdravilo. Na njih preizkusimo kakovost vsake serije.« Samo februarja letos smo z živim cepivom zaščitili okoli 4,5 milijona otrok v naši deželi.

Ti otroci ne bodo nikoli zboleli za otroško paralizo, eno najstrašnejših bolezni. Če bi ne bilo tega cepiva, bi bolezen verjetno mnoge izmed njih že v zgodnji mladosti spremenila v hromce do smrti, v negibne ljudi s skrivenčnimi rokami ali nogami, kakor se je to dogajalo, dokler zaščita še ni bila mogoča.

Pred iznajdbo Sabinovega, živega cepiva so odkrili tako imenovano mrtvo, Salkovo; to je dajalo slabše rezultate v primerjavi z novim cepivom, ki ga za zdaj razen Sovjetske zveze edino naša dežela množično izdeluje.

Otroška paraliza kot bolezen je zavzela širši obseg šele po drugi svetovni

vojni, čeprav je bila znana že prej. Do leta 1940 so v naši deželi registrirali povprečno po sto primerov letno. Po letu 1953 se je število naglo zviševalo. Leta 1953 so ugotovili nad 700 primerov, leta 1956, ko je našo deželo zajela epidemija paralize, pa je zbolelo okoli 1400 otrok. Bolezen napada predvsem otroke med prvim in tretjim letom življenja. Znani so primeri popolnega ozdravljenja, večinoma pa prizadeti ostanejo hromi vse življenje.

Proizvodnja zdravila — tako so povedali strokovnjaki — se začne pri popolnoma zdravi opici. Živali dajo posebno injekcijo, ki jo uspeva, potem pa ji odstranijo ledvice. Ta žrtev je nujna, če hočejo pridobiti cepivo.

Ledvice obdelajo po posebnem postopku in napravijo iz nje osnovo, na kateri se kasneje razvijajo virusi otroške paralize. Na hranilno podlago, pridobljeno iz ledvic, ne polagajo pravih povzročiteljev otroške paralize, temveč posebno vrsto, ki kasneje, ko pride v telo, ne more povzročiti bolezni, vendar pa organizem spodbuja k proizvodnji tako imenovanih protiteles, s katerimi se organizem kasneje sam brani v primeru okužbe s poliomeliotičnimi virusi.

Iz ledvic ene opice je mogoče pridobi-

biti cepivo za zaščito deset do sto tisoč ljudi.

Vsako novo serijo redno in natančno pregledajo, preden jo pakirajo in pošljejo na kraj uporabe. Poskuse delajo na zajci in s kuni ter z drugimi živalmi. Poglavitne poskuse pa slej ko prej napravijo na opicah. Njihov organizem je — tako pravi dr. Stojković — bolj občutljiv kot človeški, zato je na ta način najlažje ugotoviti sleherno nepravilnost v cepivu. Vsako novo serijo preizkusijo približno na 50 opicah.

PROUČEVANJE VIRUSOV, KI POVZROČAJO MOŽGANSKO VNUTJE

Na virusološkem oddelku tega inštituta proučujejo že dve leti možnost izdelave proizvodnje živega cepiva proti poliomielitisu. Tega zdravila pri nas ne bodo verjetno nikoli uporabljali na široko, ker je le malo primerov te bolezni.

Injekcija tega cepiva povzroči zvišanje temperature, zato ga bodo prvi preizkusili na ljudeh, ki se bodo pristojevoljno javili.

V inštitutu že dlje časa pripravljajo zdravilo proti bolezni, ki pri nas ni bila znana vse do leta 1948. Ta mrzlica napada ljudi, ki imajo opraviti z živino, prenašajo pa jo vsaj pri nas v glavnem ovce. Bolezen ni posebno huda, vendar lahko širša epidemija za določen čas priklene na posteljo večje število ljudi.

Med pomembna dela na virusološkem oddelku tega inštituta sodi tudi proučevanje povzročiteljev možganskega vneta. Doslej so ugotovili, da v Sloveniji nastopa virus, ki ga najpogostejše prenašajo klošči in drug mrčes.

Do konca letošnjega leta bodo strokovnjaki zaključili tudi raziskave v zvezi s cepivom proti gripi, ki bo — tako sodijo — za naše razmere velikega pomena.

Le nekaj velikih medicinskih laboratorijev po svetu in oddelek tega inštituta zdaj proučujejo cepivo proti ošpicam. Naši strokovnjaki pričakujejo, da bodo delo zaključili nekako prihodnje leto. Morda jim bo kot prvim na svetu uspelo izdelati to cepivo.

N. VUCENIN

Cepljenje proti otroški paralizi s Sabinovim (živim) cepivom ni boleče. Namesto injekcije dobi otrok žličko sladkega sirupa s cepivom

»KAMENA DOBA?«

Po dolgih in včasih sebičnih ter kratkovidnih debatah so se naši športni delavci končno le zedinili, da je osnovna telesna vzgoja v prvi vrsti stvar šole; da je pomoč drugih telesnokulturnih organizacij sicer nad vse dragocena, da pa mora biti šola tista, ki mora skladno s svojim učnim programom poskrbeti tudi za harmonično telesno vzgojo otrok. Tako kakor se mora otrok v šoli naučiti brati in računati, tako naj tam pridobi tudi osnovno telesno kulturo, ki mu bo kasneje v življenju še kako potrebna.

Potemtakem v novi reformirani šoli telesna vzgoja ne more biti več samo »telovadba«, samo nekakšna koncesija, ampak vsem ostalim predmetom enakovreden predmet. Zda pa pogledimo, kakšna je ta naša šolska telesna vzgoja, ki smo ji zaupali harmonično telesno vzgojo mladine:

Na osnovni šoli »Frana Levstika«, ki ima dokaj ustrezne pogoje, je bilo v šolskem letu 1959/60 strokovno pregledanih 721 učencev. Rezultati natančnega pregleda pa so sledeči: 381 učenec ima okvarjeno prsnico, 115 jih ima povešena ramena,

426 štrleče lopatice, 164 ukrivljena hrbtenica — po grbljenost v obliki okroglega hrbita, 276 udrt hrbet v ledvenem delu, 288 odklon hrbtenice. Pri 330 učencih je bila ugotovljena prva stopnja notranjega spušenega stopalnega loka, 214 pa jih ima že popolnoma plosko stopalo. K temu dodajmo še 591 primerov drugih okvar stopala, predvsem okvar nožnega palca pri dekletih višjih razredov zaradi moderne obutve. Če vse številke zberemo, nam povedo, da je vseh okvar 2588 ali po 3,5 okvare na enega učenca.

Se podatek z neke druge šole, kjer je strokovna komisija ugotovila: 86% vseh otrok ima slabo telesno držo oziroma telesno okvaro.

Če so gornje ugotovitve strokovne komisije točne in če ti podatki zares drže, potem ne moremo drugega kakor pritegniti diskusantu na I. kongresu telesne kulture Slovenije, ko je dejal, da smo z našim praktično-raziskovalnim delom na področju šolske telesne vzgoje ne le v 17. stoletju, kakor pravijo nekateri, ampak v kameni dobi, kjer je bila izkušnja, tradicija, edino polžovo gibalo napredka.

Ze nekaj časa se med šolniki bje zagrizena borba, ki naj bi rešila usodo šolske te-

lesne vzgoje: dve ali tri ure telovadbe v tednu?

To je zdaj vprašanje! Kdaj bo reformirana šola pristopila k bolj radikalnemu reševanju problema telesne vzgoje mladine in ji zagotovila vsakodnevno udeleževanje v načrtnem, pre-mišljenem, sodobnem šolskem programu?

Toliko časa gotovo ne, dokler bo za telesno kulturo vseh 270.000 slovenskih šolarjev skrbel na Zavodu za napredek šolstva en sam namешčenec.

SILO

OBISK PRI ŽELEZARJIH V ŠTORAH

Lepi športni objekti, kakršnih ne premoremo mnogo • Poklicni športni referent • Načrtno delo

V Štorah je težko potegniti mejo, kje se začne in kje konča Železarna. Ko odhajš iz tovarne in je vratar-ska hišica že za teboj, si še vedno sredi industrijskih tirov in tovarniških lokomotiv in ko si potem že daleč tam gori sredi modernih stanovanjskih blokov, kjer spet srečuješ iste ljudi in se z njimi pomenjuješ o istih stvareh kakor poprej v tovarni, šele prav čutiš, da meje sploh ni, da je vse skupaj ena sama neločljiva celota, en sam velik organizem, katerega pljuča, srce in možgani so — Železarna.

Pet tisoč duš štejejo Štore. Kako bodo živeli, kako delali, kako se bodo zabavali, kaj si bodo zgradili, ali bo jutrišnji dan lepši in boljši — vse to je povezano z milijoni, ki jih ustvarjajo pod sajastimi dimniki.

Tudi šport!

Pobudnik — tovarniški komite ZK

Pred dvema letoma v okviru priprav za počastitev 40-letnice KPJ in SKOJ je tovarniški komite razpravljal tudi o športu, ki ga je treba v tem železarskem revirju bolj načrtno razvijati, že prej pa z zgraditvijo primernih športnih objektov ustvariti materialne pogoje za tak razvoj.

»Mladina je v prostem času prepuščena ulici in samemu sebi,« so ugotovili. »Ni dovolj, da jo vzgajamo samo z lepimi besedami in nauki, dati ji moramo možnost, da svoj prosti čas koristno uporabi, da najde pravo razvedrilo na športnih igriščih in da si tako že zdaj v mladosti usvoji koristne navade in potrebo po športni rekreaciji, ki jo je kasneje tako težko privzgojiti kot življenjsko potrebo odraslim.«

Sprejeli so sklep, da bodo v veliko udarniško akcijo za ureditev naselja, poleg zgraditve vodovoda in vrste komunalnih naprav, vključili tudi zgraditev stadiona in športnih igrišč. Poleg tega se je pripravljali odbor zavzel, da bo pri upravi podjetja skušal doseči ustanovitve posebnega delovnega mesta — referenta za športno rekreacijo v tovarni.

Lani so v tovarni razpisali delovno mesto športnega referenta. Nudili so mu stanovanje in dobili pridnega športnega delavca.

Ob robu gozda, poleg stanovanjskega naselja, so dogradili lep moderen stadion z lahko-atletskimi stezami, pod njim pa zdaj gradijo še kompleks igrišč za odbojko, košarko, rokomet, perjanico in druge igre. Dobrih sto metrov vstran, poleg velike, svetle telovadnice, ki čaka le še nekaj notranjih del, pa si nameravajo urediti še vadbeni prostor za redno vadbo na prostem. Če dodamo, da ob skrajnjem robu stadiona že stoji objekt za dvostezno-kegljišče in balinišče, ob katerem se bodo radi zbirali tudi starejši delavci, potem je podoba sodobnega športnega parka v Štorah v glavnem za-črtana.

Za šport mora skrbeti osnovna športna organizacija!

Do nedavnega so v Štorah, v skladu s splošno športno politiko, životali dve športni or-

ganizaciji: TVD Partizan in Športno društvo »Kovinar«. Decembra sta se obe združili, ne da bi čakali na priporočila Kongresa telesne kulture in brez kakršnihkoli dolgovernih in visokonačelnih razprav, združili v enotno organizacijo Partizan — »Kovinar« Štore. Ta zdaj združuje celotno športno dejavnost v Štorah. Izvolili so enoten upravni odbor, dolžnost tehničnega sekretarja pa je prevzel športni referent, ki ga je zaposlila Železarna. S tem smo že povedali, kje je osnovno delovno področje profesionalnega športnega referenta v Štorah: delo v osnovni športni organizaciji na terenu, v katero ima pristop sleherni državljan, ne glede na to, kje je zaposlen! Se pravi, da tu ne gre za udomačeno prakso sindikalnega športa kot ga drugod pod okri-

ZE DOBREGA POL-
TA JE ŽELEZARNA ŠTORE
MED TISTIMI REDKIMI
SLOVENSKIMI PODJETJI —
LAHKO BI JIH PRESTELI
NA PRSTE ENE ROKE IN
SE BI JIH BILO PREVEČ —
KI ZAPOSLUJEJO PROFE-
SIONALNEGA ŠPORTNEGA
REFERENTA.

ljem sindikata razvijajo znotraj tovarniškega kolektiva in ločeno od osnovne športne organizacije na terenu, temveč za načrtno okrepitev le-te, za poseg, ki naj zagotovi, da bo osnovna športna organizacija zaživela svoje polno življenje in da bo sposobna opraviti delo, ki ga je morala doslej opravljati komisija za šport pri sindikatu.

»S tem, da smo društvu pomagali na noge, okrepili njegov upravni odbor, preskrbeli profesionalnega strokovnjaka, zagotovili sredstva, s tem smo hkrati prenesli nanj tudi vso skrb in odgovornost, da on skrbi za razvoj takšnega športa, kakršnega potrebujemo.«

Športnemu društvu so izročeni v upravljanje tudi vsi športni objekti v Štorah!

Načrtne priprave za širše delo

Tine Veber je po zaslugi železarjev ena tistih belih vran, ki na Slovenskem opravljajo delo športnega referenta kot poklice.

»Zaenkrat delam samo z mladino in s tovarniško reprezentanco za vsakoletne Metalurške igre,« je pripovedoval, »čeprav se zavedam, da so naloge športnega referenta mnogo širše. Toda trenutne razmere so take, da si moram najprej vzgojiti kader dobrih športnikov, ki mi bodo v pomoč pri nadaljnjem delu. Iz teh športnikov bomo črpali amaterski kader vodnikov, trenerjev, inštruktorjev, brez katerih je vsako načrtno delo na širši osnovi nemogoče. Nobenega smisla ne bi imelo začeti že zdaj na široko privabljanje najširši krog ljudi, ko pa ni tistih, ki bi z njimi delali. Že zdaj ne moremo sprejeti k redni vadbi vseh pionirjev, ker ni vodnikov, da bi jih lahko razdelili v več oddelkov. V enega pa jih ne moreš vzeti vseh, saj jih je, rekel bi: kot solate!

Poprej je bilo tako, da se je v kakšni panogi zbralo nekaj fantov in je začel telati, potem pa, ko sta eden ali dva izmed pobudnikov odšla k vojakom, je takoj spet vse zaspalo. Zato je naša prva skrb: vzgojiti zadostno število aktivnih športnikov, da ne bomo v zadregi, če jih nekaj odide k vojakom ali kam drugam. Potem je tu še vprašanje prostorov. Za zdaj smo vezani še na stara igrišča in na staro telovadnico, oboje pa je mnogo pretesno, da bi lahko sprejeli več obiskovalcev. Ko se bomo preselili na nova igrišča in v novo telovadnico, bo seveda drugače.

Sicer pa sem prepričan, da je kvaliteten šport najboljša propaganda za privabljanje mladine v vrste športnikov in za ustvarjanje zanimanja za šport tudi pri starejših ljudeh. To zanimanje pri starejših bo treba še zbujati in ljudem hkrati privzgojiti potrebo po športni rekreaciji. Zaenkrat naši ljudje takšne potrebe še ne čutijo. V prvi vrsti pa jih je sploh treba pripraviti do tega, da bi prišli na stadion. Z atletskim društvom »Kladivar« v Celju smo se v ta namen že dogovorili, da bodo vrsto svojih kvalitativnih

prireditev in nastopov prirejali na našem stadionu. Potem ko bo led prebit in ko si bomo ustvarili lasten kader za širše delo, potem bo seveda treba v športno rekreacijo zajeti tudi odrasle prebivalce. Sicer pa — stvari, ki se jih bomo morali še lotiti, je nič koliko. Da bi ostal brez dela, se ni bati.«

Organizacijsko je Partizan-Kovinar razdeljen v sekcije, predsednik teh sekcij pa tvorijo ožji tehnični odbor, ki je podaljšana roka športnega referenta in njegova najmočnejša strokovna opora.

Najštevilnejša je sekcija za splošno vadbo, ki pa vključuje tudi atletiko in namizni tenis! Sledijo ji nogometna, rokometna, košarkarska in kegljaška. Število rokometsev je v nekaj letih mesecih poraslo od 3 na 30; prav tako se razvijata košarka in odbojka. Kejljači hodijo zaenkrat kegljat v Celje, upajo pa, da bodo lahko že letos vadili na lastnem dvosteznem kegljišču, potem bo njihovo število gotovo še precej naraslo.

Slana novih gospodarskih instrumentov

Vse je torej kazalo, da ni v Štorah na poti k bogatemu športnemu življenju nobene ovire več. Pa je na lepem zaškripalo. Novi gospodarski predpisi tudi temu kolektivni niso prizanesli in so mu naložili precejšnje naloge. Zda so vsa prizadevanja usmerjena v to, kako čimprej prebroditi prehodne težave, kako si čimprej ustvariti lastna obratna sredstva. »Razumemo potrebe,« pravijo, »toda v prvi vrsti moramo poskrbeti za proizvodnjo. Ko tu ne bo težav, bomo laže odinili denar tudi za šport in za ostale potrebe kulturnega razvedrila. Do takrat pa si moramo pomagati z lastnimi rokami!«

Letos je kolektiv sprejel kot obvezo 35.000 prostovoljnih udarniških ur. V dobrih meri bodo to obveznost izpolnili že do konca maja. Dogovorili so se, da večino udarniških ur opravljajo v obratu. Na ta način ustvarjena sredstva pa potem porabijo za finansiranje gradbenih del.

Tudi v društvu škriplje

Trenutno ima športno društvo v blagajni še sto tisočakov od lanskega leta, kar zadostuje komaj še za dober mesec življenja. S tem denarjem mora plačati stroške vzdrževanja športnih objektov (elektriko, dva hišnika itd.). Od občinskega sveta

imajo sicer že dolgo obljubljeno; dobili pa niso nič. Od Železarne letos tudi še nič. Proračun društva predvideva za letošnje leto 3 milijone izdatkov. Pravijo pa, da si bodo lahko obdržali vseh deset prstov, če bodo dobili enega, ker je stiska za denar vsak mesec večja. Se sreča, da so športni objekti skoraj že pod streho in da imajo poklicnega referenta, ki žene vso stvar naprej, tudi takrat, ko zaškriplje in ko so povsod drugod začeli obupavati. Pri vseh težkih milijonih, s katerimi Partizan-Kovinar vestno upravlja, nima denarja, da bi kupil par copati!

»Hm, ste potemtakem tudi pri vas postali pesimisti?«

»Nismo! Zato ne, ker smo kljub takšnemu stanju še vedno najboljši v celjskem okraju...«

Stala sva ob robu stadiona. Lepa, skrbno negovana trava ni bila pokosena. »Nalašč smo jo pustili, da bi se malo bolj utrčila,« je dejal športni referent.

Iz vsake besede, še iz nemega pogleda, s katerim je ogledoval bodajo športno središče, je bilo čutili veliko ljubezen do vseh teh naprav.

Ko bo dograjeno...

Ko bodo težave v Železarni premistili...

Potem, ko ne bo težav...

Vseh težav najbrž ne bo nikoli konec. Preveč burno življenje živimo, da ne bi ob vedno novih željah, ob večjem hoteanju in večjih potrebah, vedno znova zadevali tudi ob težave.

Toda, če so se železarji v Štorah pred dvema letoma odločili, da bodo storili na področju telesne kulture korak naprej, če so se v to vztrajno zagrizli in dosegli tolikšne uspehe, da jih lahko postavljamo vsem drugim za zgled, potem bodo prav gotovo tudi ob zadnjih težavah našli možnost, da ta prizadevanja ne bodo obšla samo na pol poti. Saj je končno vse tisto, kar potrebuje društvo za svoje delo, namenjeno krepitvi in utrjevanju mladih ljudi, da bodo jutri na svojem delovnem mestu v Železarni krepkejši in spretnejši. Pa tudi železarjem samim rekonstrukcija strojev ne more nadomestiti porabljenih življenjskih sil, če ne bi hkrati skrbeli tudi za rekonstrukcijo samega sebe.

Pa kaj bi govorili mi!

Doslej so govorili železarji sami. Znali so postaviti stvari na pravo mesto.

Se bomo prišli k njim, da bi lahko pripovedovali o njihovih uspehih tudi drugim.

MILAN MAVER

PROIZVODNA GIMNASTIKA

4

TRI OSNOVNE OBLIKE ŠPORTNE AKTIVNOSTI V DELOVNIH KOLEKTIVIH

Ko hočemo govoriti o proizvodni gimnastiki, ki je tretji pomemben člen telesnokulturne dejavnosti delovnih ljudi v proizvodnji, moramo že ob začetku ugotoviti, da imamo prav pri tej doslej še najmanj izkušen. Proizvodna gimnastika ni v celoti sorodna z ostalo športno rekreacijo, saj ima poglobljen namen vplivati neposredno na delovno zmogljivost in s tem na delovno storilnost. Zaradi tega mora biti program te gimnastike izdelan premišljeno in v vsakem primeru posredovan ob polnem upoštevanju znanstvenih doganj o fiziologiji in psihologiji dela.

Znova smo primorani ugotoviti, da v tej dejavnosti pri nas še nimamo skoro nobenih izkušenj, navzlic temu, da vemo, da je ponekod v zametju že močno razširjena. Prav na podlagi te razširjenosti lahko sklepamo, da je na moč pomembna, dasiravno za sedaj še ne bi mogli dati zanj izčrpnih navodil. Teh zlasti ne zato, ker bo treba izkušnje in prakso od drugod temeljito pre-motriti in šele zatem izdelati program, ki bo ustrezal našim potrebam in razmeram. Pri tem moramo upoštevati, da je proizvajalec pri nas hkrati tudi upravljelec in da tako proizvodna gimnastika v naših pril-

kah ni in ne more biti samo nekakšen obvezen ukrep, ki bi povečal zgolj delovno zmogljivost sicer nezanimajočega delavca. Navzlic temu pa vendarle lahko povemo, kaj je proizvodna gimnastika in v čem je njen pomen.

Vtem ko goje delavci vse druge rekreativne dejavnosti v svojem prostem času, pride proizvodna gimnastika na vrsto med rednim delovnim časom in je zato obvezna. Če je obvezna pa zato ni za vse enaka. Beseda gimnastika pove, da delavci v za to namenjenem odmoru delajo določene vaje, določene telesne gibe. Te vaje so dobro utemeljene in preračunane glede na obremenitev posameznih mišičnih skupin in sklepov pri posamezni vrsti dela. Če vzamemo delavca, ki z venomer ponavljajočimi se gibi streže stroju ali naglo opravlja posamezne storitve pri tekočem traku, pač ni težko ugotoviti, da se po določenem času toliko utruja, da njegovo delo ni več dosti hitro in tudi ne kvaliteto. Pri kakem drugem delu pride spet do nezadostne prekrvavitve posameznih delov telesa ali do utrudljivih drž, kot je n. pr. sedenje z naprej sklonjenim trupom, kar povzroči razen takšnega počutja še celo vrsto nevarnosti, ki imajo skupaj močan vpliv

na zmanjšanje zmogljivosti in s tem na zmanjšano storilnost.

Na podlagi študije posameznih delovnih mest izdelava tovarniški referent za proizvodno gimnastiko kompleks takih vaj, ki povzročajo, da pride do sprostitve najbolj obremenjenih mišičnih skupin. S pomočjo teh se mišice prekrvave, poveča se presnova in delavec je spet usposobljen za intenzivno delo, ki ga sedaj zaradi kratkega aktivnega oddiha tudi psihološko ne utruja. Tako, vidimo, se ravna izbira vaj po opravljeni posamezni in takisto tudi trajanje ter vmesni presledki. Proizvodna gimnastika ima tako osnovni namen obnoviti moč tistih delov telesa, ki so pri delu izpostavljeni največjim obremenitvam. Za sedaj ni znano, da bi se proizvodna gimnastika bavila tudi z ekonomičnostjo gibov pri posameznih delovnih operacijah, kot menijo nekateri pri nas. Osvajanje ročnih spretnosti, pravilno ravnanje z orodjem, smotnost gibanja in podobno sodijo slej ko prej v učni proces.

Vse, kar smo povedali zgoraj, se nanaša predvsem na povečanje delovne zmogljivosti. To pa je le končni rezultat mnogostanskega učinka proizvodne gimnastike. Pogledimo v kakšnem smislu vpliva ta še na de-

lavca. Nedvomno je na prvem mestu psihološka sprostitve, s tem obnova moči in hkrati odstranjevanje fizične neudobja. Znano je, da so nekatera delovna mesta navzlic mehanizaciji in avtomatizaciji, ali prav zaradi nje, posebno težavna. Kako veliko vrednost ima lahko sredstvo, ki stori tako delo manj težavno, se skoraj ne more oceniti. Na drugem mestu je zelo močan vpliv proizvodne gimnastike na odpravljanje poklicnih telesnih hit in na tretjem zmanjšanje nevarnosti pri delu. Oboje ima neprecenljivo vrednost predvsem za delavca samega. Ker naj bi bila v naših družbenih odnosih skrb za človeka na prvem mestu, bomo ob uvedbi proizvodne gimnastike še posebno gledali na gornje čimtelje, saj slednji potem že sami po sebi vplivajo tudi na povečanje delovne storilnosti.

Ko ugotavljamo, da pri nas proizvodna gimnastika še ni prišla niti v začetno fazo svojega pohoda med delavstvo v industriji, moramo znova poudariti njen izreden in vsestranski pomen. Ob splošnem napredku, ki ga doživljamo na vseh področjih, gotovo tudi ta del skrbi za delovnega človeka ne bo mogel ostati več dolgo zanemaren.

M. JELOČNIK

osmi dan tedna

PREVEDEL UROŠ KRAIGHER

»H kolegu, da skoncava tisti motor.«
»Vrag naj vzame ta tvoj motor.« je rekla Agnjeska. Zasmejala se je. »Kar naprej samo ta motor pa motor. Rada bi te že enkrat videla na njem.«

»Moram mu zamenjati sklopko,« je rekel jezero. Odvrzel je brisačo, sedel na posteljo in si začel preobnavati čevlje. Trenutek si je dal opravka z vezalkami, potem je vzdignil glavo. »Saj ti tudi ne bi bila pametna, če bi morala deset let voziti istega potnika. Misliš, da je moj motor bolj neumen? Vložil bom sklopko in v nedeljo se odpeljem k zaročniku.«

»Ne razburjaj se. To poslušam že tretji teden.« Usedla se je na okensko polico in začela zviniti z nogami. »Radovedna sem, kaj bo tokrat iz tega.«

»Poslušaj, Agnjeska,« je rekel Zawadzki. »Če je tisto res, kar mi pišejo; če je res, da me vara, jaz jo bom tako po glavi, da je nobena bolnišnica ne bo sprejela.«

»In potem?«

»Ne vem.«

»Jo imaš rad?«

»Boli kot si ti misliš.«

»In zato moraš delati take neumnosti?«

»Zato.«

»Če je ne bi imel rad, kaj bi naredil?«

»Preprosta stvar: živel bi z njo naprej.«

»Torej, kaj boš imel od tega?«

»Veliko.«

Zamahnila je z roko in se nagnila ven. Na cesti, pred vhodom v nočni lokal, se je nekaj godilo. Nekdo je rjul z norim glasom:

»Jaz mu bom že dal brata ubovca.« Jaz mu bom že dal brata ubovca. Nebo je gledalo Agnjeski v oči z dvema obrazoma: s svojim in iz luči; v obeh slikah so bile zvezde majhne, nerealne. Agnjeska se je zdržnila: Zawadzki ji je položil roko na ramo. Pogledala ga je in je šele privrkljato opazila, da ima možak, ki stoji pred njo, zelo grenka usta in da se mu po čelu sekajo trde brazde.

»Poslušaj,« je rekel. »Veš te v bistvu vse enake in zategadelj nima smisla pogovarjati se z vami. Ampak eno ti povem: človek hoče imeti kaj samo zase, tu se ne da nič narediti. Če to ni tovariš ali katera od vas, potem je dobro imeti vsaj tisti svoj smrklavi občutek časti. Ko smo sedeli v oflagu, so nekemu dečku sorodniki pisali, da se njegova dekle vlačijo z Nemci. V oflagu je dolgočas. Vsi so vozili po fantu kakor kleparjev pomočnik po hišnici. Saj to ni nič, so mu pravili, nič si ne jemljí k srcu, Mietek. Ko se vrneš in se bosta poročila, si boš obesil nad posteljo Bitko pri Grunwaldu. Samo pogledal jo boš, pa ti bo lažje. Tam so jih oni dobili od naših. Tisti fant je kar norel od besnosti, končno je rekel: »Nič zato, jaz ji bom že pokazal.« Pa če bo ta vojna tridesetletna? Uredil bom to reč v dveh tednih, je dejal in naslednji dan ga ni bilo več. Cel mesec smo nekako skrivali, da ga ni, potem pa se je vrnil. Stvar je urejena, je rekel.

Agnjeska, dvakrat je šel čez tri meje, ker je šel daleč naokrog, in to samo zato, da je lahko tisti cipici vtaknil noter steklenico in jo potem z grebljico razbil. Norec je bil, držl, ampak jaz ga imam rajši od drugih.«

Obrnil se je. Iz omare je vzel drug suk-njič in ga začel oblačiti.

»Kaj se je zgodilo z njim?« je vprašala Agnjeska.

»S tistim fantom?«

»Da.«

Neprijetno se je nasmejäl.

»Preprosta stvar,« je rekel. »Tisto, kar je naredil, zanj ni bilo prijetno. Saj bi si bil lahko od kod dobil kakšno pištolo in jo ustrelil. Potem ga je to na nekakšen način ves čas preganjalo. Vlekel se je po taborišču in pravil: »To bo pomnila vse življenje.« Zblaznel je. Z britvijo si je prerezal vrat. V latrini. Lahko noč. Kje pa je Gregor?«

»Ne vem,« je rekla Agnjeska. »Gotovo kje piše.«

»Se zmeraj čaka nanjo?«

»Se zmeraj.«

»Tudi lepa reč,« je rekel Zawadzki. »Lahko noč.«

Odšel je; na stopnicah so močno odmevali njegovi koraki; tekel je kar čez več stopnic kot kak pobli. Hrupna zadeva na ulici je bila že skoraj ponehala. Pijanci so se zdaj objemali. »Pa počemu vi takole delate z mano, gospod Witek?« je jecjal eden. Imel je mladosten glas. »Takšno je življenje, je odgovoril drugi. »No, potem je vse v redu,« je dopolnil tretji. Potegnili je oba k sebi in ju predstavljali. »Seznaniša se, gospoda: moj tovariš iz vojske, moj sošolec.«

»Ah,« je rekel prvi in se zahihital. »To smo potem vsi naše vere...« Vsi trije so se pri-jeli pod roko in se napotili preko zvezdnatega neba, ki se je zrcalilo v lužah.

»Konec,« je pomislila Agnjeska. Zaprla je okno in sedla k mizi.

Oče je stopil v kuhinjo. Obleden je bil v star jesenski plašč iz domačega blaga. Na glavi je imel temen klobuk, okrog vratu ovit bombažni šal. Nobena od teh reči ni bila niti malo skladna z ostalimi.

»Po Gregorja grem,« je rekel. »Mama je čisto histerična.«

»Kje ga boš pa iskal?« je vprašala Agnjeska. Zraven nje je bil videti kot suh grm zraven mladega drevesa. Gledala ga je izpod stisnjenih vek. Nenadoma so njene svetle oči ugasilile kakor iskra, če jo zastre roka.

»Ga misliš potegniti iz beznice?«

»Da,« je rekel. Prestopil se je z noge na nogo; roke je, kdo ve zakaj, prekrizal na hrbtu. Poskušal je dati svojemu uvelomu obrazu izraz odločnosti. »Potegnili ga bom iz beznice in take mu bom povedal, da bo imel dosti vsega.«

»Stefan,« je zaklicala mati s slabim glasom, »a še ne greš?«

»Ja,« je rekel, »saj že grem, ljuba.« Po pravil si je klobuk in se obrnil k izhodu.

»Trenutek,« je rekla Agnjeska.

Stopila je k vratom in jih zaprla.

»Če ga boš sploh našel,« je rekla. S silo je posadila očeta na stol in mu vzela klobuk iz rok. »To ne bo lahko,« je rekla. »Pa tisto tvoje govorjenje tudi ne bo prav nič zaleglo. Jutri bo spet pil. Pusti ga.«

»Zakaj?«

»On je zdaj čisto sam.«

»Zakaj?«

»Zaljubljen je.«

»Saj ima vendar starše, dom, sestro.«

»Ničesar nima razen trpljenja.«

»Kakšnega trpljenja?«

»Njegova stvar, ne najina.«

»Kar mirno naj sedim tu in čakam, ko se moj sin vlačí po beznicah?« Oče je vstal in segel po klobuku. S pestjo je udaril po mizi. »Do hudiča,« je rekel. »Grem, s silo ga bom pripeljal domov.«

»Domov,« je ponovila Agnjeska. »Domov, kjer mama stoka in stoka brez prestanka, ti pa sediš s svinčnikom v roki in računaš, kako si pred petnajstimi leti s svojo plačo lahko kupil šestdeset litrov žganja, zdaj pa samo dvajset. Domov, kjer nima zase niti najmanjšega mirnega kotička. K staršem, ki do današnjega dne ne morejo razumeti, na kakšen način se jim je posrečilo, da so se drug od drugem predolgočasili skozi nekaj več kot dvajset let. Domov, kjer med križem in Stalinovim portretom v bistvu ni nobene razlike, ker niti eden niti drugi ni popolnoma razumljen. V tak dom ga hočeš pripeljati?«

Molčal je. Sedel je negibno, s sklonjeno glavo. Na kolenih je sklenil roke in jih tako stisnil, da so postale bele kakor roke mrliča.

»Kaj naj storim?« je rekel čez hip. Segel je po klobuk in ga spet odložil. »Kaj naj storim?« je ponovil. »Jaz bi vam hotel samo najboljšo...«

»Ne kisaj se,« je rekla. »V nedeljo pojdeš ribe lovit. Po Gregorja pa grem jaz.«

Vzela mu je klobuk iz rok in odšla v predsobo. Obklela si je plašč in vtaknila ključke v žep. Oče je moledoval:

»Pridi hitro... O bog, ko bi bila že kmalu nedelja...«

»Če bi prišla h Gregorju ona,« je rekla Agnjeska, »naj pusti zanj vsaj kakšen listek.«

»Agnjeska,« je rekel oče, »kaj pride ona kdaj k njemu?«

Obstala je med vrati.

»Ne.«

Stopila je na cesto. Nebo je bilo že povsem temno. Mesto se je pogrezalo v spanje, nepremično obrnjeno v ostrem lesku zvezd.

III.

»Je,« je pritrdil vratar Angleški in se ji nasmešnil. Čisto spredaj je imel precejšnjo škrbino, ki je dajala njegovemu obrazu izraz brezskrbne navihanosti. »V baru, pri točilni mizi stoji. Samo, kako se boste prerinili do tja? Takšna gneča je danes...« Odšel je, ker je nekakšna hrupna družba začela z vso silo razbijati po vhodnih vratih.

Agnjeska je stopila v dvorano. Tu je bilo temno in soparno; z nizkega stropa so svetlele drobne luči v obliki zvezd. Pri plesišču je morala počakati: ljudje, ki so plesali stisnjeni na nekaj kvadratnih metrov, so si hodili po nogah in se neprestano zadevali drug od drugega; pri tem so vsak hip drug drugega prosili oprostčenja in izmenjavali poklone. Zenske, enotno oblečene in dišeče vse po isti poceni »Poemi«, so naslanjale glave svojim partnerjem na rame, pod stropom je visel oblak dima, nakodrani pevci refrenov je cmokavo grullil nekaj o slovesu. Eden od natakarev je rekel Agnjeski: »Odmaknite se no, gospodična, na poti ste mi...« Pogledal ji je od blizu v obraz; mlad je bil, temne polti in čedne postave; svetil se je od brilantne in od zlatega zoba. »Da,« je rekel z obžalovanjem. »Se zgodi...« Začutila je, da zaudarja po alkoholu; njegova brilantna je bila tako močna, da je celo v tem na gosto zakajenem zraku puščala za seboj cel pramen vonja. Obilen saksofonist s pianim, značilno zabuhlim obrazom, kakršne imajo muzikanti, ki že leta in leta igrajo v nočnih lokalih, je s pičlim uspehom posnemal ameriške saksofoniste. Ena od pianih žensk se je histerično smejala in z roko stiskala ramo svojega plesalca; njena roka je bila bela, široka kot plavut, z okroglimi, polnimi prsti; Agnjeska se je nepriaznljivo nasmešnila. Kar naenkrat je bilo plesa konec in desetine ljudi s potnimi obrazi se je mimo nje vrnilo na svoje prostore. Zaznali so pijanec na plesišču je zaklical: »Še!« Dve ženski sta ga potegnili k mizi. Luči so zagorele: muzikanti so si brisali čela in odlagali instrumente.

»Gospodična, taki ste kot Mona Lisa,« je nekdo rekel Agnjeski za njenim hrbtom. »Imate mogoče zato tako žalosten obraz, ker tudi vi — kakor ona — nimate majčkeno, prekrasne urice znamke »Tissot?« To je zavdevi bi se midva eventualno lahko kaj pomenila...«

Stopila je k točilni mizi. Gneča je bila nepopisna: ljudje so kričali, peli, se smejali, zmerjali, pili bratovščino, se poljubovali in si stiskali roke. Za pultom sta se zvijala dva barska natakarka v belih predpasnikih. Eden od njiju je bil nizek in suh, gibčnega in vse-selega obraza, drugi je bil visok in značilnost njegovega obraza je bil neprediren mir.

Pri delu s kozarci in šilci za žganje je bil resen kot kamen; k postrežbi vsakega klijenta se je pripravil kakor kirurg k operaciji, globoko prepričan, da se bo vse dobro izteklo, skladno z voljo njegovih rok in možganov. Na obupno klicanje pijancev sploh ni reagiral: delal je po svojem, izredno preciznem načrtu.

Končno se je prerinila do Gregorja. Sedel je prav na koncu točilnice, tam, kjer se je ponikljana plošča v lažnem loku končala. Z vodenimi očmi je gledal predse in molčal. Presenetljivo močno ji je bil podoban; visok kakor ona, lase, ki jih ne bi bilo mogoče odločno označiti niti za temne niti za svetle, kakor njene, in tudi njegove oči so spreminjale barvo po vremenu: od sinje-modre do temnozeleno. Obraz je imel zabuhel, nos kratak; brazde so mu potegnile usta navzdol. Glava mu je slonela na dlani, Agnjeska se je dotaknila. Zdrnil se je.

»Je prišla?« je vprašal.

»Ni izključeno, da imaš prav,« je rekel. Primaknil si je kozarec z vodo: »In kaj sledi iz tega?«

»Ima me, da bi spila s tado kaki dve šilci,« je rekla. »Samo ne bi rada imela opravka z mrličem kakor predčerašnjim. Me lahko povabiš?«

»Ne vem, če lahko,« je rekel. »Ampak povabil me te.« Nagnil se je k natakarku. »Dajte, natočite,« je zašepetal v zaupnem tonu. Ujel je svoje šilce in trčil z Agnjesko; izpila sta. Pogledal jo je z očmi slepca. »Torej je le ni bilo,« je rekel. Njegov glas je bil trezen in Agnjeska je spoznala, da se Gregor zaman poskuša napiti.

»Ne,« je rekla. »Ni je bilo.«

Zasmejal se je.

»Vem, tudi brez tebe vem,« je rekel. »Pa ne veš, počemu za hudiča jaz vprašam?«

»Vem. Ampak nje ni bilo.«

Pokimal je. Veseli natakark je vprašal:

»Nalijte, prosim,« je rekla. Natakark je nallil in odšel. Gregor je molčal. Dva starejša gospoda sta si napijala. »Pijva bratovščino. Jaz sem Wacek, pa ti?« »Jozek.« »Kateri Jozek? Pilsudski?« »Ne.« »Oni drugi?« »Tudi ne. Jozio Kwiatkowski.« »No, potem pa cin-cin.« Orkester je igral tango; Agnjeska je odmaknila zaveso, ki je delila bar od dvorane, in pogledala po parih. Nizek človek, ki je stal zraven nje, je rekel: »Jaz odpotujem. V tej deželi je mogoče biti samo pijanec ali junak. Normalni ljudje tu nimajo kaj početi. Adieu.« Plačal je in odšel.

»Je danes četrtek?« je vprašal Gregor.

»Je že kar petek.«

»Do nedelje,« je rekel. »Da bi le vzdržal do nedelje. Takrat se bo vse razčistilo: ali — ali. Tako je povedala: en teden potrebuje za premislek. Ostala sta še dva dneva, trije, če ne pride do nedelje zvečer, pomeni, da je konec... In potem...«

»Kaj potem?«

Vzdignil je glavo in ji pogledal naravnost v oči. Pomolčal je za hip.

»Nič potem,« je rekel. »Živel bom naprej. Saj to je ravno najhujše.«

»To še ni najhujše, če ima človek petindvajset let,« je rekla Agnjeska.

Naježil se je.

»Le kaj to dokazuje?« je rekel. Na njegovem obrazu se je pokazal izraz maščevanja.

»Razen tega pa: kdo ima danes petindvajset let? In kaj potem? V čem naj mi ta zavest pomaga? Menda ne boš tako neumna, da bi mi šla zdaj pravit, kako imam življenje in vse še pred sabo in tako dalje. Niti enega človeka ni na svetu, ki bi zares to verjel. Vsako dobro človeško čustvo je sveto in nobene garancije ni, da se bo človeku hotelo še enkrat v življenju norce briti in dajati drugemu človeku prav tako veliko, saj za to konec koncev gre. Dajati vse od sebe, saj prav tako imenujete vse te irigatorje, gumijaste kapice in izpraskanja. Je tako?«

»No, in?«

»Pri Slowackem, se mi zdi, nekdo vpraša: »Je duša luč, ki nikoli ne dogori?« Pred vsakim človekovim dobrim čustvom je treba poklekati kakor pred svetostjo, kakor pred zvezdo. Treba ga je držati in nositi varno, a če je to vsaj iskrica, je treba pihati in pihati, dokler ti ne zmanjka sape. To je dvajseto stoletje, Agnjeska: Izdola stanuje v bordelu, Tristan pa na vogalu pije z zvodniki. Dandanes imajo ljudje malo časa za velika čustva; zjutraj skočijo pokonci, posrebljejo po mlečnih zajtrkovalnicah tiste svoje župice, se prerivajo po tramvajih, kupujejo v blagovnicah poceni pohištvo na obroke, se prepirajo s sprevodniki za pet gro-

Interpretatorja glavnih vlog v filmu »Osmi dan tedna«: Sonja Ziemann in znani poljski filmski igralec Zbigniew Cybulski

»Se po enega?« Ne da bi čakal na odgovor, je nallil — njegov hip je imel hitrost zvoka — in izginil med steklenicami. Orkester je spet zaigral; tisti, ki so sedeli, so začeli lesti z visokih stolčkov in se prerivati proti plesišču.

»Saj sem rekel, da ne bo prišla,« je rekel Gregor. »Najhujše so noči, Agnjeska. Zaprem oči in takrat jo vidim; roke izteguje in mi pripoveduje nekaj, česar ne morem ne silšati ne razumeti. Zdi se mi, da ona pri sebi do-

ma prav tako gleda v temo in pošilja molitve meni, kakor jih jaz pošiljam njej. Ko pa odprem oči, vidim samo košček postelje Zawadzkega in košček stropa. Slišim, kako kaplja iz pipe. Kaj ne morete popraviti tiste- ga iztoka? In že spet ležim ure in ure, ne da bi za en sam hip zaspal. Kadar se pred hišo ustavi taksi, vstanem iz postelje in grem k oknu. Zdi se mi, da bo ona stopila iz takšja in prišla k meni in takrat bo te mučilnice konec. Stejem korake na stopnicah, sence, glasove. Boste jutri popravili pipo?«

»Bomo.«

Umolknil je. Nastavil je obe šilci.

»Dajte, nalijte,« je rekel. »Pa kakšne vode bi dali...«

»Mogoče je pa že dovolj?« je rekel natakark. Vprašujoče je pogledal Agnjesko. Od-

kimala je.

šev in tako dalje. Poklekovati — je rekel — poklekovati. Življenje ne daje nobenih jamstev za prihodnost. Vsakomur, kdor pravi: »Pusti to, čez nekaj let pride spet kaj drugega,« bi bilo treba pljunuti v obraz. Kaj pride? Kdaj pride? Vsaka sreča pride po hudi poti.«

Umolknil je in pomignil natakarku. Gledal je v nalliti šilci, ko je oni že odšel. Nekakšna ženska, ki je sedela za nekaj visokih barskih stolčkov naprej, je pela: »Jaz sem tako majhna...« »Ampak široka,« je rekel s trdnim prepričanjem možki glas. Zenska je prenehala peti; nagnila se je nad kozareček in žeberala nekaj nerazumljivega sama pri sebi. Saksofonist je spet poskušal posnemati Američane. Veseli barski točaj je ošinil Gregorja s pozornim pogledom.

»Kavice?«

Zbudil se je.

»Kakor hočete,« je rekel, »ampak potreben vaš trud ni: danes se tako ali tako ne bom napil.« Obrnil se je k Agnjeski: »Hočeš kavo?« Pokimala je. »Pa daj dve kavi,« je rekel Gregor. Točaj se je vrnil in postavil prednju dve skodelici. Gregor je poskusil in otožno pokimal z glavo. »Tudi kavica je lumparija,« je rekel.

Veseli natakark je razširil roke,

»Take čase imamo,« je rekel. Odšel je. »K vragu s časi,« je rekel Gregor. »Tudi nekakšen idiotski mit...« Obrnil se je k Agnjeski: »Neka misel mi je prišla v glavo.«

»Povej.«

»Rad bi kdaj nekaj napisal.«

»Knjigo?«

»Knjigo.«

»O ljubezni?«

Nenadoma je bušil v smeh in gubice okrog njegovih oči so postale bele.

»O, to pa ne,« je rekel. »Pisati karkoli o tistem, se pravi osmešiti se. Vsa literatura o ljubezni, vsaj doslej, je samo en veličasten drek. Kaj pa ima to skupnega z ljubeznijo, za božjo voljo? Rad bi bral kaj o sebi in o svojih čustvih, kadar ležim že dvajseto noč brez spanja in buljim v strop. Kar je bilo o tej temi napisanega, vse to je medlo kakor baker proti soncu. Edino pri Dostojevskem je bilo mogoče malce več resnice, ampak od njegove ljubezni človek od-

mika roke kakor od razbeljenega železa. Tudi ni za današnjega človeka. Niso več tisti čaše.« Nagnil se je k Agnjeski in jo ujel za roko. »Poslušaj,« je rekel. »To je nekaj čisto novega: zgodba dveh ljudi. Nič jih ni bosta imenovala po imenu, pa tudi prilmkov si ne bova izmišljala...« Vendar je bil nekoli pijan in se mu je jezik malo zapletal njegov dih je bil vroč. Govoril je: »Da, nekaj čisto novega. Zgodba dveh ljudi, ki sta se srečala na slabem kraju življenja. Samo tega še ne vem, kdo sta pravzaprav. To moram določiti, razumem? On mora biti navaden, zelo navaden; ona najbrž tudi, sicer pa ne vem... Deniva, da je on preveč pil in delal neumnosti, gre tako? Kaj je bilo sicer mogoče početi dobrega v tem času, kakor popivati in počenjati neumnosti? Pijanica na Poljskem obravnava po posebnih zakonih, pijanost je postalo kakor nekakšna vrsta nove, posebne morale. Če kdo pije, vsak ve, da ga pač nekaj grize. Ampak pustiva to, naj se vrnem k stvari... Pa ona? Vrag vedi, kakšna mora biti ona. Veliko je morala doživeti; da, da, veliko mora imeti za sabo, nekako mora biti zamorjena ali zagrenjena. Ko se kaj začenja, je naravnost težko verjeti, da gre tokrat za nekaj zares dragocenega. Možakar se začne vdati pijaci, ker hoče vse to v sebi brž uničiti: trpljenja ga je strah in tako dalje, pa tudi ona pije, dela škandale, za sabo ima košček slabega življenja. Ampak nekaj je vendarle v vsem skupaj, nekaj je; nekeje na sedmem dnu cele te štorije mora biti nekaj dragocenega, nekaj dobrega in onadva se hočeta nekako dokopati do tistega, za vsako ceno se hočeta. Zemlja je nagusna, življenje je komičen majhen pekel, ampak nekeje globoko pod to skorjo teče razbeljeno železo. In onadva na silo montirata tisto zgodbo; pa ko jima razpade tisočkrat na dan in tisočkrat na uro, onadva tisočkrat začenjata od kraja. Mogoče bi celo bilo vse dobro konec koncev, kdo pa ve. Toda začnejo jima pomagati ljudje.«

Nenadoma se je zravnal in je odrinil Agnjeskino roko.

»Ljudje,« je rekel. »Prekleti, bedasti ljudje, ki jim je zmeraj lastnega pekla premalo, pa se vrtikajo še v tujeja. Ljudje, ki začnejo vse to otipavati s svojimi spotenimi rokami: šepetajo, urejujejo, pomagajo, vlečejo ju v stran in ju informirajo drugega o drugem.«

»A veš,« pravijo njemu, »da je ona živila s tem in s tem?« »A veš,« pravijo njej, »da je on sedemindesetdeset leta v Mysliborzu ubil načelnika postaje, blagajnika in pomočnika strojevodje?« »A veš, da je on to in to, ona to in to?« Ljudje se vmešavajo, ljudje lažejo, ljudje si izmišljajo prostaška idiotizme in nekega dne nihče več ne ve, kaj je res in kaj laž, kaj so čenče in kaj resničnost, kdo je prijatelj in kdo svinja, kdo je tovariš in kdo bedak; kratko in malo ni se več mogoče znati v vsem tem. In onadva skleneta, da gresta narazen...«

Umolknil je; mišice na njegovih čeljustih so drgetale. Zdalj ga je bilo žalostno videti. Veseli barski točaj ga je pogledal in vprašal:

»Nalijem?«

Pokimal je; ujel je svoj kozareček in na dušek izpil. Agnjeska je vprašala:

»Je to že konec?«

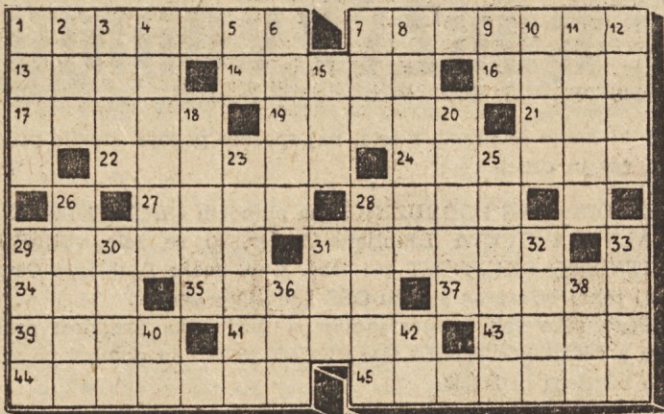
»Se zdaleč ne,« je odvrnil, ne da bi jo pogledal. »To bi bilo preveč preprosto, ljudje pa vendar želijo razumeti se do konca. Ampak jaz ne vem, kaj mora priti naprej. Konec, seveda, konec, ampak prej mora priti še nekaj. Da, da, gotovo mora, samo da ne vem še prav, kaj... Nekaj neskončno banalnega. Saj to sploh ni treba, da bi bila dobra knjiga, počemu, za hudiča, naj bi bila dobra? Knjige o resnični ljubezni tako ali tako ne bo napisal nihče, vsak bi se bal odpreti vse do kraja, to so pač preveč strašne in preveč smešne reči... Torej kaj? Tu je treba nekaj banalnega, nekaj do urnosti banalnega. Morebiti bolezen? Kakšna luna, kakšna voda? Saj vendar mora biti kaj takšnega, pomisli o tem tudi ti. Zeleniška nesreča, katastrofa, smrt? Pa res, morda smrt? To je konec koncev od vsega, kar se lahko zgodi, najbolj banalno. Torej, Agnjeska, kakšna smrt? Ugriz strupene mravljice, opeka z zidarskega odra? ... Mogoče samomor? Samo kdo: on ali ona? Ne, on, jasno, da on, ženske kljub vsemu bolj ljubijo življenje kot možiki. Da. Torej že imam.«

Oddahnil si je. Lasje so se mu prilepili na čelo, odrinil jih je. Obraz je imel poton, oči zmanjšane sredi nabreklih.

»On se ubije,« je rekla Agnjeska. »In je to potem konec?«

Za hip je pomislil.

Za razvedrilo in kratek čas

Križanka št. 18

Vodoravno: 1. razvojna stopnja pri žuželkah, 7. naprave, 13. ljubkovalni naziv za očeta, 14. modro barvilo, 15. arabski knez, 17. orjak, močan človek, 19. žensko ime, 21. starogrška boginja jeze, 22. država v zahodnem delu ZDA, 24. mesto v Perziji z največjo rafinerijo nafte na svetu, 27. strateška pršina, 28. rimski bog ljubezni, 29. iznajditelj motorja na nafto, 31. nepremični del generatorja, 34. tuja črka, 35. lovska ptica, 37. pražival, 39. splošen izraz za naš planet, 41. voditelj severnoafriške države, 43. vrsta kazni, 44. vrsta šahovske obrambe pri otvoritvi, 45. silen zračni vrtilnec.

Navpično: 1. posest, 2. hoditi, 3. vrsta godala, 4. bajeslovni talec, 5. oziralni zaimsek, 6. negativno nabit delec elektrolita, 7. ptici, ki žive ob severnih morjih in odlično plavajo, 8. ameri-

ška država, 9. izraz pri igri, 10. vrsta derivata organskih kislin, 11. trinog, nasilnik, 12. dežela Srednjega vzhoda, 15. bodica, 18. sovjetski šahovski veleojster, 20. neumnost, 23. zahodna votla mera, 25. pristaš naše narodne manjšine, 26. buča, 28. telovadeč, 29. športno orodje, 30. pristaš kontrarevolucionarne stranke med oktrobrsko revolucijo, 31. klic na pomoč, 32. naše pristanišče na Jadranu, 33. igralna barva, 36. mongolski poglavar, 38. zbadanje, 40. kazalni zaimsek, 32. grška črka.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. Pregelj, 7. muške, 13. riba, 14. Laten, 16. strit, 17. omela, 19. hrček, 21. ion, d, 22. nihati, 24. sablja, a, 27. capa, 28. jela, e, 29. ograja, 31. Peking, s, 34. tam, 35. atest, 37. narek, 39. oval, 41. Iliri, 43. Nora, 44. kantina, 45. alfabet.

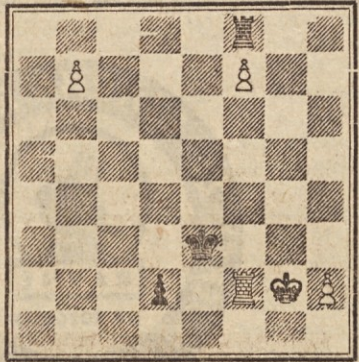
ŠAH • ŠAH • ŠAH

Teden dni nazaj smo se seznanili s kopico šahovskih pojmov. Ste si jih dobro utrdili in zapisali v spomin? To so reči, s katerimi se šahist kar naprej srečuje, ko igra bodi v čisto zabavo bodi zares.

Danes imamo pred seboj enkrat le slabo zasedeno desko. Beli, ki je tudi na potezi, ima v trdnjavski končnici, ki smo jih nekaj že videli, dva kmeta več in ju je tudi že pripeljal do predzadnje vrste. Toda tam je na straži črna trdnjava, ki tema dvema kmetoma ne pusti naprej. Nasprotno pa ima edini preostali kmet prosto pot v novo damo. Kaj naj torej beli stori?

Osnovna ideja je jasna: trdnjavo bo žrtvoval za tega nezadržnega begunca, potem pa poskušal za napredovanjem svojega kralja uveljaviti enega svojih kmetov na sedmi vrsti, ker je črna trdnjava negibna. Najprej pa se bo s trdnjavo umaknil še na prvo vrsto, torej Tf2-f1, kajti gre se mu za tako imenovani tempo. Črni kralj bo moral jemati trdnjavo šele na dl in ne na d2, se pravi bo njegov »start« poznejši, da z belim vojskovodjo ne bosta poravnana. Zakaj je to važno, bomo spoznali, ko bo čas za to. Tako sledita, najbolj normalno igrano, še potezi Ke2 (črni) in h4 (beli) nakar se po d1d (črni) po žrtvi trdnjave postavi na to

polje črni kralj. Zdaj imamo matematično razmerje treh kmetov proti trdnjavi. Učili so nas, da velja trdnjava štiri kmete (figura tri, trdnjava pa figuro in kmeta). Potemtakem bi bila tu bela stran na slabšem. Toda vrednost materiala velikokrat ni odločilna, ampak odloča pozicija, tempo ali kaj podobnega. Tu vidimo, da je prav tempo, ki smo si ga doslej pridobili,

vreden več kot vse drugo. Zakaj beli doseže šesto vrsto, ko je črni šele s kraljem na poti (v tem je vsa stvar!) in še potezo ima, ki z njo napade ubogo trdnjavo. To pa pomeni, da je zdaj črni kmetu odprta pot na osmo vrsto, v damo in beli zlahka dobi. Zapomnite si še enkrat — tempo!

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

V preteklem tednu nas je presenetilo obvestilo na »Sporočilu lastniku tekočega računa« s katerim nam je obrat »TOVARNE PLETENIN RAŠICA« — obrat Moravče — nakazal naročnino, hkrati pa odpovedal 17 od skupno 20 naročenih izvodov našega lista. Sporočilo nas je spodbudilo, da smo se oglasili v moravškem obratu. V razgovoru s kolektivom sicer nismo mogli ugotoviti vzroka odpovedi, vendar pa smo ponovno dobili vseh 17 odpovedanih naročnikov, hkrati pa še 6 novih. Tako ima sedaj obrat RAŠICE v Moravčah ne samo 20, ampak celo 26 naročnikov. Predstavnica sindikalne podružnice pa zagotavlja, da bo v prihodnje pridobila še nekaj novih naročnikov.

Ker je primerov naglih skupinskih odpovedi na naš list precej, želimo, da bi kolektivi v prihodnje obvestili našo upravo o problemih, ki jih imajo glede Delavske enotnosti. Primera iz Ambrusa in Moravč sta dokazala, da se dajo stvari kaj lahko in obojestransko ugodno urediti, če se s kolektivom pomenimo neposredno.

Obrat našega podjetja »CANKARJEVA ZALOŽBA« bo maja in junija v znani zbirki »NAŠI AKTUALNI PROBLEMI« izdal tri brošure. V teh brošurah bodo razpravljali o nekaterih najpomembnejših družbeno-ekonomskih dogajanjih pri nas.

Dr. France Bučar: NAŠ BODOČI RAZVOJ

Avtor razmišlja, kako bo zvezni in republiški perspektivni načrt razvoja našega gospodarstva vplival v prihodnjih letih na nadaljnjo rast naše družbe in s tem na položaj in mesto državljana.

NOVO V ZDRAVSTVENI SLUŽBI

Avtorji: Niko Šilih, dr. Saša Ovahte in ostali sodelavci Sveta za zdravstvo LRS obravnavajo, kakšne naloge čakajo komune, zdravstvene ustanove, zdravstvene delavce in državljan v zvezi z novima zakonoma o organizaciji in finansiranju zdravstvene službe.

GOSPODARSKA ORGANIZACIJE V NOvem SISTemu DELITVE DOHODKA

Avtorji: Ing. Anton Tribušon, Rado Miklič, Boris Šaina in drugi. Brošura obravnava aktualno problematiko delitve dohodka tako med delovnimi kolektivi v gospodarskih organizacijah in družbo, kot samo delitev znotraj delovnih kolektivov.

Naročila za brošure sprejemajo vse knjigarne v Sloveniji do 15. junija, lahko pa jih naročite tudi neposredno pri CANKARJEVI ZALOŽBI, Ljubljana, Kopitarjeva 2/II.

Posamezna brošura bo veljala 150 din, naročnina za vse tri brošure pa je 400 dinarjev.

HUMORESKA

GEORGE MIKES: KAKO BOSTE UMRLI?

Umiranje je veliko veselje v Združenih državah Amerike. Predumem je to veliko veselje za podjetnike, ki iz tega vlečejo dobiček, prav tako pa tudi za pokojnika, ki nenadoma postane središče pozornosti, truša in hrušča. Ameriški časniki so polni pogrebnih oglasov.

»Pogrebni obred, ki bo dal vaši duši večno olajšanje.«

»Pogrebni obred, v katerem boste resnično uživali.« Ali:

»Dostojanstven pogreb.« Ali:

»Udoben pogreb.« Ali: »Nepozaben pogreb, samo 150 dolarjev. Enak s tropskim cvetjem 200 dolarjev. Enak z dvema palmama 215 dolarjev.« Ali: »Pogreb z indirektno neonsko osvetljavo iz sob Ludvika XIV.« Ali: »Pridite k nam! Mi vas bomo bolje pokopali!«

In ljudje gredo. Zelo veselo razpravljajo o svojih pogrebnih sprevedih, izbirajo krsto (najprej se v ta namen vzame mera), izbirajo okraske zanj, pesmi, ki se bodo pele, palme, ki se bodo postavile, razpravljajo o tem, kako bodo balzamirani. Plačujejo v obrok in pričakujejo veliki dan.

Ne želim opisovati podrobnosti te pogrebne, a cvetoče in-

dustrije, čeprav je v veselje podjetnikov nekaj, kar prese- neča. To so edini trgovci na svetu, ki lahko vsakega na zemlji smatrajo za svojega bodočega potrošnika. Z večjim očesom in pobožno prikritim samopromagovanjem opazujejo stare ljudi. Lahko se opazi, da jim sije v očeh upanje, da bodo ti starci morda naročili pogreb s tropskim cvetjem in dvema palmama.

Vredno je omeniti, da pomivanje posode ni edina zaposlitev za človeka, ki je popolnoma propadel. Postanete lahko še vedno profesionalni objokovalec. Podjetnik vam bo plačal 25 odstotkov. Njegov cenik je naslednji:

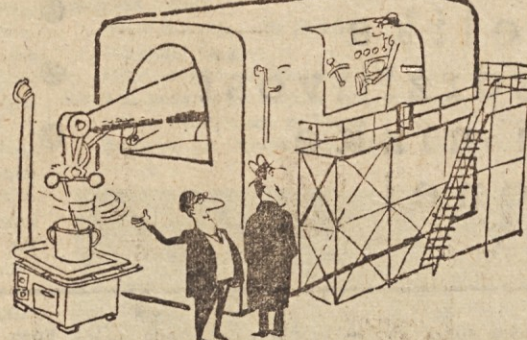
Stati pri truplu sklonjene glave in zelo žalostnega obraza — 5 dolarjev.

Isto z občasnimi solzami — 10 dolarjev.

Isto z jokanjem, stokanjem in žalovanjem — 25 dolarjev.

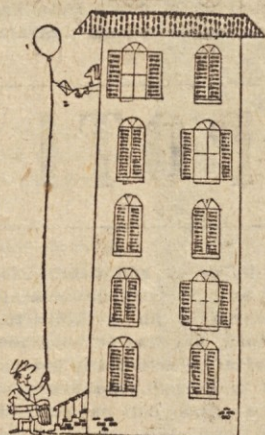
Za 75 dolarjev morate za truplom skočiti v grob.

Naročila te vrste so se v zadnjem času zmanjšala. (Ljudje, menijo, da je cena razmeroma visoka.)

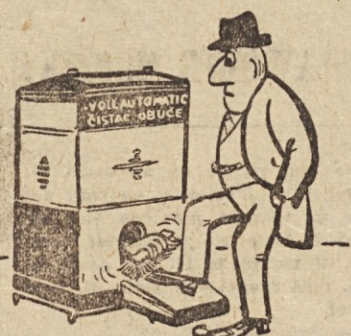

— To je izmenična elektronska centrifuga za mešanje juhe. Delo nadzorujeta samo dva strokovnjaka.

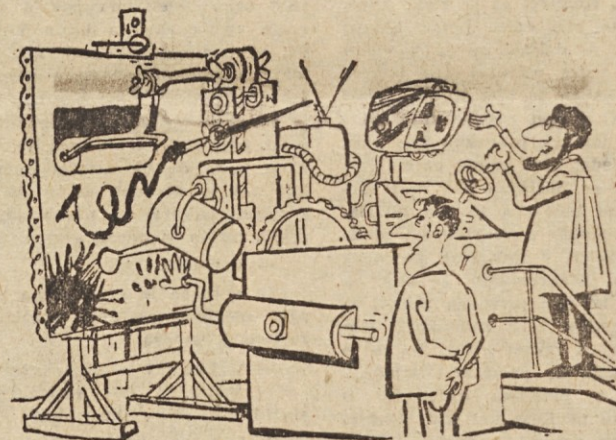
Avtomatizacija

BREZ BESED

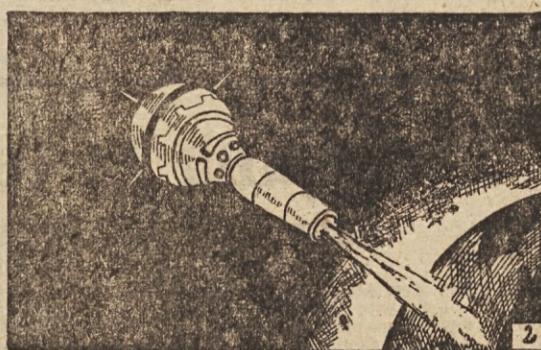
BREZ BESED

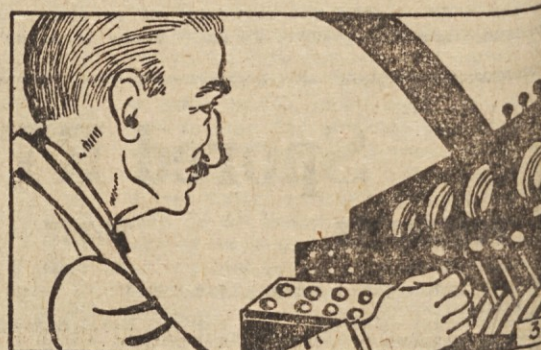
— ...Skozi tale mali televizijski sprejemnik pa opazujem, kaj se dogaja na platnu!

1. Sem eden izmed dve sto sedemindvajset ljudi, ki so zapustili Zemljo in se odpravili izven meja sončnega sistema. Skušal vam bom povedati, kako smo premagali črno tišino brez meja, kako smo se bojevali z nevarnostmi praznine in s prepadi prostora. Govoril bom o dogodkih v ljudeh in izven njih, kako so slabeli naši najdražji spomini spričo črne neskončnosti.

2. Vsako noč teh let so se z vseh zemeljskih kontinentov, iz umetnih satelitov, iz observatorijev na Meseču, iz raket, upirali milijoni pogledov v delček neba, kjer sije slabotna zvezda, ki je bila naš cilj. Potovali smo deset let z veliko in za vse pripravljeno vesmirsko ladjo. Tej ladji, ime ji je bilo Gea, smo zaupali naša življenja in našo bodočnost.

3. Ob enajstih po zemeljskem času se je pričel naš polet. Astrogatorji so se enkrat pregledali aparate in kontrolne luči. Profesor Goobar, vodja odprave, je nato brez odlašanja preklapljal ročice. Ladja se je stresla, avtomati so zabrnili, naši obrazi so otrpnili v nemem pričakovanju. Na ekranu smo videli le še odmikajočo se Zemljo. Ples se je pričel.

4. Po nekaj dneh potovanja, ko smo že pluli mimo Meseča in se bližali nevarni Jupitrovi kroglji, sva stala z Ano na razgledni palubi. Ana je bila lepo deklet, svetlih las. Oba sva bila v odpravo sprejeta kot zdravnika, zato sva se sprijateljila že prvo uro poleta. Ta hip sva z zanosom občudovala vrtilenice kopastih plinov, nagrmadenih okoli Jupitrove površine.

5. Tedaj pa so se nenadoma prižgale signalne luči. Raketa se je zaustavila. Svoje odprtine je obrnila naravnost proti Jupitrovemu krogu in enkrat, pa še enkrat izpuhnila proti njemu kratak plamen. Nekaj se je zgodilo. Nisva se upala povezati s krmarnico, da ne bi motila astrogatorjev. Takoj nato so zabrnili avtomati in čez nekaj sekund so se oglasili zvočniki:

6. Pozor! Poseben poziv. Zdravniki na svoja mesta. — Planila sva k dvigalu. Glavni kirurg Schrey nama je stopil nasproti. — Kaj se je zgodilo? — sem vprašal. — Nesreča, bržčas huda. Zdal ni časa za pojasnjevanje, pojdita dol v visokotlačno celico, takoj bom tam! — Dvigalo je švignilo navzdol in se ustavilo v drugem nadstropju. S strahom sva odprla vrata.